

198

BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Ecclesiastică.

A

SÂNTULUI SINOD AL S-TEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE
ROMÂNE.

ANUL AL XXII-lea, No. 3.

IUNIE.

TABELA MATERIILOR

	Pag.
1 Acte Oficiale	241
2 Viața fiitoare după Pentateuc și cartea lui Iov.	244
3 Sistemul Filosofico-Teologic al Fer. Augustin.	260
4 Ulfila Viața și doctrina sa	273
5 Causele urei creștinilor ortodocși asupra Ar- menilor și a credințelor religioase ale acestora Anexa I.	302
6 Istoria Bisericească a lui Teodoret	306
7 Traducerile în limba Română	323
8 Trăina întrupării	333
9 Cronica Bis. Ortodoxă Română	346
10 Donațiuni	351

BIBLIOTECA
BUCUREȘTI
SECȚIA ISTORIE
ECCLESIASTICĂ
1898. P. R.

TIPO-LITOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

ACTE OFICIALE.

Biserica Ortodoxă de Serbia încunoscînteză canoniceste conform datinilor bisericii Ortodoxe, că încetând din viață Mitropolitul Michail a fost ales conform canónelor și constituției acelei țări de colegiul electoral ca Archiepiscop al Belgradului și Mitropolit al Serbiei I. P. S. S. Inocentiu.

Iată în original textul epistolei irenice alături cu traducerea românescă :

Ваше Високопреосвештенство.

Богу је угодно било да 5 овог месеца позове Себи многозаслужног великог Јерарха Српске Православне Цркве, блаженоупокојеног Архиепископа Београдског и Митрополита Србије Михаила.

Према постојетим прописима Отачествене Цркве и закона о црквеним властима, Изборни Сабор, у

Inalt Prea Sfințite,

Luî Dumneșeș i-a plăcut să cheme la sine pe marele și mult meritosul ierarh al Bisericei ortodoxe al Sêrbiei, repausatul întru fericire Archiepiscop al Belgradului și Mitropolit al Sêrbiei Michail, în a 5-a și a lunel curente.

Conform rânduelilor în vi-góre ale Bisericei nóstre naționale și Legilor nóstre, privitoare

својој сединци од 15 овог месеца, после призивана Светог Духа, изабрао је и Негово Величанство Господар и Крају Србије Александар I, благоволео је утврдити Нашу смерност за Архиепископа Београдског и Митрополита Србије.

Извештавајути Ваше Високопреосвештенство, о ненакнадном губитку, који је задесио Српску Православну Цркву смрту незаборавленог Архиепископа Митрополита Михаила, и о ступаму Наше смерности на катедру Архиепископа Београдског и Митрополита Србије, братски у Христу молимо Ваше Високопреосвештенство, да Светим молитвама Својим помогнете Нам пред Престолом милосрдног Бога да Нашу слабу снагу укрепи у Светом Духу и што у Нама оскудева, да Он многомилостиви по Својој благодати попуни, те да Наше смерне молитве и дејства у Вртограду Господну низводе Божји благослов благовериом и Христолубивам Господару и Крају Србије Александру I и свему српском православној народу. Нека би се, на овај начин, у Српској Православној Цркви ваек века очувао мир у Духу свете евангелске науке, како би у так-

ла organisarea Bisericii noastre, Colegiul electoral, în ședința sa de la 15 ale acestei luni, după ce a ridicat rugăciuni către Sf. Spirit, a ales pe smerita noastră persoană, și Majestatea Sa Regele Alexandru I, Augustul nostru Suveran, a bine-voit să ne întărească ca Arhiepiscop al Belgradului și Mitropolit al Sârbiei.

Aducând la cunoștința Inalt Prea Sfinției Văstre perderea nereparabilă, încercată de către Biserica orthodoxă a Sârbiei, prin mórtea neuitatului Arhiepiscop și Mitropolit Michael și comunicându-Vă despre alegerea smeritei noastre persoane în scaunul de Arhiepiscop al Belgradului și Mitropolit al Sârbiei, rugăm pe Inalt Prea Sfinția Văstră, ca frate întru Christos, să veniți întru ajutorul nostru cu rugăciunile sfinte ale Inalt Prea Sfinției Văstre înaintea scaunului lui Dumnezeu cel milostiv, ca El, mult îndurătorul, după a Sa bunăvoire să se îndure a întări, prin Sfintul Spirit slabele noastre puteri, cari ne lipsesc, pentru ca smeritele noastre rugăciuni și fapte în ogorul Domnului să pótă aduce bine-cuvîntarea Dumneđească asupra Majestăței Sale Alexandru I, Regele Sârbiei, Suveran al nostru, de Christos iubitor, și asupra întregului popor sêrb orthodox. Pacea, după spiritul învățemintelor sfințelor Evan-

вом и законитом спокојству Српска Православна Црква, у хришћанској заједници са останом васеленском православиом црквом, Пастирена-челником Христом Спасителем, Св. Апостолима, Васеленским и Помесним Саборина проповеданесв. догме, црквене установе и прописе свагда ненарушимо хранина, све у славу триипостасног Бога и на спасене верних.

23 Фебруара 1898 године
у Београду

А. Е. Бр. 448.

Вашег Високопреосвештенства
у Христу брат
[Смирени молитвеник
Архиепископ београдски
и
Митрополит Србије,
ИНОКЕНТИЈЕ.

ghelii, fie pururea păzită în
sfnul Bisericei Ortodoxe Sërbe,
pentru ca, trăind într'o unire
creștină și pace cuvenită,
Biserica Orthodoxă Sêrbă să
pôtă tot-d'auna păzi neatins
sfintele dogme, așeđăninte și
rândueli, date noue prin în-
vêțătura Prea Înaltului nostru
Archipăstor, Mântuitorul Chris-
tos, transmisă prin Sfinții A-
postoli și sinódele ecumenice
și locale, și să fie în unire cu
întreaga Biserică Orthodoxă ecu-
menică, totul întru gloria Prea
Sfintei Treimi și pentru mân-
tuirea credincioșilor.

Belgrad, 23 Februarie anul 1898.

A. E. No. 448.

Al Înalt Prea Sfinției Vóstre
întru Christos frate
smerit rugător
Archiepiscop al Belgradului
și
Mitropolit al Sêrbiei
(ss) INNOCENT.

(Locul sigiliului Archiepiscopiei Belgra-
gradului și Mitropoliei Sêrbiei).

VIAȚA FIITORE DUPĂ PENTATEUC ȘI CARTEA LUI IOV.

Exceptând cele din urmă opt versete al Deuteronomiului, cari se pot considera ca începutul cărții lui Iisus Navi, Pentateucul este în totul și sub toate punctele de privire, opera lui Moisi. Cele cinci cărți din cari se compune formeză un întreg armonic, în care toate legile sunt așezate, nu atât după ordinea materiei, ci mai mult în mod istoric și chronologic cu cauzele și faptele, ce le-au provocat, cari sunt strâns legate de ele.

Orî-ce critică dréptă examinând Pentateucul constată, că el este nu numai mai vechi, de cât înființarea regatului lui Israil, instituțiune; pe care o preînchipuește și căria nu 'i este favorabilă, dar el însuși, în cât privește primele capitole a le Genesei, se referă la documente și tradițiuni mai vechi, cari au existat în Israil, înainte de cucerirea pământului făgăduințe, de către acest popor:

Pentateucul, care regulază de mai 'nainte într'un mod minunat proprietatea, așa cum ea a fost organizată, stabilită și recunoscută de Ebrei, după trecerea Iordanului, n'a putut să fie făcută în timpuri cu totul târzii pentru un popor ca cel Ebreesc, care stăpâna acest pământ, în con-

dițiunii cu totul deosebite. De asemenea și tóte legile co-prinse într'insul, pe de o parte complicate, iar pe de alta minuțioase și destinate a deosebi pe poporul Ebreu de tóte popóarele vecine și a-l imprima un caracter trainic și distinctiv, aũ trebuit să fie aplicate de la început și n'a putut fi alt-fel, căci ele erau explicate și determinate în tóte amănuntele prin Sf. Scriptură.

Pe de altă parte Pentateucul cu privire la viața lui Iosif și la șederea Israiltenilor în Egipt, ne dá fórte multe descrieri amănunțite asupra moravurilor și stărei pământului Egiptenilor, cari sunt în cel mai perfect acord, cu tóte descoperirile cele mai noi ale Archeologiei Egiptene, așa în cât în acéstă potrivire exactă trebuie a recunóște, că autorul acestor descrieri, a trebuit să viețuiască mult timp între Egipteni.

De asemenea se constată, că Pentateucul a fost scris, pre când Ebreii se aflaũ în pustie, înainte de a trece Iordanul. De cine dar în ast-fel de împrejurări ar fi putut fi el scris, dacă nu de Moisi? În adevăr, el eșind din Egipt, unde a fost crescut ca un fiu al regelui și inițiat în tóte științele preoților, Moisi nu putea fi lipsit, nici de abilitate, nici de tot ce era indispensabil, pentru alcătuirea aceștei scrieri; și este pe deplin demonstrat că, în timpurile eșirei Ebreilor din Egipt, ei posedaũ deja alfabetul semitic, adus lor de sigur din Egipt, de cei 12 fii ai lui Iacob. Sunt dar tóte probabilitățile, că Pentateucul este o scriere a lui Moisi, precum acésta reese și din tóte mărturiile istorice, atât a le Ebreilor, cât și altor popóre ale anticității.

Redactarea diferitelor părți ale Pentateucului, chiar în însuși cuprinsul aceștei scrieri, este atribuită expres lui Moisi. Pretutindenți el este recunoscut de autor al aceștei scrieri și acest fapt 'l confirmă în urmă cartea lui Iosua, a Judecătorilor, a Regilor, întréga tradițiune a Ebreilor și tóte cărțile lor sfinte posterioare, de la cele mai vechi, până

la cele mai noi presupun Pentateucul, se folosesc de el și 'l atribuesc marelui legiuitor Moisi.

Putem dar asupra cestiunei privitoare pe viața fiitóre să ne referim la Pentateuc, ca la scrierea Vechiului Testament investită cu cea mai mare autoritate, atât după însemnătatea autorului ei, cât și după mărturia posterității și a tradițiunei unanime a Ebreilor, cu credința că ea ne arată adevărata învățatură a Iudeilor, din timpurile cele mai vechi, relativ de cestiune și atunci chiar și cei ce nu recunosc autoritatea lui Moisi, pot ei înșiși să judece cât de greșiți sunt în părerile lor, susținând că Moisi nu dă nici o noțiune în legea sa despre viața fiitóre și că Ebreii abia după captivitate au început a avea o noțiune și a crede în viața fiitóre.

Când Moisi interdice Iudeilor politeismul și le ordonă a se închina *unui singur Dumneșeu*, el le spune și le arată și argumentul pentru care trebuie ca ei să prefere cultul monoteistic politeismului păgân și idololatra. El le spune, că acest Dumneșeu, protectorul lor, este singurul Dumneșeu etern și a tot puternic; creatorul cerului și al pământului. Că nu este alt Dumneșeu, afară de dînsul, și că ȕei neamurilor nu sunt de cât demoni neputincioși înaintea lui.

Ast-fel s'a explicat Moisi asupra cultului ȕeilor mincinoși. S'a explicat el asemenea asupra credințelor poporului privitoare la morți? În Deuteronomiu el oprește *a'i chema* (evocările). Dacă Moisi ar fi creȕut, că morții nu mai sunt nimic, avea cea mai nemerită ocașiune d'a o spune. Dar el n'o ȕice nici aci, nici în altă parte ¹⁾. Cu altă ocașiune amintind obiceiul Ebreilor d'a invoca spiritele celor morți, obiceiă care în timpurile lui Saul și Isaia era foarte răspândit, Moisi ne dă a înȕelege că acest obiceiă era deja.

¹⁾ Comp. Deut. XVIII, 11 veȕi și Lev. XIX, 31; XX 36.

încă din timpul său foarte cunoscut și prin urmare de atunci Ebreilor, noțiunea despre nemurirea sufletului, nu le era cu desăvîrșire streină. Moisi dar condamnând evocațiunea morților, ca o practică culpabilă, fără a ține, că era o practică nerațională, căci se adresa la ființe nimicite, el lasă a se presupune că însuși credea în existența sufletelor după moarte.

Dar în Pentateuc sunt alte arătări mai precise relativ de această credință. După expresiunile lui Moisi, ca și după acelea ale lui David și ale Ecclesiastului, viața omului pe pământ este ca o călătorie în țară streină. Pentru Moisi, a muri este a se reîntorci la părinții săi, este a se reuni cu poporul său ¹⁾. Cu alte cuvinte, patria omului, după Moisi, este afară de această viață. Care însă este această patrie, care este acest loc de reunire și unde, aceia cari erau separați, se regăsesc îndată după moarte?

Moisi dă acestui loc numele de Șeol ²⁾, întrebuițat totdeauna fără articol în textul Ebreu. Este prin urmare un nume propriu de loc Acest Șeol sau *iad* pare a fi situat în profunditățile sale cele mai dedesubt ale pământului; căci Moisi ține: mânia lui Dumnezeu pătrunde până în adâncul lui Șeol, și ne arată o prăpastie deschizându-se supt pașii nelegătuiților Core, Datan și Abiron, cari sunt înghițiți de Șeol sau Iad încă de viu ³⁾.

Este adevărat, că mai târziu, în stil figurat, cuvântul Șeol a fost întrebuițat câte odată de autorii sfinți spre a desemna generic moartea sau mormîntul. Dar sensul acestui cuvînt nu este tot ast-fel în Pentateuc, când el arată locul, unde morții se reunesc cu strămoșii lor. Despre Abraam se ține că s'a reunit cu poporul său, adică mort la adânci bătrânețe, în urmă, este îngropat în țara Canaan. Tatăl său

¹⁾ Genesa XV, 15. XXV. 8, 17 etc.

²⁾ Deut. XXXII, 22. Septuaginta traduce acest cuvînt cu Ἄδης = Iad.

³⁾ Deut. XXXII. 22; Numeri XVI. 30—33.

Tara muri la Haran, aprópe de Euftrat. Strămoșii sėi au trăit și s'au înmormintat în Chaldea. Mormintul nu este așa dar locul de reunire. Iacob crede, că fiul sėu Iosif a fost sfișiat de o fiară sėlbatică. În durerea sa nemângălată, el ȃice: mē voiŭ pogori oftând în Șeol, cu fiul meŭ Iosif. Șeol, unde el va regăsi pre Iosif nu este așa dar mormintul. Iacob în Egipt ȃice fiilor sėi: voiŭ să mē reunesc cu poporul meŭ, adică el va muri. În urmă se ocupă de mormintul sėu și ordonă d'a aduce corpul sėu în mormintul lui Abraam, al Sarei, al lui Isac și Rebecel. După ce a terminat să vorbească, *el se reuni cu poporul sėu*, adică *muri*, și patru-deci de ȃile mai târziu, Iosif merge și 'l îngrópă în țara Canaan. îndeplinind ast-fel ultima sa voință. El a fost așa dar reunit cu poporul sėu, mult timp înainte ca corpul sėu să fie transportat din Egipt, la mormintul părinților sėi.

Aaron și Moisi condamnați a nu intra în pământul făgăduinței mor, unul pe muntele Hor, altul pe muntele Nebo, și corpurile lor rămân în țară streină; cu tóte acestea, după expresiunile bibliei, *ei sunt reuniți cu poporul lor*. Așa dar, acéstă reunire nu se săvırșia în mormint.

Care este, după Moisi, sórta morților în Șeol? Este aceeași pentru toți? Nu, fără îndoială. Despre Core, Datan și Abiron ni se spune că au fost înghițiți în Șeol unde străbate mânia lui Dumnezeu, pe de altă parte vedem, că în ceea ce privește pe sfinții patriarhi, expresiunile lui Moisi, relative la locul de reunire, n'au nimic trist, nici nenorocit; din contra, pentru dinșii este locul unde după drumul ostenitor, pe care omul percurge pe acest pământ strein, se odihnește. Nu este dar pentru cei drepti, nici locul de suferință, nici asilul spăimântător al nimicirei. Moisi prin aceste expresiuni ne spune clar, că sórta celor buni și a celor răi este deosebită după mórte și că a celor buni, este preferabilă vieței pămentești.

Locurile cele mai însemnate unde Moisi vorbește despre acesta sunt:

În Deuteronomiu ¹⁾ Moisi oprește Ebreilor semnele durerii și desperării exagerate, care însoțea înmormântările la alte popoare și arată și motivul acestei opriri, ȳicȳendu-le: «Voi sunteți fiii lui Iehova, Dumneȳeul vostru». În acestea ori-cine pare cȳ aude pre sf. apostol Paul, care ȳice: «Nu voesc sȳ nu știți voi pentru cel ce aȳ adormit, (cel ce aȳ murit), ca sȳ nu vȳ întristați, ca și cel ce n'aȳ nȳdejde. Acȳ este locul d'a se aminti cuvintele D-lui Iisus Christos adresate saduceilor:

«N'ați citit voi ceea ce însuși Dumneȳeȳ v'a ȳis:

«Eȳ sunt Dumneȳeul lui Isaac și Dumneȳeul lui Iacob ²⁾». Așa dar el nu este Dumneȳeul morȳilor, ci al viilor; cȳci dupȳ cartea genesei, Dumneȳeȳ n'a hotȳrit pre om la mȳrte, ci ea este urmarea pedepsei pȳcatului lui Adam. El este Dumneȳeul sf. patriarch Enoch, care prin o deosebitȳ favȳre și fȳrȳ a incerca mȳrtea pȳmȳntȳscȳ, fu ridicat viu cȳtre Dumneȳeȳ, dupȳ cum mai tȳrȳiȳ profetul Ilie. Dar el este asemenea Dumneȳeul lui Abraam, Isaac și Iacob, cari dupȳ ce aȳ suferit sȳrta comunȳ morȳilor, aștȳptȳ în repaosul Șeol, momentul d'a se infȳȳșa înaintea lui Dumneȳeȳ.

În cartea *Numeriȳ*, Balaam, inspirat de Dumneȳeȳ vede propȳșirea presentȳ și fiitȳre a poporului Ebreȳ, atunci credincȳos. Care este obiectul principal al dorinȳei acestui strein devenit, pentru un moment, fȳrȳ voia lui, profetul adevȳratului Dumneȳeȳ? Este viaȳa lungȳ, fericitȳ și pacnicȳ, care este adesea, dar nu tot-d'auna rȳsplata anticipatȳ a dreptȳlor pe pȳmȳnt? Acestȳ dorinȳȳ era pȳte în cugetarea sa și fu fȳrȳ indoialȳ ast-fel, cȳci cuvintele sale furȳ interpretate de acei din Ebrei, cari nu se ocupaȳ de cȳt de

¹⁾ Deut. XIV, 1 și urmȳt.

²⁾ Exod. III, 6; IV, 5 etc.

bunurile lumii aceștia. Dar cu adevărat, aceasta nu este fără o intențiune a providenței, căci pentru a arăta ceea ce este demn de dorit în sórta pământéscă a celor dreptți, Balaam nu vorbește de cât de mórtea lor: «El ȓice cu încredere: sufletul meu să móră cu mórtea celor dreptți, sfirșitul meu va fi asemenea ca al lor. Iată singura dorință, care sub inspirațiunea divină, Balaam exprimă pentru din-sul. Fără îndoială pentru istoricul sacru și pentru cei ce știaă a înțelege aceste cuvinte inspirate însemnaă, că sórta dreptului, după mórte, se deosibește de aceluși nedrept. Dar să lăsăm pe apostolul neamurilor a justifica dorința arătată de Balaam și repetată de legislatorul Ebreilor: «Póte, ȓice Moisi, sufletul meu să móră cu mórtea dreptților, sfirșitul meu este asemenea cu al lor. Căci, sf. apostol Paul ȓice, noi știm că dacă acéstă casă pământéscă ce locuim se va descompune avem o alta, pe care Dumneđeă ne-o rezervă în ceruri. Acéstă explicare a textului lui Moisi este cea mai lămurită, cea mai simplă, cea mai naturală, sau spre a ȓice mai bine, este singura adevărată. Ast-fel se explică tot-d'auna V. Testament prin cel Noă.

Iacob, pe patul său de mórte, inspirat de Dumneđeă, vede în viitor sórta celor 12 fiși și a celor 12 triburi ale lui Israil. Aducându-și aminte de promisiunea după care înseminția sa vor fi bine-cuvântate tóte națiunile de pre pământ, atunci cufundate în idolatrie, el salută cu entusiasm posteritatea lui Iuda, care va păstra scepstrul, simbolul putereși judiciare, și va păstra legile sale, până la epoca, în care va veni acela căruța 'i aparține scepstrul și care va reuni tóte națiunile. Aci este o vestire a lui Mesia, mântuitorul neamului omenesc, și nu numai mântuitorul Israelitilor. După ce a trecut în revistă pre fiși și ai Rachelei, Iacob ajunge la fiși ce a avut din femeile sclave: cel dintăi pe care îl chiamă este Dan, și îi preȓice că Dan va avea judecătorii săi asemenea cu ai triburilor celor mai nobile:

după origina lor maternă; el numește pe luptătorii tribului lui Dan, luptători plini de putere și îndrăsneli, dar și de viclesug și perfidie ¹⁾. El se oprește, spre a'și rezema din nou speranța sa, pe o speranță mai bună și mai trainică. Nu o mai află nici de cum în tribul lui Dan, nici în puterea fizică a lui Samson, în care el speră. El ȳice: »Dóme, mántuirea ce áștept este aceea, care vine de la tine». În urmă el continuă preȳicerile sale asupra celor-l-álfii fii din femeile sclave. Cuvintele citate nu sunt ȳise din întâmplare, și fără o adâncă gândire. Iacob va muri, el o știe, el a a preȳis'o și áșteptă mántuirea, care va veni de la Dumneȳeu. Interpretarea acestor cuvinte misterioase ale patriarhului se pare că se găsește în Evangeliu. Acea ce Iisus Christos a ȳis despre Abraam, ar fi putut ȳice de Iacob: Abraam a dorit să vadă ȳiua mea, el a vedut'o și a fost plin de bucurie. Apoi, de temere ca Iudeii să nu vadă într'insul un Mesia curat uman, a cărui misiune nu va privi de cât lucruri ale acestei vieți, Mántuitorul Christos adaogă: «Inainte ca Avraam să fie născut, eu sunt». Aceste doué texte a le Evangeliului, apropiate de acel al Genesei, esplică speranțele nemuritoare a le lui Iacob și prin urmare și pe acelea ale lui Moisi, care n'ar fi descris ast-fel aceste speranțe, dacă nu le ar fi împártășit. Sf. Paul ȳice, vorbind de sfinții Patriarhi: «Ei au murit toți în credință, fără să primescă fágăduințele, ci numai vedându-le de departe, le salutaú și márturisiau că ei erau străini și cǎlătorii pe páment. Cei ce vorbesc ast-fel, continuă apostolul, fac bine să vadă, că ei caută patria lor. Áșa dar, dacă ei aveaú în suflet partea de unde au eșit, ei ar fi avut timpul d'a se întorce acolo. Dar ei doriaú o patrie mái bună, patria cerească. Pentru aceea Dumneȳeu nu se rușina d'a se numi Dumneȳeul lor; cǎci el le a pregátit o cetate. Chiar făcând

¹⁾ Comp. Genesa XLIX, 16—17.

abstracțiune de sfinta autoritate a Apostolului, orî cine nu pôte, de cât să recunoscă dreptatea judecâtei sale. -

Din textele Pentateucului cu privire la viața viitoare, trebuie a recunoște că nu tóte sunt clare, chiar și cele mai puțin clare saũ învederate aũ importanța lor. Fără indoială Saduceii și mulțimea le pot repeta, fără a le înțelege. Dar, orî cum s'ar lua lucrul, expresiunile obișnuite ale unei limbi, pot înceta d'a fi înțelese în însemnarea lor primitivă și pot chiar supraviețui credințelor ce ele coprind; dar pentru critici, cari știũ să scruteze sensul cuvintelor, aceste expresiuni sunt martori nemuritori ai vechilor credințe, cari aũ determinat formațiunea lor. Un popor, care vorbea despre morți, în termeni amintiți extrași după cum am văduț din Pentateuc, era un popor la care credința despre o altă viață era comună, cunoscută și profesată de toți mai înainte de epoca lui Moisi.

Dar să vedem credința și speranța Ebreilor în viața viitoare după cartea lui Iov, în care este de netăgădui că se vèd urmele multor credințe din timpurile patriarhilor.

Dacă acéstă carte este traducerea ebraică a unei cărți arabe saũ idumee, compusă pôte de însuși Iov, saũ o operă a lui Moisi alcătuită după tradițiunile arabe saũ idumee, este greu dacă nu cu neputința a răspunde. Un lucru însă pare cert: acéstă carte, în care nu se găsesce nici o urmă a legii lui Moisi și nici o amintire despre poporul Ebreu, nu pôte avea o origină curat ebraică; dar că ea pörtă sigiliul unei înalte anticități și că este mai anterioară captivității babilonice, constată chiar cea mai superficială examinare a coprinsului ei. Subiectul principal al acestei cărți scrisă în versuri este Iob, un bogat pios, drept și temător de Dumnezeu din pământul Hus, în Idumeea. După tradițiunea siriacă, Iob se trăgea din Abraam, în a cincea generațiune prin Esaũ. Chiar textul poemei suposă, că evenimentele descrise se ridică la o epocă, unde idolatria nu

devenise încă dominantă în Idumeea, căci Dumnezeu lui Iov și al celor-l-alti convorbitori ai săi este același, cu Dumnezeu lui Abraam; este Dumnezeu unic, a-tot-puternic, creatorul cerului și al pământului. O analiză scurtă dar credincioasă și câte-va citațiuni vor fi de ajuns spre a arăta, ideea care domină întreg coprintul acestei cărți, precum și pentru a înlătura ore-cari interpretări greșite.

Iov trăia fericit și credincios lui Dumnezeu. Satan ispititorul, cutezând a se strecura în mijlocul ingerilor lui Dumnezeu, susține în fața lui Iehova, că credința lui Iov este interesată și că, dacă el va deveni nefericit, se va revolta contra celui A-tot-puternic. Dumnezeu permite Satanei de a priva pe Iov de toate bunurile și de toți copiii săi. Iov privat de toate, cade la pământ și ȳice: gol am eșit din sinul mamei mele; gol mă voiu pogoři acolo. Iehova mi-a dat, Iehova mi-a luat; cum i-a plăcut lui Iehova, ast-fel s'a întâmplat; fie numele lui Iehova bine-cuvîntat. Satan primește încă învoirea d'a lovi pe Iov în corpul său. Aco-perit cu totul de o plagă necurată, ajuns să stea pe gunoie, Iov răspunde femeii sale, care ride de pietatea sa: «Tu ai vorbit ca o femeie nesimțitoare: dacă noi am primit din mâna lui Iehova cele bune, nu suntem datorii a suporta asemenea cele rele? În fine, după lungi suferințe, în fața a trei amici ai săi, cari plâng de șapte zile și tac stând aproape de dînsul, Iov ridică glasul spre a blestema ziua nașterii sale și spre a chema mórtea cu totă dorința de a pune hotar relelor sale. Atunci cei trei amici ai săi, Elifas, Baldad și Sofar, convinși că dreptatea divină se exercită în această viață în întregul ei și fără nici o îndoială, iaă cuvîntul, unul după altul, spre a-i înfățișa, că relele sale trebuie să fie o pedepsă meritată în raport cu greșalele sale ascunse. Ei 'l îndemná a se umili și a se căi și în această condițiune, ei 'l făgăduesc întórcerea favórei divine. Iov apără contra lor nevinováția sa și atunci ei 'l acusă *de or-*

goliu și nepocăință. Cu totul de acord cu dinșii asupra a-tot-puterniciei, înțelepciunii, dreptății și bunătății lui Dumnezeu, el nu știe cum să concilieze aceste atribute divine, cu disproporțiunea ce vede între greșalele sale și suferințele ce îndură. El trece în revistă cu o durerósă turburare și spaimă, miseriile naturei umane și ale sale, cari întrec pe toate cele-lalte. El semnaléză cu amărăciune nenorocirile, cari întristéză pe drept și propășirea, de care se bucură cei răi, în timpul vieții și până la mórte, care așteptă în mod egal și pe unii și pe alții, și nu i se ȳice, de cât că justiția lui Dumnezeu este îndestulată prin nenorocirea posterității celui rău și prin fericirea posterității celui drept. Iov răspunde arătând caracterul ilusoriu al acestei retribuțiunii, aplicat la alții, de cât acelora cari l-au meritat și venind pe când aceștia nu mai sunt acolo, spre a-l simți. Necunoscând motivul acestor rele incurabile, pe care Dumnezeu i le-a trimes, el nu vede alt sfârșit de cât mórtea, pe care o chiamă cu o întristare ca și desperată.

Cu toate acestea din acest suflet turburat, se strecórá un strigát de speranță, nu pentru acéstă viață, ci pentru o altă viață, pe care puțin câte puțin chiar excesul durerii o face să se străvadă. «Dumnezeu mă va omori, ȳice el, «n'am altă speranță. Ei bine, 'i voiú vorbi și voiú a-
«pára causa mea înaintea lui. Acolo va fi mântuirea mea, căci minciuna nu se va arăta în fața sa 1)». După Iov morții se vor arăta înaintea lui Dumnezeu, cu suvenirul vieții lor trecute, despre care au să 'i dea socotélă. Numai că Iov nu merge până a 'și ȳice, că acéstă altă viață, care urméză după descompunerea corpurilor să fie deja începutul recompensei celui drept și o compensare îndestulátóre a miseriilor sale pămêntești. Spre a i se da cu desăvîrșire deplina speranță va trebui să o aștepte după

1) Iov XIII 15—16.

înviere. Cu puțin mai târziu, cugetarea sa încă îndoiosă, ia cu toate acestea o formă mai hotărîtă: «Când omul este mort, mai revine el la viață? Așa dar voi nădăjdui în toate zilele muncii mele, până când va veni schimbarea mea. Tu Dómnne mă vei chema și eu 'ți voi răspunde. Vei perde tu tot lucrul mâinilor tale? Apoi nădejdea triumfă și ia tonul certitudinii: «Știu că răscumpărătorul meu este viu și că la sfârșitul timpurilor el va sta d'asupra țărinei; și după ce pielea mea va fi distrusă de carnea mea, voi vedea pre Dumneđeú; 'l voi vedea favorabil mie; ochii mei îl vor vedea și nu altul de cât mine ¹⁾». Acest din urmă loc este hotărît. Ori cine trebuie a recunósce că aci este exprimată sub forma cea mai expresă, pe d'oparte existența identității personale dincolo de această viață, iar pe de altă parte învierea corpurilor la sfârșitul timpurilor.

Cu toate acestea înainte de a continua analiza noastră, să ne oprim spre a răspunde la două dificultăți. Cea d'întâi este acesta: către începutul plângerilor lui Iov, sunt locuri unde se pare a nega nemurirea sufletului. Iată-le: «Ochii tîi vor fi asupra mea și nu voi mai fi». «Acum mă voi întorce în pămînt și dacă tu mă cați, nu voi mai fi». Dă-mi puțină odihnă și lasă-mă să mă întăresc puțin, înainte d'a mă duce, în pămîntul întunerecului și în umbra morții spre a nu mă mai întorce. Când omul s'a pogorit în Șeol, nu se mai ridică; nu se mai întorce în casa sa și locul unde era, nu'l mai cunósce. Răspunsul se pare ușor. In cele d'întâi două texte, expresiunile *a nu mai fi* se aplică la omul corporal și vedut și sunt întrebuintate încă și astă-đi, în acelaș sens de toți cei cari cred în nemurirea sufletului. In cele din urmă două texte Iov vorbește după usul comun și experiența đilnică: în starea prezentă a lucrurilor, morții nu se mai întorc a relua locul,

¹⁾ Iob XIX, 25—27 comp. și XIV, 21; XXI, 21.

ce aŭ ocupat pe pământ. Adăogăm, că dogma învierii nu constă nici de cum a crede, că la sfârșitul timpurilor fiecare mort va veni pe pământ spre a ocupa același loc și a relua în posesiune casa sa și tot ce a avut pe acest pământ. Iov putea și avea tot dreptul de a nega această întorcere, fără ca acesta să atace saŭ să micșoreze credința sa în iavierea viitoare. Ceea ce este adevărat, este acesta, că Iov în aceste locuri, preocupat de viața prezentă, nu pare a cugeta la cea-l-altă viață, nici spre a o nega, nici spre a o confirma.

În alt loc Iov ȃice, că morții adormiți în mormint, nu vor mai eși din somnul lor, cât vor exista cerurile. Să ne închipuim, că împrumutând aceste cuvinte ale lui Iov, autorul sacru n'a voit a-î mai atribui cugetarea învierii. Acestă cugetare nu va aparține mai puțin evident autorului cărței, căci el o arată, cu titlul de speranță în chiar versetele următoare și puțin mai departe cu titlul de certitudine chiar. Ea este însuflată lui Iov prin apropierea nevinovăției sale și a nenorocirilor sale, cu noțiunea dreptăței și a bunătăței lui Dumnezeu. Dar, de altă parte, cea-ce Iov négă în locul citat, este numai învierea înainte de sfârșitul lumei, înainte de reînnoirea cerului și a pământului, reînnoire vestită asemenea de profetul Isaia. Ceea ce se pôte remarca cu drept cuvint, este că în cartea lui Iov, acest om de bine, încercat în mod așa de crud, a întârziat așa de mult timp a înălța cugetarea sa către speranțele vieței viitoare și că el insistă, se pare, foarte puțin asupra ei. Autorul cărței știa, că mai toți contimporanii săi, ca și acela al lui Iov, erau puțin familiarizați cu aceste speranțe sublime și minunate și el însuși avea temerea, fără îndoială, spre a le învedera prea mult la un popor înclinat la superstițiunile chemării spiritelor și la cultul morților.

A doua dificultate este: Cum Iov, după ce și-a exprimat speranța în așteptarea unei vieți fericite, unde va vedea

pre Dumnezeu, se pare a continua cu spaîma sa față de asprimile Providenței în contra sa? Aci încă răspunsul se pare ușor. Iov se convinge, că viața cste o încercare, dar el nu înțelege pentru ce încercarea sa este așa de aspră. El mărturisesce că a păcătuit, dar nu crede că a meritat asemenea întristării și suferințe. El nu cunoște prețul suferințelor; el nu primise marea lecțiune a crucei; el nu aușise aceste cuvinte: «Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângăia. Nu trebuie dar a'î cere cunoșterea unei învățături, rezervată Evangheliei. Dar se va țice: Pentru ce, în totă urmarea convorbirei, Iov nu mai vorbește de cea-l-altă viață, dacă el credea cu adevărat într'însa? Analisa capitolelor următoare va fi cel mai potrivit răspuns.

Cei trei convorbitori ai lui Iov, n'aũ luat în deosebită băgare de sémă la ceea ce el a țis cu privire la speranțele sale relativ de nemurire. Ei stăruesc a căuta judecățile lui Dumnezeu, *in mod exclusiv în acéstă viață*, și a nu vedea în Iov de cât un vinovat pedepsit și nu un drept încercat. Iov răspunđându-le nu le mai vorbește de cea-l-altă viață, pe care ei n'o înțeleg, dar el le dovedește, că dreptatea lui Dumnezeu nu se împlinește tot-d'auna pe pământ. Cu tóte acestea el este în deplină înțelegere cu dînșii asupra îngrijirei, că Providența pedepsește pe cei răi ai acestei vieți; El este în și mai bun acord ca dînșii spre a recunoște a tot puternicia și înțelepciunea nemărginită a lui Dumnezeu. Dar descriind prosperitatea din trecut și relele sale prezente, pe cari le crede fără vindecare în astă viață, el stăruiește a apăra contra'lor nevinovăția sa vorbită de rău, face apel la dreptatea divină, acuatorii sêi țac înaintea lui.

Atunci un noũ convorbitor, Eliu, vine d'a apăra contra lui Iov, ceea ce Iov nu atacase adică, înțelepciunea, a tot puternicia și dreptatea lui Dumnezeu. Dar cu tóte acestea el nu vine, ca convorbitorii precedenți, d'a acusa pe Iov

de greșeli mari, ce el n'a săvîrșit. El 'î impută numai o mică deșertăciune și orgoliu. Nimeni nu este nevinovat înaintea lui Dumnezeu; tot omul are greșeli de expiat și Dumnezeu încercă pe aceia pe cari îl iubește, spre a le da ocasiunea a deveni mai buni; ast-fel este tesa lui Eliu; ea nu coprinde nimic, ce nu este adevărat, dar ea este neîndestulătoare, dacă nu este complectată prin făgăduințele vieții fiitoare.

În fine se arată Dumnezeu: el înlătură orgoliul lui Iov, arătându-i câte planuri și lucruri ale Creatorului a-tot puternic sunt mai presus de slabele noastre cugetări. Iov se umilește și tace, după ce a rugat pe Dumnezeu spre a-l lumina. Umilința lipsea virtuții sale, care ese ast-fel mai perfectă din încercarea ridicată de satana. Dumnezeu dă lui Iov sănătatea și o prosperitate și fericire mai mare ca aceea ce perduse, în această deslegare a cestiunei neștiința mulțimei și orbirea saduceilor au putut vedea confirmarea greșitelor opinii, după care judecățile lui Dumnezeu se împlinesc tot-d'auna și chiar în această viață. Autorul sacru n'a voit să-l siléscă a vedea un adevăr, despre care ei nu erau vrednici. Dar el a arătat cugetarea sa în mod îndestulător, pentru tot sufletul drept, inteligent și bine dispus. În fine Iov rógă pe Dumnezeu, spre a-l lumina. Dar, Dumnezeu cui dă dreptate? Lui Elifaz, Baldad și lui Sofar, cari au vorbit în tocmaaî ca saduceii și ca cei mai de rând? Nu; Dumnezeu blaméză în mod expres cuvintele lor; el le impune un sacrificiu expiator și declară, că nu'î va ierta, de cât prin mijlocirea dreptului, pe care ei 'l au vorbit de rău, pentru că ei îl vedeau nefericit. «Căci, le dice, voi n'ați vorbit bine de mine, ca servitorul meu Iov» ¹⁾. Care este așa dar, dreptatea și adevărul asupra Providenței divine, dreptatea ce a fost ăisă și recunoscută de Iov și

¹⁾ Iob XLII, 7.

care n'a fost isă de nici unul din cei-l-alți convorbitori? Acest adevăr este că dreptatea lui Dumnezeu nu este satisfăcută de întâmplările acestei vieți și că trebuie a aștepta o altă viață. Acesta este adevărul ce reese din cartea lui Iov. Credința despre o viață viitoare aci se găsește arătată într'un mic număr de locuri dar ea este presupusă de întregul ei coprint. Ea însă nu se află pe întâiul plan. Spre a o afla și cunoște trebuie a esamina de aproape și cu atenție întreag coprintul scrierei. Așa în cât am putea ice, că ea în cartea lui Iob și în Pentateuc, scapă acelor, cari au voit și voesc să abuzeze; ea scapă și acelor, cari nu voesc a nu o vedea în aceste cărți.

Pentru a termina, putem adaoga că noțiunile asupra vieții viitoare sunt aceleași în cartea lui Iov, ca și în cele cinci cărți ale lui Moisi, dar că în cartea lui Iov ele sunt mai precise, în ceea ce privește învierea. În fine pentru Iob *Șeolul* este d'asemenea o prăpastie, ale cărei adâncimi sunt neștrăbătute, cu excepție pentru singur Dumnezeu. El este un loc de gróză, unde Refaimi, adică giganții, tipuri ale impietății, tremură înaintea lui Dumnezeu. Dar este asemenea un loc de reunire pentru toți cei vii, și un asil, unde Iov voi ca Dumnezeu să'l ascundă, până în ziua când el 'și va aduce aminte de dînsul. Acesta este după mörte, căci Iov 'și promite d'a putea să apere cauza sa înaintea lui Dumnezeu și că el se așteptă cu încredere a'l găsi bine-voitor. El speră, că la sfârșitul timpurilor, corpul său va învia și cu ochii săi va vedea pe Rescumpărătorul său. Acest Rescumpărător este Dumnezeu; și pentru că Iov înviaț il va vedea cu corpul său, il va vedea cu ochii săi, acesta va fi un Dumnezeu văduț, un Dumnezeu întrupat, ceea ce duce la credința în Iisus Christos.

C.

SISTEMUL FILOSOFICO-TEOLOGIC AL FERICITULUI AUGUSTIN.

(Veđi Biserica Ortodoxă Română No. 9 an. XXI).

După ce am arătat în articolul precedent felul cum cugetă Augustin despre Dumnezeu și care sunt atributele lui Dumnezeu; după ce am văduț părerile lui cu privire la relațiunea în care se află Dumnezeu față de timp și spațiu, trecem mai departe la vederile lui Augustin asupra Trinității.

Dogma Trinității fusese deja de mai înainte stabilită de părinții bisericești. Aceștia susținuseră și documentaseră egalitatea în demnitate și în substanță a Trinității divine. Nu acesta urmăresce însă de astă dată Augustin, ci el voește să probeze cum, câte trele persoane, constituiesc una și adevărata Dumnezeu, și pe lângă acesta caută ca prin analogii să lămurască relațiunea dintre persoanele Trinității, ca ast-fel să pótă fi înțelesă de orî-cine.

Augustin arată, ca și cei-l-alți părinți bisericești, că Dumnezeu e compusă din Tatăl, Fiul și Sf. Spirit, și câte trele persoane au aceeași substanță. Privite în sine și după substanța lor fie-care din cele trei persoane sunt egale între dinsele. Decesebirea există numai în relațiunile dintre ele

și nici de cum către esența divină, căci acesta este una și aceeași; și de aceea Trinitatea e socotită ca nese-parată și neschimbată. În relațiunile lor ca persoane, Tatăl nu este Fiul, nici Fiul Tatăl și așa mai departe. Ca Dumne-deu însă Fiul este totul ca și Tatăl, Sf. Spirit asemenea totul ca și Fiul. Ast-fel Dumnețuirea fiind o substanță și trei persoane, activitatea Dumnețuiescă este una și nese-parată, însă în așa mod că fie-cărei persoane îi este stabilită activitatea sa proprie. În învățătura sa nu se află nici o urmă de subordonațianism, căci Dumnețuie este pentru Augustin însuși Trinitatea și tot așa și fie-care din cele-l-alte persoane divine numai în sensul că poartă în sine nese-separat pe cele-l-alte două persoane în deplinătatea substanței și puterii lor. Trinitatea este un singur Dumnețuie, prin care, și în care este totul. Ast-fel este Tatăl, Fiul și Sf. Spirit și fie-care din ei este Dumnețuie și cu toții împreună sint un Dumnețuie și fie-care în parte posedă substanța întregă și cu toții împreună sunt o substanță ¹⁾.

Persoanele Trinității nu se deosebesc între dînsele în ce privesce esența, și prin urmare nu se deosibesc nici can-titativ nici calitativ. Cantitativ nu se deosibesc pentru că veritas, a Tatălui și bonitas a Tatălui nu sunt mai mari ca veritas și bonitas ale Fiului. Adevărul său bunătatea celor trei persoane împreună nu e mai mare de cât a unei persoane. O împărțire a substanței divine asemenea nu e posibilă, așa că aceeași substanță să fie împărțită în mē-sură deosebită asupra diferitelor persoane. Esența nu pōte fi împărțită. Nici calitativ nu pōte să existe vre-o deosebire între persoanele Dumnețuirii, căci o persoană nu pōte să po-sede atribute, pe care cea-l-altă nu le pōte posedea; esența și atributele sunt una și aceeași și atributele nu pot să fie separate de esență. Dacă există vre o deosebire, acesta nu

¹⁾ Huber. Die Philosophie der Kirchenväter, pag. 264.

constă de cât în raporturile dintre dinsele. Ceea ce este însă comun câtor trele persoane este a fi persoană ¹⁾, deosebirea e a fi persoană în diferite moduri. Când noi întrebăm departe prin ce se caracterizează o persoană, răspunsul nu poate fi altul, de cât prin funcțiunile și activitate. În adevăr, este comun celor trei persoane a fi în activitate și a avea funcțiunile, însă prin ceea ce se deosebesc, sunt diferitele funcțiunile, pe care le are fie-care persoană în relațiune cu cele-l-alte două. În această privință Augustin se exprimă ast-fel: Persoanele Sf. Treimi nu se deosebesc prin esență, ci prin funcțiunile și cu numele de Tatăl, Fiul și Sf. Spirit nu se determină substanțșă divină, ci relațiunea celor trei persoane între dinsele ²⁾. Cele trei persoane în divinitate nu fac mai mult ca una, căci pentru Dumnezeu nu există deosebire de mărime; ele au aceeași valoare în activitatea lor în lume și se deosebesc, cum s'a arătat mai sus, numai în raporturile lor dintre dinsele, unul se chiamă Tatăl în raport cu Fiul, Fiul în raport cu Tatăl și Sf. Spirit în raport cu puterea spirituală, de la care ese suflarea spirituală ³⁾.

Cu modul acesta de argumentare, Augustin caută să nu rămână nici o urmă de dualism între substanța divină și cele trei persoane, și sfărâmă cu desăvârșire Sabelianismul, căci el pune în discuțiune în Dumnezeu relațiunea dintre substanță și modus. La creaturi este imposibil ca genul să se realizeze într'un individ și acesta este tocmai particularitatea divinității, că aici genul, substanța divină, în fiecare persoană a divinității este realizat pe deplin și întreg.

Pentru ca să facă mai perceptibil cu mintea omenescă raportul absolut al Trinității în unitatea substanței divine,

1) Trin. VII, 6.

2) Dorner. Augustinus pag. 7.

3) De Trin. VII, 11; VIII, 1. Ep. 238, 14.

Augustin se servește de diferite analogii. El descrie funcțiunile prin care numai se deosebesc persoanele și prin care ele stau între dinsele în relațiunea necesară, formând astfel un cerc strâns; pe acestea le descrie după învățătura Bisericii catolice. Augustin, ca și Gregoriu de Nissa, în toate obiectele presupune o urmă a Trinității, căci fie-care operă trebuie să corespundă autorului și să arate o urmă a ființei sale. Divinitatea se manifestă în creațiune și prin urmare lumea creată trebuie să poarte în sine chipul lui Dumnezeu, chipul Trinității. Modul pe care îl întrebuintează Augustin de a arăta Trinitatea în diferitele creaturi e prezentat sub această formă, că în general este; că este în o calitate deosebită; că și în general și în particular prin existența sa și calitatea sa intră în legătura existențelor. A fi în general, în particular și în raport cu cele-l-alte existențe, acesta este un reflex al Trinității. A fi în general acesta este pentru Augustin primul principiu, baza celor-l-alte două, ca și substanța lucrurilor; a fi în particular însă, prin care ori ce obiect este acesta sau aceea, acesta dă fie-cărui forma sa, și în fine concordarea particularului cu generalul, din care este format totul, corespunde iubirii, în care e unit la un loc Sf. Spirit, Tatăl și Fiul.

Acastă întipărire a Trinității, Augustin o găsește nu numai în creațiunile inferioare, ci și în cele spirituale și intelectuale. Convins fiind că sufletul e superior corpului, că omul launtric e superior celui din afară și că cu cât o creatură e mai superioară, cu atât se manifestă în ea mai mult divinitatea, de aceea el caută aici, în creațiunea spirituală și intelectuală, urmele Trinității. El găsește aici Trinitatea în existența spiritului, în puterea sa de a cunoaște sau în inteligența și viața sa, sau în iubire. Așa dar după părerea lui Augustin cele trei puteri ale spiritului omenesc sunt: memoria, inteligența, voința sau iubirea. Câte trele acestea în spiritul creat se deosebesc într-o cât-va între dinsele, pe câtă vreme în substanța divină sunt mult mai unite.

·Căci, trebuie să recunoșcem, că cunoștința, pe care Dumnezeu o are de sine însuși, e deplină și egală în totul spiritului său, și tot așa și iubirea sa pe ambele, cunoștința și spiritul, le impresoră, unindu-le împreună în o unitate deplină.

Augustin în speculațiunea sa, căutând de a stabili întipărirea Trinității în creaturi, pleacă de la omul extern și ·dice că și acesta posedă o urmă a Trinității. În adevăr el nu este chipul lui Dumnezeu în un grad așa de înalt ca omul intern, însă asemenea nu în zadar se chemă el om, întru cât are o asemănare cu cel intern. Omul extern posedă chipul lui Dumnezeu numai prin mijlocirea celui intern, întru cât acesta se reflectază în el. Aici se arată percepțiunea corporală, care conține trei momente: subiectul percepțiunii sale corpul, felul cum îl percepem sau percepțiunea însăși și voința prin care noi ne hotărâm la acesta. Mai trebuie remarcată o deosebire substanțială: subiectul percepțiunii este un corp sensual, iar percepțiunea un act spiritual și corporal în același timp, întru cât se execută prin un organ corporal, ochiul, și momentul al treilea, intențiunea, care este un act curat spiritual și în această trinitate ține, așa dicând, locul persoanei Spiritului. Aceste trei momente diferite formeză o unitate, de unde reese un nou chip al mișcării trinitare, și acesta atunci când reprezentațiunea formată, care rămâne în memorie, e rechemată iarăși și e privită cu simțul intern.

Forma corpului pe care îl vedem, ·dice Augustin, și forma care rămâne de la acesta în percepțiunea noastră, devine una, așa că noi nu le mai putem deosebi. În percepțiunea noastră, când ea este îndreptată asupra unui obiect, ia naștere îndată chipul corpului privit. La acesta vine ca al treilea determinațiunea de sine a sufletului, care dirigeză mintea asupra subiectului percepțiunii și unesce împreună pe acesta cu reprezentațiunea dobândită ¹⁾.

¹⁾ Böhringer Kirchengeschichte in Biographien III, pag. 638—639.

Acéstă unitate este reală întru cât ea rămâne și atunci când corpul, care a produs împresiunea sensuală, nu mai este de față. Rămâne un chip în aducerea aminte a sufletului, și voința poate să dirigeze cugetarea internă, așa ca aceeași percepțiune să se formeze în interior, care se formează mai înainte prin subjectul exterior. Și ast-fel se formează acea trinitate din aducerea aminte a percepțiunii interne și din voința, care le unesce pe amândouă. În această treime nu există nici o substanță diferită. Ceea ce este pentru cugetarea corporală un corp în spațiu, acesta este pentru cugetarea internă chipul în memorie. Ast-fel procesul de la exterior e transportat în interior, numai că unitatea numai constă din trei momente substanțiale diferite, ci din una și aceeași substanță, pentru că toate acestea au loc în interior în un singur suflet ¹⁾.

De aceea, când noi voim să recunoscem ceva, trebuie ca acesta să fie conservat și presinte în comóra spiritului, în memorie, în care se află tot ce posedă spiritul. Chipul unui object, care este în memorie, trebuie să fie unit cu intelectu, ast-fel, că prin acest chip să se formeze puterea de cunoscință. Când acest chip este primit în puterea de cunoscință, și intelectul prin admiterea lui a câștigat o formă ȳre-care, prin acesta s'a format așa numitul verbum internum. Din memorie însă chipul nu trece de la sine însuși în inteligență, ci prin mijlocirea voinței, care lucră de o dată atât asupra chipului din memorie, cât și asupra inteligenței ²⁾. Voința, după cum am văduț și mai sus, Augustin socotesce că servă ca legătură între două membre ale vieții intelectuale separate între dinsele. Ea unesce existența cu consciința sa și contemplația, atât în lucrurile sensuale cât și în cele spirituale, și face prin acesta să iasă.

1) De trinit. XI. 2, 2; XI, 3, 6; XV. 3, 5.

2) Dorner. Augustin pag. 9.

la lumină adevărul și erorea în cugetarea noastră. Acesta este legătura Tatălui său a existenței cu Fiul său cunoscința ¹⁾. Acastă legătură se arată în mod dublu în sufletul nostru, căci noi săm unim percepțiunea sensuală cu obiectul său sensual, săm chipul rămas în memorie, ca obiect al cugetării noastre, cu cunoscința noastră. În primul cas, obiectul sensual devine tatăl percepțiunii sensuale, iar în al doilea, memoria tatăl cugetării, și în ambele aceste casuri voința unesce împreună obiectul și percepțiunea, chipul din memorie și cugetarea, căci ea recunósce, că ambele aparțin împreună, săm stabilesce, că percepțiunea corespunde obiectului sensual și cugetarea chipului memoriei și ast-fel acordă consimțimintul său percepțiunii ori cugetării. Aici avem noi așa dar o trinitate dublă, a lucrurilor sensuale, a percepțiunii și a asentimentului, a chipului sensual, a cugetării și a asentimentului voinței noastre. Cea din urmă combinație, după părerea lui Augustin, este expresiunea mai complectă a Trinității divine; însă nici de cum cea mai înaltă și mai deplină. Căci deși aparține în totul vieții sufletului, totuși e legată de impresiunea sensuală, de óre-ce memoria prinde și conservă numai percepțiunea externă și prin acesta forméză cugetarea spirituală ²⁾.

Dacă trecem acum de la ceea ce este exterior și sensual, la omul intern, la rațiune, acolo aflăm o trinitate mai înaltă, care este adevăratul chip al lui Dumnezeu în om. Drumul, pe care mergând, ajungem în adevăr la cunósckerea Trinității, este rațiunea, care se ocupă nu cu ceea ce este temporal, ci cu ceea ce este etern. Rațiunea trece peste chipurile memoriei, cari pórta în sine o aseménare cu ceea ce este corporal. Memoria se înalță la consciința eternității, cugetarea la înțelepciune, iubirea la sfințenie ³⁾.

¹⁾ De trinit. XI, 10, 16.

²⁾ Ritter. Geschichte der Christlichen Philosophie II, 302—3.

³⁾ De trinit. XV, 5, 7.

Trebue să căutăm a cunoște Trinitatea mai întâiu în spiritul nostru, căci omul fiind chipul Trinității divine, niciărei acest chip nu este mai adecuat ca acolo unde omul se deosibesce de toate creaturile de pe pământ, adică prin natura sa spirituală. Când Augustin consideră spiritul ca locașul unde se represintă mai bine Trinitatea, el își presupune spiritul întru cât acesta e spirit adevărat, degajeat de ceea ce e temporal și îndreptat asupra a ce e inteligibil, sau mai bine: spiritul în substanța sa. În acesta se află chipul creatorului. În spirit considerat ca mai sus, se află trei momente: că el își aduce aminte de sine—memoria, scie de sine—conștiința, se iubesc—iubirea, voința. Toate acestea nu sunt venite din afară în spirit, ci e substanța spiritului însuși, care rezultă chiar din noțiunea sa, că îndată ce el este, trebue să-și aducă aminte de sine, să scie de sine și să se iubească. Această trinitate aparține substanței spiritului în sine ca spirit; ea este chiar viața spiritului ¹⁾.

Primul moment este memoria, ea este pusă în fruntea activității spirituale și dobândește prin această o însemnătate mai mare și mai puternică de cât o are de obicei ²⁾.

¹⁾ Böhlinger Kirchen geschichte III pg. 640.

²⁾ Conf. X, 25. Însă, o Dómnne, unde te afli tu în memoria mea? Ce loc ți-ai pregătit, ce locaș sfânt ți-ai zidit în ea? Tu ai onorat memoria mea ca să te opresci în ea, însă aș dori să știu în care parte a acesteia te-ai oprit. Gândind la tine am răscolit spațiul inferior al memoriei, pe care îl posedă asemenea și animalele, și după ce nu te-am găsit printre chipurile lucrurilor corporale, m'am îndreptat într'acolo unde conservam percepțiunile sufletului meu, și nici acolo nu te-am găsit. Atunci am trecut la însăși locuința sufletului meu, care este în memoria mea, pentru că sufletul își aduce aminte și de sine însuși, și nici aici nu erai, că tu nu ești chipul a ceva corporal; tu nu ești impresiunea aceea ce trăește, noi putem să ne bucurăm sau să ne întristăm, să dorim sau să ne temem, să ne aducem aminte sau să uităm și ori ce în felul acesta; tu nu ești sufletul meu, pentru că tu ești Domnul și Dumnezeu sufletului meu. Totul se schimbă, tu însă peste tot rămâi neschimbat. Și tu m'ai onorat să locuesci în memoria mea, de când eu te cunosc. Ce mai întreb eu încă, în ce loc al memoriei mele locuesci tu, ca și cum acolo ar fi locașuri? Tu locuesci cu siguranță în el pentru că 'mă aduc aminte de tine, și te găsesc în el de câte ori gândesc la tine.

Augustin îi acordă cu plăcere această însemnătate, de ôre-ce i se oferă ocasiunea să sfărîme legătura între ceea ce e temporal și ceea ce e etern. Mai întîi această noțiune e luată în sens mai larg, întru cât se raportează și la lucruri prezente, și apoi e luată într'un sens mai profund, întru cât prin mijlocirea ei putem noi să ne reprezentăm ceea ce e mai pre sus de simțurile noastre. Acesta ne reamintesce întru cât-va influența pe care a avut'o filosofia lui Platon asupra lui Augustin, cu tôte că el a combătut teoria ideilor înnăscute.

De la noțiunea memoriei e imposibil să nu ajungă cine-va la noțiunea de timp, pentru că aducerea aminte nu este alt-ceva de cât prezentul trecutului în sufletul nostru. Timpul însă se află numai în suflet, iar trecutul numai în memoria noastră; el e prezentul trecutului, prezentul numai în contemplațiune, prezentul prezentului, în fine viitorul numai în așteptare, prezentul viitorului. Tôte acestea le măsurăm numai în suflet și în ceea ce îi este lui prezent. Ceea ce e prezent însă locuesce în aducerea aminte. Tot așa se întîmplă și cu așteptarea. Numai pentru aceea așteptăm noi ceva, ca aceea ce așteptăm, prin aceea prin care noi percepem, să trecă în aceea, de unde noi avem aducerea aminte ¹⁾. Ast-fel se întind diferitele părți ale timpului în sufletul nostru, și câte trele aceste momente ale timpului sunt între dînsele într'o legătură constantă; tôte acestea indică o unitate a acestor momente. Noi trebuie să recunoscem că în decursul timpului viitorul și așteptarea diminuează din ce în ce, pe când trecutul și aducerea aminte cresc mereu; la sfîrșit totul trece în memorie și în ea devine prezentă întréga noastră viață. Timpul va dispăre și eternitatea se va arăta ca punctul de unire între cele trei momente ale timpului ²⁾.

¹⁾ Conf. XI, 26.

²⁾ Ritter. Geschichte der Christlichen Philosophie III pg. 366.

Cel-l-alt moment este inteligența, cugetarea formulată în mod concret, cuvîntul în sens general, cugetarea adevărată, știința reflectată. Inteligența are în tot-d'auna în sine ceva din voință și memorie. Nimic nu pôte să fie în inteligență dacă nu este, așa ȃicînd, în comóra spiritului, dacă nu este prezent în spirit și asupra căruia să nu fie îndreptată voința. Al treilea moment este voința sau iubirea, care unesce în mod conscient pe cele-l-alte două. Câte trele aceste momente, memoria, inteligența și voința sau iubirea sunt strîns unite între dînsele. Cine-va nu pôte să voiască ceva, dacă acêsta nu se află în memorie și în inteligență. Nimic nu pôte să fie iubit dacă nu este cunoscut. Ast-fel că în iubire se află în tot-d'auna inteligența și memoria. Așa dar câte trele aceste facultăți nu sunt nici odată separate, ci în tot-d'auna împreună. Numai prin acêsta este posibilă o unitate a celor trei facultăți, de óre-ce fie-care are ceva comun cu cele-l-alte două. În fie-care din aceste trei facultăți se află conținute și cele-l-alte două. Memoria conține în sine inteligența și voința, așa când noi cugetăm se află de față inteligența și voința, deci ele nu pot să fie de cât în memorie. Inteligența este o aducere aminte de sine, o reîntórcere în sine, și iubirea asemenea o cugetare și știință; pentru că cine-va nu pôte să iubească, ceea ce nu cunoște. Augustin tratéază spiritul ca o ființă întrégă, și memoria, inteligența și iubirea ca diferitele moduri de existență ale spiritului, în care, în fie-care dată, spiritul este întreg cu tóte facultățile sale, așa că deosebirea modurilor de existență se manifestă prin predominarea a unei facultăți sau alteea. El determină de acea memoria ca memoria proprie, inteligența ca inteligența proprie, iubirea ca iubirea proprie. Mișcarea circulatorie a acestor trei existențe, legătura acestora între dînsele, care se petrece în modul descris mai sus, forméază consciința de sine, de óre-ce din memoria proprie,

prin mijlocirea amorului propriu, se gravéză chipul Eului, al inteligenței proprii ¹⁾).

Modul cum Augustin reușese ca să demonstre existența Trinității în omul intern, în spirit, felul de argumentare pe care îl întrebuițeză cu această ocaziune, ca să arate relațiunea dintre facultățile 'spiritului, tot de acest sistem se servește ca să demonstre și relațiunea dintre persoanele sf. Treimi și prin acesta să o facă și pentru noi perceptibilă. De la natura omului, de la natura organizată de Dumnezeu a Spiritului, trage Augustin conclusiunea asupra substanței lui Dumnezeu. El tratéză Trinitatea divină ca înțelepciune saú memorie, basa întregii științe, ca inteligență saú ca cuvânt, care scie de sine, ca iubire saú ca voință. În Tatăl se află primul moment, în Fiul cel de al doilea, iar în Sf. Spirit al treilea. Nu trebuie însă să se înțelégă ca și cum fie-care persoană ar avea ca atribut numai unul din momente, Tatăl numai înțelepciunea, Fiul numai inteligența și Sf. Spirit numai iubirea, ci după cum memoria, ca moment trinitar al spiritului în genere, coprinde în sine inteligența și voința și tot așa și inteligența și voința coprinde fie-care pe cele-l-alte două momente, așa și fie-care persoană ca Dumnezeu are în sine pe cele-l-alte, pentru că câte trele nu sunt alt-ceva de cât substanța simplă și ne-schimbată a însăși esenței divine. După cum însă memoria nu este inteligența, nici inteligența iubire, saú după cum fie-care moment este pentru sine, tot așa și fie-care persoană în divinitate, nu ca Dumnezeu, ci ca persoană este pentru sine însuși și nu este altă persoană ²⁾).

Tatăl nasce pe Fiul, după cum memoria nasce verbum internum. Tatăl însă este esența divină și ce alt chip va uni el cu inteligența de cât pe al seú propriú, căci El este bunul cel mai înalt; așa dar inteligența proprie se forméză.

¹⁾ De trinit. X, 11; XIV, 12. Dorner. Augustinus 11.

²⁾ Böhringer Kirchen Geschichte III, 641.

prin chipul lui Dumnezeu ¹⁾. Întréga memorie este plină de chipul seú, căci Dumnezeu este summum bonum și escepțiune făcând de forma memoriei, conținutul acesteia nu este de cât Dumnezeu însuși. Intregul conținut al memoriei este așa dar în chip, și când acest chip este întipărit înțelegerii, tot conținutul memoriei este întipărit înțelegerii, căci conținutul memoriei și al înțelegerii este cu totul același, este esența divină. Persónele Trinității nu se deosibesc prin conținut ci prin felul de a fi al esenței. Inteligența și memoria sunt unite prin voință sau iubire, așa că numai atunci se forméază în mod deplin conștiința de sine divină. Conținutul iubirii este asemenea întréga esența divină

Augustin caută să stabiléscă că Tatăl, Fiul și Sf. Spirit au aceeași esență și că ei sunt numai forme deosebite ale aceiași esențe. Aceste forme deosebite sunt descrise ca funcțiuni deosebite ale persónelor; prin mersul circuit al acestor funcțiuni reese conștiința de sine divină. Funcțiunile fie-cărei persóne constă așa dar în aceea, că fie-care în parte contribue la producerea conștiinței divine. Când Augustin atribue Tatălui memorie proprie, Fiului înțelegeră proprie, Spiritului iubire proprie, el nu gândesce prin această să deosibéscă cele trei persóne, după aceste trei facultăți, ci să arate că fie-care din cele trei persóne au câte o funcțiune deosebită, și că, prin raporturile între dânsele, forméază conștiința de sine. Întréga esență este în Tatăl sub o altă formă ca în Fiul: Unde Pater et Filius simul una sapientia, quia una essentia et singillatim sapientia de sapientia sicut essentia de essentia uterque autem una essentia ²⁾. Deci Tatăl este întréga esență sub forma memoriei, Fiul întréga esență sub forma înțelegerii, Spiritul întréga esență sub forma iubirii. Acestă Trinitate divină însă nu este alt-ceva de cât Dumnezeu însuși. El nu are Trinitatea în

¹⁾ De trinit. XV, 10; XV, 14—16.

²⁾ De trinit. VII, 2. Dörner Augustin pag. 13.

sine ca trei determinațiuni în substanța sa, ci el este Trinitatea; ea este substanța sa, și el este acesta, adică unul și același Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl se iubesc nu numai prin Spirit, scie de sine nu numai prin Fiul, nici Fiul își aduce aminte de sine mai întâi prin Tatăl, ci câte trei sunt adevărate persoane 'și aduc aminte de sine, se recunosc și se iubesc prin sine însuși. Ast-fel Augustin socotesce pe Dumnezeu ca Trinitate și Trinitatea ca Dumnezeu. Deși această Trinitate este unul și același Dumnezeu, însă nu din determinațiuni, ci din trei persoane; și cu toate că sunt trei persoane, totuși această Trinitate, în acea simplitate înaltă a naturii, care este Dumnezeu, și în imposibilitatea lor de separare, este unul și același Dumnezeu ¹⁾).

Din cele arătate până aici se vede, că Augustin consideră pe Dumnezeu ca Spirit, și că în substanța lui Dumnezeu ca Spirit există Trinitatea. În substanța spiritului omenesc el a arătat și a probat această Trinitate, dar pe câtă vreme în om a găsit ceva finit și separat, în Dumnezeu însă a găsit viața absolută, realitatea și unitatea; și de aceea el a arătat mai întâi substanța lui Dumnezeu ca trinitară, Trinitatea ca absolut personală, și aceste trei persoane ca unitatea lui Dumnezeu, ca pe un Dumnezeu absolut.

M. P.

---

¹⁾ Böhlinger. Kirche Christi pag. 645.

ULFILA

VIAȚA ȘI DOCTRINA SĂA.

(Urmare. Veđi Bis. Ortodoxă Română, No. 2).

Ulfila putea acum lucra cu multă speranță la conversiunea poporului său, stabilindu-se în Moesia, el a ales o localitate foarte favorabilă vieții nomade, care trebuia prin urmare a invita pe noii oaspeți a se stabili acolo ca într'o nouă patrie. Mai mult, Imperatorul îi arăta lui Ulfila cele mai mari onoruri. Acest fapt este întărit prin istorisirea lui Filostorg care ne spune că Valens avea obiceiul de a numi pe Ulfila Moisi al Goților ¹⁾.

Activitatea misionară a lui Ulfila, după Auxentiu, (Waitz p. 20) ținu încă 33 de ani, până la anul 388. Este de regretat că ucenicul său nu vorbesce mai mult, ci numai în câte-va cuvinte, de evenimentele ultime ale vieții învățătorului său. După ce a pomenit că Ulfila a lucrat încă 33 de ani în mijlocul Goților, vorbesce apoi de ultima sa călătorie și de mórtea sa. Din ferícire noi avem alte mărturii orî doveđi

---

1) Heupelii dissertatio de Ulfila p. 5.

care completează istorisirea lui Auxențiu. Socrat și Sozomen ne raportază că la 360 Ulfila a asistat la Sinodul din Constantinopol, și că acolo a subsemnat confesiunea credinței ariane; căci în Simbolul din Constantinopol se pronunță pentru doctrina scrisă la Arimin ori Rimini, în 359, și aș adaus un articol în care este ținut că termenul *οὐσία* trebuie să fie lepădat ca neafiându-se în nici o parte în Biblie, după cum și termenul *ὁπόστασις*, pentru a numi pe Tatăl, pe Fiul și pe Sf. Spirit ¹⁾. Socrat notează că până atunci Ulfila era partizan al credinței Niceane, ca și predecesorul său Theofil, dar că partidul arian atrăgându-l prin înșelăciuni la Sinodul din Constantinopol, îl determinară a renunța la învățătura Niceană și a îmbrățișa învățătura ariană. (Waitz p. 40). După Sozomen, Ulfila ar fi participat prin imprudență la acest Sinod, și că ar fi rămas încă în urmă în relații cu episcopii ortodocși, dar mai târziu, sosind în Constantinopol, în scopul de a cere ospitalitate pentru Goții persecutați de Huni, el ar fi îmbrățoshat arianismul, fie prin necesitate politică, fie prin convingere ²⁾.

Întâia persecuție, care a obligat pe Ulfila și pe poporul său a trece peste Dunăre, a fost cu neputință de a șterge toate trăsurile creștinismului din Dacia Traiană și de pe malurile Dunării. Existau dese și multe relațiuni între Goții din Dacia și cei de peste Dunăre și între Români. Nenumărați misionari, fie ortodocși, fie eretici făceau toate sfârșirile pentru a câștiga noi partizani la religia creștină. Ast-fel Epifanie vorbește de un eretic Audaeus ³⁾ care exercita asupra spiritelor barbarilor o așa mare influență, în

¹⁾ Massman, Ulfilas, Einleitung. s. 14).

²⁾ (Cart. II. § 14) Socrat dice: „Τάυτη και Οὐλφίλας, ὁ τῶν Γόθων Ἐπισκοπος, τότε πρῶτον συνέθετο. Τὸν γάρ ἔμπροσθεν χρόνον τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἠσπίζετο, ἐπόμενος Θεοφίλω, ὅς τῶν Γόθων ἐπίσκοπος ὢν, τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ παρὸν καθ' ὑπέγραψε. idem Sozomen cartea a III-a §. 24).

³⁾ Massman, Ulfilas, Einleitung. s. 14. Waitz s. 42. Revillout cap. III.

cât ei veniră în mase cerându-i botezul, și că biserica sa deveni curînd atît de numerosă în cât el a fost nevoit de a consacra episcopi pentru a' l ajuta în administrație; doi din acești episcopi Silvanus și Urbanus fură atît de celebri, în cât numele lor trecură la posteritate împreună cu a învățătorului lor. Acest Audaeus care era original din Mesopotamia, el a dat la o samă din textele scripturei sfinte o interpretare a căror consecință ultimă era distrugerea creștinismului. «*Dumneșeu, șicea el, a făcut pe om după chipul său, deci Dumneșeu care face după chipul său un corp precum și un suflet, este o ființă corporală; el are prin urmare o formă materială*». La această doctrină monstruoasă pe care o scotea din propria sa minte și care făcea ca omenirea să se întorcă îarăș la idolatrie, adică cu 4 secole înainte de Christos în toate erorile antropomofismului, Audaeus a mai adaus altele împrumutate de la Maniheï; mai mult, el profesa în moravurile sale un rigorism exagerat, pe care discipolii săi îl desmințau, se șice, prin purtarea lor secretă ¹⁾. De ase-

¹⁾ Audaeus a fost dar șeful unei secte, a cărei caracter era un dispreț neîntrecut pentru ori ce fel de condescendență ori concesiune în cele Bisericesci. De aceea el voia a se celebra Pasha odată cu Iudeii susținînd că conciliul din Niceea a schimbat practica Bisericii prin condescendență față de Marele Constantin, prin care a creșut că 'l linguesce făcînd să cadă sêrbătorea Pascelor în ziua nasterii sale (Epifanie Eres. 70. Teodoret. Eres. Fab. I. 4 cap. 10).

Find-că Audaeus prin învățăturile sale își adunase în juru-i o mulțime însemnată din poporul de jos, măgulindu-le purtarea lor, Episcopii Ortodoxi îl denunțară Impêratului, care l'a exilat în Scythia, de unde a trecut curînd în țara Goșilor, și la cari predicând erezia sa mulțimei au stabilit acolo monastiri, îndemnând la pactica fecioriei și păzirea regulilor monastice, lucru ce-l continuară până la anul 372, când toți creștinii au fost alungați din Goția peste Dunărea din cauza persecuției lui Athanarih. Din spusele sf. Epifanie rezultă că Audaeus era deja mort în timpul persecuției, iar secta lui era condusă de Episcopii așezați de el și amintiți mai sus. Curînd după mórtea și a acestor Episcopi audieni 377, secta audiană a fost redusă la un număr cu totul neînsemnat. (Veđi dictionnaire des Hérésies, des erreures et des Schismes, par V. de Perrodil tome Premier pag. 208—211).

menea sf. Vasile vorbește de un óre-care Eutihíu din Capadocia, care a lucrat cu mult succes la convertirea Goșilor¹⁾. Ulfila din partea sa trebuia deasemenea să caute a câștiga noui partizani la doctrina sa, și a combate prin tóte puterile sale păgânismul printre supușii lui Athanarih. Principele Barbarilor, furios de a vedea asemenea progrese neîncetate ale creștinismului, a decretat în anul 370 o a doua persecuție, cu mult mai violentă de cât cea întâi.

Istoricii Bisericii, mai ales Socrat și Sozomen, dau amănunte destul de precise asupra acestei a doua persecuției²⁾. Nu numai ómenii de condiția de jos, dar încă și persoanele cele mai distinse au fost predate torturilor și suferiră martirul. Athanarih însuși persecuta și muncea pe creștinii ca un adevărat Neron, după cum ne istorisesc Socrat. Câte odată, ne spune el, îi surprindea în somn, în locuințele lor chiar, altă dată companionii săi cutrierau orașelele triburilor, căutând pe credincioși spre a-i nevoi să mănânce din cărnurile consacrate idolilor, fără a-și da multă osteneală tot-d'auna de a-i dovedi, căci se adresa mai în tot-d'auna la depozitiile mincinoase și gratuite ale locuitorilor țării. Cu tóte că nici o regulă nu predomină în aceste persecuții, adaugă Sozomen, ele se sãvârșeau cu tóte aceste cu mari violențe; era o justiție puțin îngrijită, și se executau pe loc cei acuzați. Adese se aduceau chipurile și simbótele unor Dumnezeui Germanii în corturile credincioșilor, și dacă ei refușau de a se închina la acele chipuri, îi schingiuiau până la mórte, adică le aprindeau cortul lor, și ei plereau acolo cu tótă familia lor. Altă dată alegea momentul unde ei se aflau adunați în una din Bisericile lor ambulante, care se transporta în deosebite locuri, și persecutătorii puneau foc îndată la acest edificiu fraged. Femeile, bêtrânii, copiii toți se mistuiau în flacări.

1) Veđi Ulfila, sa vie et sa doctrine par Charles Knauer. pag. 15.

2) Waitz p. 43. Rovillout. pag. 29.

Förte interesate în această privire sunt actele martirilor conservate în Biserica creștină până astăzi asupra acestor martiri din țara Goției ¹⁾. Ele povestesc că un creștin numit Sava a fost chemat prin un trimis a lui Athanarih; Judecătorul barbar îl întrebă ce avere avea: «Vestmintul pe care-l port» răspunse el, și l'a lăsat să se ducă: un asemenea om nu părea primejdios. Cu toate acestea în anul viitor, acelaș Sava a fost surprins chiar de ai lui Athanarih, în acelaș timp la un preot creștin Sanzala. L'a ridicat, cum l'a găsit, adică fără nici o îmbrăcăminte, și după ce l'a târit gol preste măcieși și spini, i-a mortificat trupul prin lovituri de bice și bețe. Acești călâi îl legară apoi de mâni și de picioare de două lemne despicate, ca cătușile, și lăsară ast-fel spânzurat totă noaptea. Era așa de rău pădit, în cât a fost deslegat de o femeie și ar fi putut să scape dacă el n'ar fi preferat a primi martirul. A doua zi, de dimineață, Athanarih îi porunci să mănânce din cărnurile jertfite idolilor. «Aceste cărnuri, zise el, sunt atât de necurate ca și cel ce mi le trimite». Prințul barbar încercă atunci de a l bate lovindu-l cu putere și cu arma lui. Sava trăi încă după această lovitură și disprețui pe călâul său. Athanarih ordonă atunci să-l arunce în Museu. Wisigoții după ce l'a asvirlit în acest riu, îl inecară, legându-l o despicătură de lemn de gât. În tot timpul acestei chinuri, Sava care dorea martirul, escita continuu pe persecutătorii săi de a-l schingui. Ei îl uciseră printr'un chip ne mai aușit.

Creștinii Goți, coprinsi în această a doua persecuție, căutau ca și cei din întâia, un azil pe teritorul Român. Șeful barbar, Athanarih, a putut să credă un moment că creștinii erau exterminați în Goția; dar această vijelie nu putea să discorageze pe episcopii creștinii cari credeau că este imposibil că lumina credinței pöte să se stingă în locurile

¹⁾ Veđi Istoria Mitropol. Moldovei pag. XV—XXI.

pe care ea a luminat'o cu razele sale și isvorul vieții să se ștérgă când-va.

Creștinii stabiliți la malurile Dunării, n'aũ rămas de loc. indiferenți de ceea ce se petrecea dincóce de fluviũ, în Dacia Traiană; ei vedeau în toate ȕilele că sosesc între ei unele relicvii (móște) ale Bisericii Gotice, pe unii barbării, fugarii, cari veneau cu încredere a cere, în numele lui Iisus Christos, la frații lor din imperiu ospitalitatea, pe care în alte împrejurări le-ar fi refusat'o ca la nisce inimiã.

La acéstă împrejurare Biserica din Capadocia, muma Bisericii barbare, simți că i se mișcă interiorul seũ, și episcopul de Cesaria-Capadociei, sfântul Marele Vasilie, uitând pentru moment îngrijirile ce-l preocupaũ, a scris curând în Sciația și a cerut câte-va sf. móște de ale martirilor Wisigoți. El s'a adresat Ducelui din Sciația Soranus, care s'a grăbit de a-i trimite corpul Sf. Sava, adus deja pe teritorul Romanilor. Ascholius, episcopul de Thesalonic, a fost însărcinat de a scrie în grecesce actele martirului Sf. Sava.

Se cuvine să vedem cu ce sentiment de vie recunoșcință. sfântul M. Vasilie, după ce a primit acest dar prețios, mulțamesce lui Soranus și lui Ascholius. «Un martir, ȕice el către Ascholius, ne-a sosit dîn regiunile de dincolo de Istru. (Dunărea), dovadă de curățenia credinței barbarilor, mustrare amară de ceea ce vedem astă-ȕi». «Vẽ mulțamesc,, scrie el către Soranus de a onora pe mama vóstră, trimițându-i corpul martirilor, cari s'aũ luptat între barbării; Tu ai făcut ca un lucrător recunoscător, care oferă bine-făcătorului generos, de la care a primit semințele sale, primitiile (pârگا) secerișului seũ». Cuyinte nobile și atingătoare,, în stare a ne da o idee clară de legăturile frățesci care uneau atunci pe toți cei ce mărturisẽu pe Iisus Christos!

Sf. Marele Vasilie avea conștiința clară că creștinismul din Dacia Traiană între Goți a fost propagat de creștinii din Orient și anume de legiónele și cohortele aduse de Traian

din Cesaria Capadociei și mai ales de către sclaviți luați de Goți în secolul al III-lea, în invazia lor în Capadocia, între cariți sclaviți ne spun istoricii bisericești, erau foarte mulți creștini și clericți, din cariți își trăgea origina și Ulfila episcopul, și Sanzala și Guthican ¹⁾).

Acastă a doua persecuție, după cât se pare, a ținut mai mulți ani; căci după Ieronim, fugariți veneau deja să caute în 370 un azil pe teritoriul Român, apoi Sava n'a suferit martiriul de cât la 372 sub consulatul lui Modest și Aritha.

Martiriți numeroși ce au suferit în această persecuție sunt în genere priviți de scriitoriți epocii, ca martiriți ortodoxi ²⁾. De aceea fericitul Augustin în cartea sa «De Civitate Dei, XVIII, 52», ȃice explicit că erau ortodoxi. De asemenea Ambrosie ³⁾ se pare că emite aceiași idee. Socrat ⁴⁾ din contra pretinde că această persecuție a fost îndreptată contra Goșilor convertiți prin Ulfila, prin urmare contra arienilor. Dar trebuie să notăm că Socrat a confundat aicea mai multe fapte: De oparte el scia că Goșii lui Fridigern se pronunșase pentru Arianism, iar pe de alta el aușiră că se vorbește de o persecuțiune care a avut loc în această epocă. Pentru a eși din nedumerire, el ȃice că Ulfila nu s'a mulșamit numai ca să convertescă pe supușii lui Fritigern, dar încă și pe cei a lui Athanarih, care de atunci se porniră cu dușmănie contra creștinilor. Noi vom însemna că conversiunea Goșilor la arianism, ordonată de Fritigern, trebuie pusă câți-va ani mai târșiu; căci persecuția despre care noi am vorbit a început la 370, atunci când Athanarih de abea încheasă pacea cu Valens. Deci, în această epocă încă nu-ș vorba de o

¹⁾ Veșii mai în urmă epistola Bisericiți Gotice către Biserica din Cesarea Capadociei, pe care am tradus'o în românește, idem pericopele din Sozomen Socrat etc. publicate la începutul acestui tratat.

²⁾ Waitz p. 44.

³⁾ Opera, ed. Paris, 1661. folio III, pag. 26.

⁴⁾ Waitz p. 44.

divisiune a Goților în două părți dintre care una să aibă de cap pe Fritigern și alta pe Athanarih. Probabil că această a avut loc mai târziu, puțin mai înainte de invazia Hunilor, când o parte din Goți se separară de vechiul său șef Athanarih, pentru a se pune sub dominațiunea lui Fritigern, care de atunci a fost convertită la creștinism. De aceea se explică pentru ce creștinii, până atunci persecutați de Athanarih, au căutat un asil nu la Fritigern, ci la Romani, dincolo de Dunăre. Noi credem dar că martirii din a doua persecuție erau în parte ortodoksi și în parte eretici, nu arieni, ci de alte secte, mai ales Audieni, cari vădându-se prescriși în Imperiul Roman, trecură Dunărea pentru a-și găsi partizani printre Goți. Ulfila dar nu era direct implicat în această a doua persecuție. Puțin după această persecuție se iviră neînțelegeri între Goți; unii se puseră sub comandamentul lui Fritigern, alții sub acela al lui Athanarih. Causa acestor neînțelegeri interne este că unele triburi izolate voiau a-și conserva independența lor pe care dominația lui Athanarih părea a o amenința; ele se dădură atunci pe partea lui Fritigern, care proteja pe creștini, pe când Athanarih le persecuta la ori-ce ocazie. Diversele istorisirii asupra acestei divisiuni printre Goți nu se pot împăca. Socrat (Waitz p. 41) ne spune în cestiunea Goților,—și el înțelege aicea pe Wisigoți—că ei se divisară în două părți, dintre care una era comandată de Athanarih, iar alta de Fritigern. Acestui din urmă imperatorul Valens îi trimise ajutor și de atunci mulți din supușii săi primiră creștinismul. Insuși Fritigern se pronunță cu recunoștință pentru credința lui Valens care era arian, și mulți Goți urmară exemplului lui. Socrat nu spune precis că Ulfila a luat parte la această lucrare de conversiune, el ne istorisește numai că în această epocă el traducea sfintele scripturi în limba poporului său și că Ulfila converti nu numai pe Goții lui Fritigern, dar încă și o mare parte din cei a lui Athana-

rih. Aceste succese ale creștinismului au provocat o nouă persecuție care costa viața a multor martiri. Socrat pune învaziunea Hunilor ceva mai târziu. Urmând istorisirea lui Sozomen (Waitz p. 41). Goșii nevoiți de Huni au trecut Dunărea, și trimiseră pe lângă Valens o ambasadă în fruntea căreia se găsea Ulfila, pentru a ruga pe împărat de a le îngădui să se stabilească în Tracia. Imperatorul consimți.

Dar puțin după aceea o neînțelegere se ivi printre Goșii, cari se desebiră în două partide, dintre care una avea în frunte pe Fritigern, și alta pe Athanarih. Fritigern sprijinit pe Romani învinse pe Athanarih și spre recunoștință primi legea Impăratului. Cu toate acestea, adaugă Sozomen, nu-î numai acest motiv care determinară pe Goșii a se pronunța pentru arianism, ci Ulfila care de la consiliul din Constantinopol era în relații cu episcopii arienți, a trebuit, când el a sosit ca ambasador la Constantinopol, să îmbrățișeze arianismul, fie pentru o necesitate politică, fie prin convingere. Acela rezultă în mod obiectiv din istoricii Bisericești.

Asupra cestiunii de a se ști la care epocă convingerile religioase ale lui Ulfila a suferit această schimbare, acesta ne va ocupa mai târziu. Pentru moment noi nu căutăm decât a preciza timpul când nașionea Gotică se separă în două ramuri. Asupra acestui punct avem mărturisirea lui Socrat care presintă mai multă probabilitate.

Mai întâi el pune cu cuvânt divisiunea Goșilor în două părți înainte de învaziunea Hunilor. În această privire istorisirea sa este confirmată prin aceea a altor învățați ¹⁾ între alții de Tillmon p. 798; Aschbach. p. 29. mai ales Zeuss p. 412. Isidor ne raportează deasemenea același fapt; apoi și Ammian XXXI, 3. Dacă comparăm istorisirea lui Sozomen cu a lui Socrat, noi constatăm cu ușurință că el avea sub ochi

---

¹⁾ Waitz p. 42. nota 2.

pe cea a lui Socrat, și că el a alterat'o. Și în adevăr, el se înșală afirmând că Athanarih trecuse deja Dunărea, când s'a luat la certyă cu Fritigern. Este chiar absurd de a pretinde că dincóce de Dunăre el ar fi persecutat pe creștinii din poporul seŭ. Apoi cum să se admită că Ulfila stabilit de atâtea ani la sudul Dunărei ar fi putut fi trimis în ambasadă la Valens de către Goții locuitori ai țarmurilor de dincolo de Dunăre.

Noi afirmăm cu Socrat că această diviziune a Goților în două părți se făcu cu puțin înainte de invasiunea Hunilor, că Fritigern primi cu recunoscința credința Impăratului precum și mulți din supușii săi. Athanarih aprins de mânie, a cređut să 'și răsbune persecutând pentru a treia óră pe creștinii.

De aicea noi conchidem că de trei óri creștinii Goți au trecut Dunărea și au găsit ospitalitate în imperiul Roman: Mai întâi în 355, când chiar și Ulfila a emigrat, apoi în 370 până în 372, când și ortodoxii și sectarii au fost persecutați de Athanarih, în fine la 375 când Fritigern emigră împreună cu poporul seŭ, emigrare care chiar în acel an încă, a fost urmată de aita, ocazionată prin invasiunea Hunilor, despre care noi vom vorbi acum.

Ulfila n'a putut mult timp să lucreze la convertirea Goților de dincolo de Dunăre, sub patronarea lui Fritigern; pentru că Hunii înaintară în mase din lăuntru Asiai și supuseră pe Alanii. Hermanrih, Regele Ostrogoților. nu le putură rezista; Withimer succesorul seŭ, încercă de a reînvia vechea bărbăție a poporului seŭ, dar fără succes; el însuși căđu. Hunii cărora li se asocia o parte din Ostrogoții, alungară pe Wisigoții. Athanarih se retrase spre Dnistru, dar supușii săi cuprinși de teróre se gândiră a se stabili în Tracia; pentru aceea ei trimiseră o ambasadă la Imperator. Acesta sperând de a găsi aliați puternici în acești fugari, le acordă ospitalitatea. După Sozomen ¹⁾ chiar Ul-

¹⁾ Hertsog Real Encyklopedie Band. 16. s. 621.

Ulfila era în capul acestei ambasade, ceea ce este foarte posibil, căci Ulfila trebuia naturalmente a se interesa de acești Goți pe care 'i convertise, și putea spera d'a fi cu ușurătate înțeles de imperator, de a căruia credință era. În adevăr împăratul cedă cererei episcopului.

Nenumărații Goți, sub conducerea lui Alavivus și a lui Fritigern au trecut dar Dunărea și s'au așezat în Tracia, După spusa istoricilor numărul războinicilor se ridica la 200,000; în totul ei erau cam la un milion de suflete. Li se împărțiră cele spre trai și pământuri de cultivat. Ostrogoții cari cerură de asemenea ospitalitate la Imperator, n'au fost primiți. Athanarich amintindu-și purtarea sa anterioară față de Valens, trebuia naturalmente a se aștepta la un refuz; de aceea el se retrase cu luptătorii săi în munții ne-străbătuți, după ce alungaseră pe Sarmați. Ulfila la vederea așa de numerosă a Goților cari se stabiliră în Tracia, vedu că i se deschise un nou câmp de activitate înaintea lui. Mulți dintre acești Goți, de și arieni, n'aveau de cât o cunoștință superficială despre creștinism și erau fără îndoială alipiți la obiceiurile lor păgâne. După Eunapius ¹⁾ ei ar fi transportat cu densii în căruți sanctuarele lor strămoșesci urmate de preoți și preotese. Cu toate aceste, această povestire pare a fi exagerată, mai ales pentru că Eunapius adaogă că Goții au continuat a practica în secret obiceiurile părinților lor, că în fond ei erau încă păgâni și că numai în aparență erau creștini, că ei aveau preoți și călugări pentru a putea locui cu liniște pe teritoriul Roman. Este necontestat că cea mai mare parte a acestor Barbari erau creștini; păgânii de printre ei formau o excepțiune.

Goții erau abea stabiliți în Tracia, când izbucniră turburări, ocazionate de egoismul guvernatorilor Romani, cari le vindea cele spre trai cu prețuri exorbitante. Pentru a

---

¹⁾ Hertsog Real Encyklopedie Band. 16, s. 621.

se asigura de supunerea Goților, se încercară de a-l împărăștia în diferitele părți ale țării. Dar guvernatorul Roman, Lupicinius, prevădând primejdia ce resulta pentru el prin stabilirea unui popor așa de numeros pe teritorul său, căută a se face stăpân prin viclenie asupra șefilor Vizigoților, Alavivus și Fritigern și-l invită la un prânz în Marcianopol. Șefii escortați de omeni armați se duseră la invitație, dar această escortă trebuia să stea afară de cetate; ea se încăeră la luptă cu Romanii și sunt învinși și cei doi șefii ai Vizigoților, și n'aũ scăpat de cât tot prin viclenie. De atunci Vizigoții se creșură deslegați de ori-ce obligațiune față de Romanii, și un război, care aduse ruina în totă țara, fu început. Valens care se afla atunci în Antiochia, hotărî să conducă el singur acest război. Generalii Romani atacară pe Goți la Salice lângă Dunăre, înainte de ce Impăratul să apară pe câmpul de război. O luptă sângerasă avu loc. Goții eșiră învingători. Romanii pentru a scăpa de încurcătură se gândiră a infunda pe Goți în munții Emului (Balcani), sperând că fîmea îi va nevoi a se preda. Totul părea spre reușită: dar de odată Alanii și Hunii se uniră cu Goții și respinseră pe Romani. Goții atunci își răsunară devastând țara; îl nevoiră pe Generalul Frigerid a se refugia în Iliria. Acesta reuși însă să bată lângă Beroe o trupă de Taifali, comandați de Farnobius, care însuși cădu în luptă. Situația Romanilor devine încă și mai primejdiosă, când șefii Ostrogoților, Alathe și Safrax se duseră la Fritigern și-l investiră pe el cu comanda supremă. Imperatorul Valens care apăruse pe câmpul de luptă, voia să aducă o hotărîre definitivă dintr'o și într'alta. Fără a aștepta ajutorurile lui Gratian, el se prepară de luptă lângă Adrianopol.

Fritigern care nu staționa departe de acolo, vădînd preparativele Impăratului socoti să negocieze de pace. În acest scop el trimise, cum ne spune Ammian ¹⁾ un preot

¹⁾ Massman, Ulflas Einleitung s. 17. Waitz p. 46 Nota 3. Hertzog: Real-Encyklopedie 16 s. 621.

creștin (Christiani ritus presbyter) asociat de călugări (humiles) în tabăra Imperatorului pentru a-l ruga să permită supușilor săi, pe cari barbarii îi alungase din țara lor, ca să vină să se stabilească în Tracia, făgăduindu-i din parte-i de a trăi de aicea înainte în o pace vecinică cu el. De alt-fel da Imperatorului alte scrisori din partea regelui Got, în care acela declara că fără îndoială îi va fi greu de a hotări pe poporul său să primască această convenție, dar că el speră cu toate acestea că aspectul armelor romane și numele Imperatorului îi vor inspira respect și-l va rechema la sentimente mai pacifice. Aceste propuneri ale lui Fritigern par destul de verosimile, mai ales dacă presupunem că acest presbiter creștin era episcop al Goților, Ulfila, care în această împrejurare purta, în calitatea sa de episcop, titlul de presbiter. De alt-fel Regele Goților, trimițând această ambasadă la Valens, trebuia să cugete cu preferință la Ulfila, care se bucura de o stimă particulară la Impăratul, și care mai înainte se puse în fruntea unei ambasade tot pentru aceste motive. În fine, Ulfila avea un mare interes să vadă pacea stabilită pentru a 'și putea continua lucrarea misionară pe care o întrerupsese războiul. Apoi trebuie adăugit că Ulfila și alii se pronunțase energic pentru pace, atunci când războiul izbucnise. Goții cari în întâia persecuție emigraseră cu episcopul lor, a refuzat chiar de a se uni cu patrioții lor cari secătueau Tracia; unii dintre ei au fost și asinați, alții se ascunseră în munți.

Presbiterul creștin se duse dar la Impăratul. El a fost foarte bine-primit, după spusa lui Ammian ¹⁾. Cu toate acestea Valens n'a fost satisfăcut cu propunerile lui Fritigern și le respinse. A doua zi 9 August 378 Valens se prepară de luptă. Fritigern nevoi pe Impărat de a mai negocia încă odată cu el. Valens se hotări a trimite o deputație la Goți;

¹⁾ Hertsog Real-Encykl. Band. 16. s. 622.

dar Romanii începuse deja lupta. Un război violent se începuse. Împăratul a fost rănit de moarte; și l-au transportat într'un cort, căruia văjmașul îi dădu foc, astfel în cât el peri cu suita sa în flăcări. Învingerea Romanilor fu completă. Goții sub conducerea lui Fritigern înaintară până la zidurile Constantinopolului, fără a întâlni rezistență. Numai câți-va creștini, precum episcopul de Tesalonic, Ascolius, îndrăsniră a se împotrivi inamicului. Goții însăși, după cum se spune se retrase dinaintea lui Ascolius, acest apărător al credinței și al sfințeniei.

Teodosie fiind încoronat Imperator avea îngrijire pentru Goți și căuta a opri mișcarea lor prin o armată disciplinată. Dar din nenorocire el cădu bolnav la Tesalonic și Fritigern putu astfel să înainteze și să jefuiască țările care până atunci erau scăpate ca Tesalia, Epirul și Achaia. Între aceste făptuite, Alathe și Safrax se îndreptară spre Pannonia. Grațian pentru a opri jaful lor, a început negocierii cu ei. De la acest timp, istoria nu citează mai mult numele lui Fritigern; la această epocă trebuie pusă moartea sa. Iordanes istorisese ¹⁾ că supușii săi, după învingerea suferită de Valens, au coprinș Tracia și Dacia, ca o veche patrie a lor. Dacă Teodosie, după bătălia sa; avu încă câte-va avantagii asupra Goților, dacă un oare-care Modares care desertase din armata Gotă și se puse în serviciul Împăratului, bătău pe Goți, aceste nu erau de cât succese de puțină importanță. Noile grupuri de Goți care la începutul domniei lui Teodosie au fost nevoite de Huni să părăsescă munții de dincolo de Dunăre, nu pot fi de cât cei ai lui Athanarich, care se luptase în armata lui Fritigern. Probabil după moartea lui Fritigern ei se împăciuiră pentru a opune o rezistență mai energică lui Teodosie, inamicul comun. Toți Goții dar se puseră sub comandamentul lui Athanarich, care

¹⁾ Kraft, die Kirchengeschichte der germanischen voelker, ester Band erste Abtheilung, s. 231, Nota 3.

fără îndoială la această epocă era câștigat la creștinism. Teodosie vădând puterea imponentă a Goșilor a recurs la negocieri spre a se asigura de asistența lor contra altor inimiți mai primejdioși încă. În acest scop el invită pe Athanarich să se ducă la Constantinopol. Regele Goșilor plecă și intră în Capitala Impăratăscă a căria splendore o admiră. Impăratul îl încarcă de onoruri. Dar curând Athanarich muri la Constantinopol chiar, în Ianuarie 381.

După încheierea păcei Vizigoșii intrară ca federați în armată Romană; ei locuiră Trăcia și trăiră independenți, sub comanda unor generali. Teodosie făcu tot posibilul de asta în bune relații cu ei; grație generosităței sale el îi câștigă pe toți, cu excepția câtor-va. Această alianță cu Vizigoșii a fost considerabil de profitabilă pentru Teodosie, căci grație lor, Impăratul respinseră în 386 pe Ostrogoșii, cari aveau în capul lor pe Edotheus, și că în 388 el câștigă o strălucită victorie asupra usurpatorului Maxim.

Această stare a lui Teodosie față de Goșii ne permite a ne face o idee atât de clară asupra unor date, care ne rămân asupra ultimilor ani a lui Ulfilă. Teodosie lovit prin o bolă grea care-l pusă în primejdie de morțe, a fost botezat de episcopul Ascholius și cu această ocazie el se pronunță pentru doctrina Niceană. Curând după aceea el caută să facă să triumfe învățătura lui Athanasie asupra celei a lui Arie și a stabili unitatea religioasă pe bazele credinței din Nicea. Sosit la 380 în Constantinopol, el sili pe episcopul arian Dîmofil, care protestează contra Simbolului de la Nicea, a părăsi Biserica în care el servise 40 de ani. Partisanii Niceeni deveniră ast-fel stăpânii tuturor Bisericilor, pe care le posedau Arieni. În acelaș timp a fost convocat un Consiliu General prin Impăratul la anul 381. Consiliul se întruni, un singur arian, Macedonius a putut să ia parte la el. Învățătura de la Nicea fu singura recunoscută și un nou Patriarch la Constantinopol a fost numit. Intre aceste

se publică legi, care restringeau drepturile Arienilor. În Occident a fost Ambrosiu care luptă contra lor. Consiliul de Aquileia pe care-l presidă combătu și depuse pe episcopii Arieni Palladius și Secundianus.

Aceste măsuri energice întreprinse contra Arienilor produsese numeroase desordini. Împăratul înțelese necesitatea de a convoca un nou Consiliu pentru a mulțami și concilia diferitele partide. Se înțelege ușor că Împăratul se gândi la o împăcare, el care avea atâtia Arieni printre supușii săi. Consiliul se întruni la 17 Ianuarie 383. Fie-care partidă 'și presintă confesiunea sa de credință; dar a fost cu neputință a se înțelege. Chiar Împăratul se pronunță pentru credința din Nicea.

Se poate crede că acest consiliu din Constantinopol este acela despre care vorbește Auxentius (Waitz p. 21) și la care Ulfila ar fi asistat puțin înainte de mărtea sa. Dar pentru că Ulfila nu mōre de cāt la 388 și că Consiliul din Constantinopol, despre care vorbim, se întruni deja la 383, trebuie a deosebi acest consiliu ultim de un altul, care trebuia a se întruni mai târziu în aceiași cetate.

Arienii vedându-se încă apăsați în consiliul din Constantinopol la 383, nu încetară de a protesta și acesta cu atât mai puțin cu cāt în Occident Imperatorul Valentinian publică în 386, sub instigarea mamei sale Justina ariană și a unor numeroși Goți influenți, un edict în favōrea Arienilor și din care Maximin ne-a conservat un extract.

În 388, Ulfila se duse pentru ultima dată la Constantinopol pentru a'și apara credința și aderenții săi, și rugă pe Împărat de a întruni un nou Consiliu mai drept. Dar partizanii Simbolului din Nicea sau Catolicii știură a împedica întrunirea unei noi adunări, ast-fel că Împăratul a decretat lui Stobi din Macedonia, o lege datată din 16 Iunie 388, oprind orice discuție asupra cestiunelor religioase. În acest timp, Arienii s'au lăsat a fi induși în erōre prin svo-

nuri false ce se respândise pe socotéla armatei împărătești, că ea ar fi fost bătută; de altmintrelea 'i-au făcut se credă că Impăratul a publicat un decret în favoarea lor, astfel încurajați prin aceste false șvonuri, se dedură la tóte desordinile, arseră casa episcopului ortodox Nectarie, astfel că Teodosie nu numai interđise ori-ce discuție religiósă; ci își retrase chiar promisiunea sa de a întruni un nou Consiliu. Arieni și Goții au fost încă odată condamnați, ceea ce întristă întru atâta pe episcopul lor, în cât el căđu bolnav și muri chiar în acel an, la 388, probabil în luna lui August, la vrêsta de 70 de ani. El a fost immormântat la Constantinopol în mijlocul unei mulțimi de episcopi și laici, cari se grămădeau în jurul mormântului aceuia, care prin viața sa creștină și prin serviciile sale eminente aduse Bisericeii, a meritat nu numai omagiile lor, dar încă și ale urmașilor.

Martiriul din Dacia pe timpul persecuțiilor Gotice.

Sfinții martirisați în secolul al III-lea până în al V-lea, în jurul Daciei Traiane, în Dacia Traiană și în cea Aureliană.

Dacă vom dovedi că au existat martiri în jurul Daciei Traiane, în Chersonosul de astăzi, în Transilvania și prin cetățile de pe malul drept al Dunărei, atunci se va proba pe deplin, că a fost prea de timpuriu creștinii în Dacia Traiană, și că nu-i nici logic, nici admisibil ca fiind creștinii în jurul Daciei Traiane să nu fi existat și chiar în Dacia, apoi martiriul ce-l vom cita va rădica din spiritul oricărui drept și nepărtinitor cugetător, că în adevăr Romanii din Dacia Traiană sunt foarte vechi creștinii și că au îndurat și persecuțiunii din partea popórelor barbare ce s'au strecurat cu timpul pe teritoriul Daciei Traiane. Iată ce găsim în «Martyrologium Romanum», de P. R. Augustino Lubin, ediția Lutetiae Parisiorum, 1661.

1) In *Chersones*: Apud Chersonesum passio Sanctorum

Episcoporum Basili, Eugenii, Agathodori, Elpidii, Aetherii, Capitonis, Efrem, Nestoris et Arcadii (pag. 59, idem pag. 227). Iar la pagina 228 se citește: Ibi pariter celebri martyrio coronatus est S. Climens Papa... In Sinaxarul grecesc, a lui Nicodim Aghioritul, Luna Martie în 7, găsim următoarele relații despre acești martiri: Pe timpul Impăratului Deocletian, în al 10-lea an al împărăției lui, la 296, Ermon Patriarhul Ierusalimului a trimis la diferite popore Episcopi ca se predice Cuvântul uî Dumnezeu. In Chersones s'a uî trimis 7 Părinți, în Eparhia Tavroschitică; iar Sf. Efrem a fost trimis în Schytia, Sf. Vasilevs a fost la Chersones, alătura cu Crimea, pentru a predica, dar păgânii prindându-l, l'a uî bătut și alungat din oraș. Mai în urmă pentru activitatea sa misionară a fost legat și tirat de gât pe ptețele publice. Sf. Efrem a fost decapitat. Eugeniu, Agathador și Elpid a urmat lucrarea misionară a lui Vasilie în Chersones și a uî fost martirisați. Mai în urmă s'a trimis tot din Ierusalim la aceste popore Sf. Aetherie, care vedend sălbătăcia acestor barbari s'a dus în Constantinopol la Marele Constantin în 330 și l'a rugat să-l alunge din Chersones, ceea ce a și reușit. Ducându-se iar la Bizanț spre a mulțami Impăratului la întorcerea sa prin Dobrogea de astă-zi, pe uscat, a fost prins de barbari și a fost aruncat de necredincioși în fluviul Dunărei, la 7 a acesteî luni (ἐβρίσθη ἀπὸ τοῦ ἀπίστου εἰς τὸν ποταμὸν Δούναβιν κατὰ τὴν ἕκτην τοῦ παρόντος μηνός ¹⁾). Acest popor barbar sunt Goții, cari pe acest timp ocupa uî atât Chersonesul cât și Dacia Traiană în care se respândise până la Dunărea. In partea de peste Olt se stabilise Gepizii. Parte din ei trecend și în Schytia mică (Dobrogea) acolo a uî prins pe Aetherie la malul Dunărei, voind a trece în Dacia Traiană a fost innecat. Acastă istorisire ne mai spune că pe atunci nu erau bine determinate numirile lo-

1) Veđi Νικόδημου Ἀγιορείτου, τομ. VIII, pag. 53 și 54.

calităților acestora din România de astă-zi, pentru aceea găsim în descrierile vieților martirilor amintite numai generic localitățile, ca unele ce erau bine știute pe atunci, ca Chersonesul, Dunărea și Schytia mică.

2) Dorostorul în Misia (Dorostori in Mysia) Silistra de astă-zi. Numele acestui oraș în vechime se citește diferit: Dorostorus vel Dorostorum, Dorostolon aut Dorostena, quam alio nomine Distram dictam tradit Cedrinus... În acest oraș au suferit martirul următorii sfinți: Dorostori în Mysia natalis sanctorum Martyrum Passicratis, Valentionis et aliorum duorum simul coronatorum. ¹⁾ Iar în martirologiul lui Nicodim Agioritul se istorisește foarte pe larg modul muceniei acestor doi atleți ai lui Christos. Acești martiri erau soldați în garnisona Romană de la Dorostor (ἀπὸ Δορόστολον τῆς Μοισίας). Nevrînd ei a sacrifica Țeilor Romani declarându-se de creștini au fost martirisați unul prin ardere Pasistrat, altul Valentinion prin decapitare. Pasistrat avea 20 de ani; iar Valentinion 30 ani ²⁾. Nu știm data precisă a martirizării lor, cunoscem numai că Guvernatorul Provinciei era Aulozan (Αὐλοζάνης). Tot în acest oraș au mai suferit martirul Fericitul Iulie: «Dorostori in Mysia passio Beati Iulii, qui tempore Alexandri Imperatoris cum esset veteranus et emeritae militiae, comprehensus ab officialibus, Maximo praesidi offertur: quo praesente cum idola execratur, et Christi nomen constantissime confiteretur, capitali sententia punitus est». ³⁾ În martirologiul Grec a lui N. Aghioritul nu s'a conservat de cât notița următoare: ὁ ἅγιος Μάρτυς Ἰουλιανὸς ἐν ἀκάνθαις βάρτου συρόμενος τελειοῦται. Adică sf. martir Iulian ș'a luat sfârșitul tîrit pe o grămadă de spinii. (vol. X, pag. 83). Dacă martirologiul grec nu ne amintește nici locul nici timpul martirizării Sf. Iuliū, din

¹⁾ Martyr. citat. pag. 137. idem pag. 228).

²⁾ Opera citată vol. IX, pag. 83—85).

³⁾ Martyr. citat, pag. 142. idem pag. 228.

contra cel latin ni-aŭ păstrat și orașul și timpul, că adică a suferit sub Alexandru Sever (222-235) și în orașul Silistra de astă-ăzi. Despre acest martir amintește și Baronie la anul 228 în analele sale.

Alt martir tot în Dorostol este Sf. Isihie: Sancti Isychii militis qui cum beato Iulio comprehensus, sub Maximo proeside, post eum martyrio coronatus est. ¹⁾ Tot Baronius ne amintește despre el în anul 228. În matiriologiul Grec numai amintirea acestui sfânt am găsit (la pag. 29 v. X).

Martirul Emilian: Aemiliani martyris, qui tempore Iuliani Apostatae sub Capitolino praesidae in fornacem iniectus, martyris palanam accepit, la anul 362, după cum mărturisește Baronius în analele sale ²⁾. În Nicodim Aghioritul se spune că acest martir era originar din Dorostol și era sclav, apoi devenind creștin a sfărâmat cu o bară de fier idolii dintr'un templu din oraș, pentru care autoritățile Romane au început o cercetare și au arestat și muncit pe mai mult creștinii, spre a afla pe cel ce au sfărâmat idolii; atunci Emilian s'a prezentat singur autorităților și a declarat că el a sfărâmat zeii minciunoși. După care a fost legat, bătut cumplit și aruncat în foc, unde ș'a primit martiriul ³⁾. Despre acest martir amintește și istoricul Teodoret în cart. III, cap. VII al istoriei sale, spunând că este originar din Dorostol. În Marea Lavră din Sf. Munte Atos se conservă viața acestui martir în un manuscript vechiu, care începe așa: βασιλεύοντος τοῦ ἀσεβεστάτου Ἰουλιανοῦ...

Aceștia sunt martirii ce ni s'au conservat și cari au pătimit în Dorostol ori Silistra.

3) Pe malul drept al Dunărei exista odinioară un oraș Singidunum, mai jos de Axiopol, în Misia. Aci au fost martirisați sfinții Emil și Stratonic: Singidoni in Mysia inferiori

¹⁾ Martyr. citat, pag. 160, idem 228.

²⁾ Opera citată, pag. 194, 229.

³⁾ N. Ἀγιορείτης V. X. pag. 60 și 61.

sanctorum martyrum Hermili et Stratonici, qui post saeva tormenta sub Licinio Imperatore in Istrum flumen emersi sunt ¹⁾. In Martirologiul Grecesc se povestește pe larg viața acestor martiri că adică, declarându-se Ermil de creștin, căci era diacon, a fost supus martirului, iar Stratic vădând suferințele cumplite ce îndura prin bătăi de vergi cu ghimpi, s'a declarat și el de creștin și a fost ambii mai întâiu schingiuți apoi aruncați în Dunărea unde ș'aū primit cununa de martiri ²⁾. In Nicodim Aghioritul nu se spune localitatea unde aū suferit acești sfinți, dar în Martyrologium latin să găsește orașul Singidunum. Pentru curiositate și știința timpului acelaia, daū aicea limitele orî confiniile Misiei de lângă Dunărea după martyrologiul latin (pag. 229). Mysia quae et Moesia, regio Europae maxima, Savo et Danubio fluviis Septentrionem versus, a Panonia et Dacia semovetur; Orbele et Haemo montibus ad Austrum a Macedonia et Thracia, ab Ortu Euxino mari, ab Occasu Ilyrico definita, in superiorem ad Occasum, et inferiorem ad ortum dividitur. Cunoștem dar care erau marginile Misiei în secolul al II—VI.

4) In Noviodum saū Novidum, ce era un oraș în Misia Inferioară la marginea Dunărei între Dorostol și Chilia nouă saū chiar la Gurele Dunărei, aū mai fost martirisați Sf. Eradiū și Valerian cu cei de o credință cu ei ³⁾. Novioduni sanctorum martyrum Valeriani. Macrini, et Gordiani. Si Noviduni sanctorum martyrum Heradii, Pauli, et Aquilini, cum duobus aliis. In martirologiul grec numai amintire se face despre unii dintre acești martiri ⁴⁾. Lucrul se explică ușor, pentru că pe acele timpuri tot malul drept al Dunărei era ocupat de armatele romane și o parte din coloniștii

¹⁾ Martyrologium opera citată, pag. 12 și 229.

²⁾ N. 'Αγιοσεύτης vol. VI. pag. 52.

³⁾ Martyrologium latinum pag. 132.

⁴⁾ N. 'Αγιοσεύτης, pag. 87, vol. I).

Daciei Traiane, cariî la venirea Goşilor saü retras în Dacia Aureliană. Töte numele acestor martiri sunt curat Romane. Apoi pe acele timpuri peste tötä peninsula Balcanică avea stăpânire Bisericescă Roma, până la Sinodul din Halcedon saü cel puţin până după recunöşterea prin Sinod a Patriarhatului Constantinopolitan. De aceea şi gäsım numai în martirologiile latine numele unora dintre martiriî acestor localităţi. După harta anexată la Martirologiul latin ce posed, Noviodunul cade în Dobrogea de astă-çi, numită Scyția, la Gurile Dunărei ¹⁾.

5) În Scyția ori Dobrogea nöstră se spune precis în Martirologiul latin că a predicat Creştinismul Andrei Apostolul şi ucenicii lui. Iată ce se dice în Martyrologium latinum despre Scytia: Scytia parva, pars Sarmatiae Europae, inter Tauricam Chersonesum et Ostia Boristensis fluvii. Nu despre acéstă Scytie ne interesăm noi, pentru că ea cade în Chersones; de aceea în Martirologiul latin se face deosebire între o Scytie şi alta. Despre a doüa Scytie, care-i a nöstră dice: Est et Scytia pontica, pars Mysiae inferioris Euxino mari Occidentem versus adjacens, apoi adaug: Sanctus Andreos Apostolus Christi Evangelium în Tracia et Scytia praedicavit. Este peste putință să se se mai discute în care din Scytiî a predicat Sf. Andrei, în Scyția din Chersones ori în Scyția minor adică Dobrogea. În textul latin se dice hotărit că a predicat mai întâi în Tracia şi din acéstă Provincie a trecut în Dobrogea, care-i o provincie limitată cu Tracia ²⁾. În Martirologiul Grec cetim despre predica lui Andrei, că după ce a predicat în mai multe locuri din jurul Mării Negre a fost şi în aceste părţi, așa: Καὶ Θράκη καὶ Μακεδονία, καὶ τὰ μέρη ὅπου ἐκτείνονται ἕως τὸν Δούναβιν ποταμὸν— a predicat «şi în Tracia şi Macedonia şi în părțile ce se

1) Veđi tabela VII a Martirologiului latin din 1661.

2) Veđi harta No. 8 a dperei citate.

întind până la Dunărea¹⁾. Apoi din viața ucenicilor lui Andrei, pe care i-au lăsat în Dobrogea ori pe malurile Dunărei să continue predicarea Evangheliei în orașele de pe malul drept, poate și stâng al Dunărei, se probază netîndoș, că Apostolul Andrei a pus sămînța Creștinismului în Dobrogea.

Dar pentru a se înțelege pe deplin cele ce spunem, să trecem la martirii din chiar Capitala de pe atunci a Dobrogei, Tomis ori Constanța de astăzi.

6) Tomis sau Tomi era o cetate în Misia inferioară pe care cu alt nume o numeau Scythia mică—Scythia minor—pentru că locuitorii originali se numeau Scyți. Acest oraș era Capitala a totă Scythia mică și avea un Episcopat, care se numea Tomensis sau Tomensium. Acestă Scytie este alta de cât cea din Pontul Euxin. În Dobrogea s'au martirisat următorii sfinți: Sfinții trei frați Argeu, Narcis și Marcelin pe timpul lui Licinie: Sancti trium fratrum Argei, Narcissi et Marcelini pueri, qui sub Licinio principe inter tiranis comprehensus, cum nollet militare, caesus a morte et diu in carcere maceratus, demum in mare mersus, martyrism consumant. Fratres eius gaudio peremti sunt. Despre acești martiri vorbește Baroniu în analele sale la anul 316. Sf. Bretanian Episcopul, care a suferit sub Valente Arianul. Acesta a fost Episcop în Dobrogea și purta titulatura Tomensis, pe la 381. ²⁾ Despre acești martiri nu amintește nimic Nicodim Aghioritul, ci-i găsim numai în catalogul latin al Sf. Apusenii și în Baronius istoricul. Tot în Martirologiul latin mai găsim martirii Evagrie și Bonignie. Tomis în Scythia natalis sanctorum martyrum Evagrie et Bonigni ³⁾. Și despre acești martiri nu amintește de loc Martirologiul Grec.

Vine apoi renumitul Episcop al Tomei Theotim, care a

1) Pag. 186, vol. IV, N. 'Αγιοπιστου.

2) Martyrologium latinum, pag. 231.

3) Opera citată, pag. 87 și 331.

participat la Sinodul I ecumenic și care se bucura de un respect mare între barbari pentru viața sa sfântă și minunile lui. Martirologiul latin se exprimă așa despre el. S. Theotimi Episcopi, quem ob insignem ejus sanctitatem atque miracula etiam in fideles barbari venerati sunt. (pag. 231). El era Episcop al Tomei, pe care Hunii pentru respectul ce-l purtau, îl numeau Dumneșul Romanilor, a trăit pe timpul lui Arcadie, pe la 404.

Sfinții martiri din Tomis Paul și Chiriac, ¹⁾ nu se face amintire despre ei, în Martirologiul grec a lui N. Aghioritus. Sfinții martiri Marin, Theodot și Sedof ²⁾. Nu se face amintire nici despre aceștia în martirologiul grecesc.

Sfinții martiri Marcel Tribunalul și soția sa Manea și fiii lor Ioan, Serapion și Petru ³⁾. Tomis sactorum martyrum Marcelini Tribuni et uxoris eius Manneae et filiorum Ioannis, Serapionis et Petri ⁴⁾. În Martirologiul grec citesc un catalog întreg de nume de martiri între cari este și Tribunalul Marcelin, aproape toți cu nume romane, ca Φῆστος, Φᾶστος, Μαρκέλος, Θεοχρίστος, Μερκούριος, Δίθυμος, dintre cari unii erau Comiși, alții Tribuni, alții Principi ⁵⁾. Această persecuție a avut loc pe timpul lui Eliogabal la 218 ⁶⁾. În fine sf. martiri Prisc, Crescentie și Evagriei. S. Martyrum in Tomis Priscis, Crescentis et Evagriei ⁷⁾. Nu face nici o amintire despre ei martirologiul grecesc. Dacă mai urmărim numărul martirilor din jurul Daciei Traiane, mai aflăm că și în Panonia au fost martirisați, între alții cetim: S. Alexandri militis, qui sub Maximiano Imperatore, post multos pro Christo agones superatos, multaque miracula edita, mar-

1) Marty. lat. pag. 165 idem 231).

2) Veđi Martyr latin pag. 231.

3) Veđi martyrolog. latin pag. 232.

4) Opul citat, pag. 238.

5) Veđi N. Ἀγιομέτης pag. 109, 110 și 111.

6) Idem opera citată.

7) Mart. latin pag. 276. idem 232.

tyrium capitis obcissione complevit ¹⁾). In Rhaetiaría, care este un oraș în Dacia Ripensă, în partea dreaptă a fluviului Dunării exista un Episcopat, care astăzi se numește Nicopoli, și aici găsim un martir, pe sf. Hermit vrăjitorul. Despre el ne vorbește Usuard și Ado ²⁾).

Până aici am enumerat martirii, ce au suferit în diferite părți și localități din jurul Daciei Traiane. Prin urmare, dacă în localitățile megieșite cu Dacia Traiană au existat creștini, este posibil să se admită ca în mijlocul acestor țări să nu fi existat? Decî pentru a dovedi neîndoios că și în Dacia lui Traian au fost creștini și încă mulți au suferit și persecuții pentru legea lor expun aicea viața numai a unuia dintre martirii mai însemnați și după care avem date pozitive, sf. Nichita Romanul și Gotul, precum și persecuțiile ce au fost ridicate de Goți asupra creștinilor. Nu se poate admite că odată sădit adînc între locuitorii acestor țări creștinismul, apoi cu timpul să fi dispărut; pentru că în curgerea seculilor de la al V—XI, elementul de baștină a acestei țări n'au dispărut de pe pămîntul românesc; iar popoarele ce s'au strecurat prin ele au fost convertite ori au primit ideile creștine pe când trăiau pe aceste locuri. Acum se justifică lămurit care mî-a fost intențiunea de a reaminti martirii locurilor megieșe, aceea de a proba că jur împrejur fiind creștini, suntem nevoiți a admite în mod hotărîtor că a fost și în țările locuite acum de noi, încă de la finele secolului al II-lea. Acum să venim și la Dacia Traiană. În Martirologiul latin iată ce se spune de Dacia, ca creștină precum și care-i erau confiniile sale pe atunci. «Dacia, regio ingens Istro fluvio versus Austrum et Occidentem, Carpatè monto ad Septentrionem et Tibisco fluvio versus Occasum comprehensa, nunc vulgo *Dace* tres Provincias, Transylvania videlicet, Moldaviam et Valahiam com-

¹⁾ Mart. latin pag. 243.

²⁾ Vezi Mart. latin. pag. 246.

plectens» Din harta alăturată se ved foarte clar confiniile țării noastre cum erau prin secolul al III și al IV. Acésta-î dar Dacia lui Traian. Unde s'aũ stabilit Goții prin țara Daciei, după ce s'aũ întins despre Chersones în spre apus? Este pozitiv admis că n'aũ putut să se întindă de cât asupra țării noastre. De o cam dată împingând mai spre Dunăre pe Gepiđi, adică în Oltenia de astă-đi, căci ei mai de timpuriũ venise în Dacia, de și erau și Gepiđii tot o ramură din ginta Gotică, aũ cedat locul lor mulțimei Goților. Ast-fel este natural că Goții răsăriteni să fi ocupat Chersonesul să se fi întins în Basarabia și Moldova de sus și să fi străbătut și în Bucovina, iar Goții apuseni, partea de jos a Moldaviei Valahia propriu đisă până la Olt și o parte din Transilvania. Faptele istorice ne îndreptățese în totul a admite acéstă topografie etnică a Goților.

Istoricul Socrat se exprimă precis: Γότθοι ἐμφύλιον πρὸς ἑαυτοῦς κινήσαντες πόλεμον, εἰς δύο μέρη ἐτμήθησαν. Eraũ dar divizați în douē mari părți, la una din părți era guvernator Fritigern, iar la cea-l-altă Athanarich. Athanarich declară mai în urmă resboi lui Fritigern, pe care 'l învinge, iar acesta se refugiază la Romanii și cere ajutorul lui Valente care i-l dă și cu armata romană bate pe Athanarich. Unde își avea sediul Fritigern și unde Athanarich, este ușor acum de precizat. Dacă Fritigern fuge la ajutorul Romanilor, n'a putut face acésta cu ușurință, de cât fiind mai în contact cu Romanii și mai în apropiere, apoi nu-î logic că s'ar fi putut strecura prin statul lui Athanarich și să cêră ajutorul Romanilor. Așa dar trebuie să admitem fără nici o esitare că Athanarich, cum am đis, guverna pe Goții despre nordul Daciei, pe când Fritigern pe cei despre Dunăre, și ast-fel să explică în mod natural posibilitatea lui Fritigern de a cere ajutorul Romanilor. O dată stabilit acest punct putem să ne întrebăm, de unde, și cum aũ cunoscut Goții ideile Creștinismului și prin ce mijlõce s'aũ lățit printre

ei. Istoricul Filostorgiu ne spune hotărît, că «o parte mare a Sciților celor de dincolo de Dunăre au trecut prin pământul Romanilor și mulțimea au năvălit asupra Europei (Peninsulei Balcanice). Trecînd și în Asia și în Galatia au ajuns și în Capadocia și au luat mulți sclavi și pe alții dintre cei enumărați în cler, și după mult jaf s'au întors acasă. De aici rezultă că acești sclavi creștini veniți din orient împreună cu clerul lor, nu puteau să nu 'și exercite orî profeseze legea lor și ca sclavi printre Goți. Apoi sclavii fiind și mai culți și mai civilizați de cât Goții au avut natural o mare înrîurire asupra moravurilor societății Goților, mai ales în sens religios, pentru că creștinii sclavi erau zeloși de a-și menține măcar religia, dacă ș'au pierdut Patria. Printre sclavii aduși erau și părinții vestitulul Ulfila. Acești sclavi dar au semănat mai întâi creștinismul printre Goți.

Epifanie Iarăși ne spune că Audeus, un eretic, fiind exilat din Mesopotamia în Sciția, pentru ideile lui periculoase, în urma insistenței Ierarhiei Ortodoxe, n'a putut sta mult timp acolo, căci rămăsese în Sciția din Chersones pôte cei ce erau mai barbari și mai aspri în moravuri, de aceea Audeus ș'a luat drumul spre Goții din Dacia Taiană «εις τὰ πρόσω βίων και εις τὰ ἐσώτατα τῆς Γοθίας, πολλούς τῶν Γότθων κατήχησεν, ἀφ' οὗπερ και Μοναστήρια ἐν τῇ Γοθίᾳ ἐγένετο. și înainte mergînd și până la părțile cele mai interioare ale Goției, a catihizat pe mulți dintre Goți, de când s'au făcut și Monastiri în această Goție». Se știe că pe timpul Goșilor Dacia Traiană se numea Goția. După numele poporului ce ocupa acest pământ își lua și numirea la scriitorii Bisantiini. Este dar cert că aici sub Goția trebuie să înțelegem în această epocă Dacia. Dar în ce parte dintre Goți ș'a stabilit Audeus ereticul, la acesta răspundem, că era natural să se fi dus la Goții de sub Athanarih, fiind-că Goții de sub Fritigern își aveau Episcopul lor și erau Or-

todoxi, pe când printre Goții lui Athanarich erau numai sclavii creștini aduși din Asia, și lui Audeus îi convenea mai bine a se introduce la o populație la care creștinismul era încă în fașă și putea mai ușor a-și căpăta adepți și a-și propaga eresia sa în toată liniștea. Printre Goții lui Athanarich s'au răspândit iute doctrina sa falsă. S'a înființat o Ierarhie cu doi Episcopi Uraniū și Siluam. Tot Epifanie ne mai spune că acești eretici în timpul întâei persecuții ridicate de Athanarich contra creștinilor, acești eretici au fost alungați și nimiciți: «Καὶ γὰρ ἐκ τῆς Γοθίας ἐδιώχθησαν οἱ πλείους, οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἡμέτεροι ἐκεῖ Χριστιανοί... căci din Goția au fost alungați cei mai mulți, nu numai ei ci și creștinii noștri de acolo, când s'au ridicat persecuție mare de Regele Elin (păgân) și care a fost înfricoșată și tot neamul din acea parte s'au îndrumat spre ocrotirea Romanilor...» De aicea se documentează că Audeus era în partea Goților lui Athanarich. Tot asemenea a înțeles textele din istoricii Bisantinii și Dimitrie Filipid: «Se numeau Goții din România dismogoți spre deosebire de Goții cei de dincolo de Tira-Dnistru, ce se numeau Goții despre Răsărit. Cei din România iarăși se subîmpărteau, unii cari locuiau în Ardeal se numeau Taifali, iar cei din Moldova Victofali, cei din țara Romanescă Thuringi, nume ce s'a păstrat încă la Germani». Cei de peste Dnistru erau Goții ce mai rămăseseră încă în Chersones până la năvălirea Hunilor. Apoi mai la vale Filipid dice, că Goții «jefuind pământul Constantinopolitanilor și aducând sclavi în România, erau de buna sémă între ei și creștini, și religia creștină a început de acum să se planteze în România». Că sediul Episcopal a lui Ulfila era în Valahia ne-o afirmă acesta și Dimitrie Filipid: Acesta a fost vestitul acela Ulfila, dintre sclavii Goții creștini, ce locuiau în Asia, care pe la jumătatea secolului al IV (355) se hirotonește Episcop Goților în Constantinopol și vine în părțile cele lăuntrice, convertind pe Goții la

învățătura lui Christos. În țara Thuringilor, în țara Romănescă, unde era Rege (sub rege) al Goților Fritigern, întreprinderea lui Ulfila reuși». Ast-fel rămâne știut că creștinii din Valahia erau Ortodoxi, pe când cei din Moldova și părțile de mai sus erau amestecați cu ereticii lui Audeus. Străbătând creștinismul deci printre toți Goții, prin acesta li s'au civilizat în cât-va moravurile, li s'au îmblândit obiceiurile și au pierdut mult din caracterul lor răsboinic sălbatic și militar. Athanarich îngrijindu-se de această schimbare a poporului Got, apoi ambițios de a rămâne singur stăpânitor peste Goți, sub pretext că Goții s'au moleșit primind legea creștină, decretază o persecuție asupra creștinilor din Regatul său. Cei dintre creștinii de sub Fritigern însă trăiau în liniște și și profesau cultul lor în cea mai mare libertate. Această procedură a lui Fritigern n'a plăcut lui Athanarich și i-a declarat război, când îi învinge. În acest timp până ce Fritigern căpăta ajutor de la Romani a avut loc a doua persecuție asupra Daciei întregi. Câți martiri vor fi suferit în întâia persecuție nu știm, căci martirologiștii nu ne spun nimic, pentru că nu era posibil să străbată cine-va dintre ortodoxi între Goții de sub Athanarich. Atât numai știm: că mulți și dintre creștinii ortodoxi au suferit și au fost alungați. Din a doua persecuție însă avem nenumărați martiri dintre cari voi descrie numai pe cei mai însemnați.

(Va urma).

C. E.

CAUSELE UREI CREȘTINILOR ORTODOCȘI
ASUPRA
ARMENILOR ȘI A CREDINTELOR RELIGIOASE ALE ACESTORA.

—
ANEXE.

—
A N E X A I.

„*Isvodul cărții lui Theofan patriarhul Ierusalimului, pentru minunea sfintei lumini, care se pogoră la sfintele noastre pasci în sf. cetate Ierusalimul în Biserică, și la mormîntul Domnului nostru lui Iisus Christos, cum aũ vrut procleșii armeni să pitule, și să facă meșteșug să ȃică că s'aũ arătat la pângăritele lor pasci, iar nu la ale noastre, ceștia ce ținem credința cea dréptă a marei Biserici. a Răsăritului. Tălmăcită de pre limba grecéscă pre limba romănéscă de Simon al doilea logothet. Și s'a făcut minunea acésta, când a fost în țara munte-néscă Domn și biruitor, bunul credincios Mathei Voevod Basarab; iar în Moldova, Vasile Vod.*

Léta gospodnia *ΑΧΛΑ (1634)“.

„*Theofan*

Cu mila lui Dumnezeu patriarch s-tei cetăți Ierusalimul, și a tótă Palestina, Siria, Arabia, și de ceea parte de Iordan, Canagaliletului și al S-tului Sion iproci».

Ceia ce vă aflați prin toate cetățile, orașele și satele, și în toate laturile sfinți Mitropoliți, de Dumneșeu iubiți Episcopi; întru Duchul sfânt iubiți frați dimpreună slujitorii. Prea luminați și buni credincioși Domni, buni cuvioși preoți, prea cuvioși ieromonahi, buni cuvintători slujitorii Bisericii; cinstiți și măriți boieri, mari și mici, împreună a toți slujitorii, și a tot fericitul norod, câți sunteți adeveriți creștini și țări sfinte iubiți fi ai smereniei noastre. Dar fie voue tuturor și pace și milă de la Dumneșeu Tatăl a-tot-țiitorul, și de la Domnul nostru Iisus Christos, și de la s-tul și dă-tătorul de viață al lui mormînt. Cu bună socotință de mînuire. Iar de la smerenia noastră rugă și blagoslovenie».

În știre să vă fie tuturor bunilor credincioși și drept-credincioșilor armeni, îndemnându-se cu pizmă rimnitore pierdendu-și pângăritele lor pasci neîntâmplându-se într'o zi cu noi, ce mai pre urmă de noi cu o săptămână în anul ce au trecut, când au fost cursul anilor dela Christos *ΑΧΛΑ (1634). Mirându-se cum vor face acei de trei ori blestemați eretici, făcut-au sfat nesuferind să fie batjocoriți de creștinii cei adevărați, și au strâns *ΠΕ (85,000) de taleri spre stricarea legii lor cei rele, iar nu spre isbândă, cum au fost cîștigat ei, și au mers procleții de au dat aceea sumă de bani Beifului de loc, și Cadiului, de au închis mormîntul Domnului la ziua pascelor noastre, vrînd să ascundă sf. lumină, ca să nu se arate la noi creștinii; cum au vrut în vremea de demult și jidovii să ascundă învieirea lui Christos. Și au pus acei eretici cu știrea Beifului și a Cadiului trei sute de omeni înarmați împrejurul s-tei Biserici, ca să oprască pre creștinii cei buni să nu'și aprindă lumînările din lumina cea sfîntă, carea iese la vremea ei. Deci făcîndu-se ziua în sfînta și marea Sîmbătă, poruncit-au Beiful și Cadiul, să nu care cum-va să se apropie vre-un creștin de mormîntul cel sfînt al Domnului nostru Iisus Christos să facă slujbă și sfîntă rugă, ca să se arate sfînta lumină, precum era obiceiul. Iar bun-îndurătorul și milostivul Dumneșeu vrînd să nu lase în rușine pre cei ce se nădăduesc într'însul, pre creștinii cei adevărați, a arătat mila sa adevărat spre noi creștinii (pre-

cum și mai de multă vreme s'a întâmplat cu papiștașii). Deci creștinii strângându-se toți, împreună cu ispravnicul smereniei noastre și cu toți habegii, strigând toți d'impreună cu glas mare către Dumnezeu și zicând: *Dómnne miluește-ne*. Dumnezeu cel adevărat cu buna-vrere și cu mila sfinției sale, dat-au de s'aau făcut și s'aau aușit în aușul tuturor tunete și trăsnete și s'aau vedut fulgere în vreme de kindie, atât cât și biserica s'a cutremurat, d'impreună cu totă cetatea Ierusalimului și împrejurul ei. Și a coprins frică și gróză pre tot norodul, și a arătat Dumnezeu darul Duchului sfint, și lumina sa cea dumnezească la noi creștinii: și s'aau strecurat acea sfintă lumină pre zidul bisericii, de s'aau revărsat în trei locuri: în bolta turnului în sfintul mormint al Domnului nostru Iisus Christos, așijde-rea și în lăuntru în biserică, și iar la stîlpul bisericii cel sfint mulțime multă de lumină. Iar procleții de armeni, rădăcină arienescă vedend această minune se strînseră toți și alergară cu vase cu apă ca să stingă s-ta lumină, ci cât se nevoiau ei becesnicii să stingă s-ta lumină atât ea mai mult se adăogea și se vërșă în lăuntru Bisericii jos pre pământ. Iar o bună creștină călugăriță de neam Caraímencă, alergând cu lacrimi, aprinse lumînările ei dintr'aceia sfintă lumină, și le băgă aprinse în sînuși. Iar armenii dacă o vedură, alergară să o ucidă, ce creștinii cu multă nevoință abia o mântuiră de mörte, din mâinile acelor procleți. Și ș'aau aprins toți creștinii lumînările dintr'acele lumînări ale acei călugărițe, care și le aprinse ea din sfinta lumină, cu mare veselie și bucurie, dând laudă lui Dumnezeu. Iar ereticii rămăseră rușinați. Această minune s'a întâmplat la ziua paștilor noastre: că paștile lor era mai pre urmă de cât ale noastre cu o săptămână. Deci neputând de rușine să rabde ocară și batjocura ce li se făcea acolo de la tóte limbile câte se întâmplase acolo, iarăși făcură meșteșug viclén, ca să zică că s'a arătat s-ta lumină și la paștile lor, iar au mai strâns $\times K$ (20,000) de talere, de au dat Bețului și Cadiului, ca să lase o candelă aprinsă în Biserică. Și să încue biserica și să o întărescă cu peceți, deacii ei să și aprindă lumînările dintr'aceia candelă și să zică că au eșit la ei s-ta lumină. Deacii când a fost o săptămână în sâmbăta paș-

telor lor, mers-au Patriarhul lor cel eretic cu toți ereticii lui osebi de noi creștinii cei adevărați, de au luat lumină dintr'aceea candilă și ș'au aprins toți lumînările, dîcînd că li s'au ivit sfînta lumină. Iar într'aceea străjăru, carele era portar la sfîntul mormînt, fiind tare capigiu, îndemnându-se cu rivnă Dumneđească, dîse către patriarhul lor cel eretic: dacă de vreme ce este acea lumină sfîntă precum dîci tu o Patriarchule, ia pune o în barbă-ți, cum fac și creștinii greci! decî acel eretic, cu voe, și fără de voe, fostu-i-au a-și pune lumînarea aprinsă în barba sa cea pîngărită. Și îndată 'i arse barba și se făcu de ocară ingerilor și a ómenilor. Și se arată acel eretic de badjocură, cu tot neamul lui cel de la Ammalic. Și fu de ocară tuturor neamurilor, și limbilor, câte se aflară în sfînta cetate a Ierusalimului.

Acésta așa a fost adevărat. Decî să vă întăriți toți, și să vă adevărați câți sunteți adevărați creștini, întru credința noastră cea dréptă și adevărată. Și se cade orî care creștin va vedea acésta carte, să se nevoiască să o prepue și să o citéscă creștinilor, ca să se laude și să se mărturiséscă Dumneđeú cel ce a dat minune prea slăvită spre creștinii cei adevărați. Iar darul lui Dumneđeú și mila lui cea nemăsurată, și ruga, și blagoslovenia smereniei noastre, să fie cu voi cu toți, cari sunteți creștini adevărați. Amin.

Iar iscălitura din josul cărței, era așa:

Theofan cu mila lui Dumneđeú Patriarhul sfintei cetăți Ierusalimului».

Ale Fericitului Teodoret Episcopul Cirului

CINCI CUVINTE

DESPRE ISTORIA BISERICIASCA

(Urmare. Vești Bis. Ortodoxă Română, No. 2).

CAP. IV.

Despre Evsevie Episcopul Samosatelor.

Iar Apolinarie lipsindu-se de ocârmuirea bisericilor, vederat apoi propoveduia învățătura cea din nou scornită, și se arăta pe sine-și începător al eresului, și însuși mai mult petrecea în Laodichia. Iar în Antiohia mai înainte așu hirononisit pe Vitalie, carele era împolobit cu o viață înbunătățită, și hrănit întru apostoleștile dogme, apoi în urmă a primit bóla. Iar Dumneșeescul Meletie, pre Diodor acela, de carele și mai înainte am pomenit, carele în prea cumplitul viforul acela aș păzit corabia bisericii ne afundată, l'aș aședat păstor altarelor, și aș încredințat lui pre neamul Chilichilor. Iar arhierésca purtare de grijă a Apamiei

o a incredințat lui Ioan, carele avea lauda neamului, însă mai mult se strălucea cu isprăvile de cât cu cinstirile cele strămoșești. Că tot o dată pre el îl împodobeșă și cuvîntul și viața. Acesta în vremea turburării ocărmușă pre adunarea celor de o credință, avea însă împreună lucrător pre vrednicul de laudă Ștefan. Ci și pre acesta Dumneșeescul Meletie l'aș pus la altă nevoieșă. Că aflând cum că Germanichia s'aș fost stricat de lava lui Evdocsie, pre acesta l'aș trimis Doftor iscusit vindecător. Că prin tótă învêștura Elinêșcă aș străbătut, și întru Dumneșeescile dogme era întărit. Și marele Evsevie, întorcându-se din isgonirea cea preste hotar, pre Acachie adecă, a cărușă multă este lauda, în Veriea l'aș hirotonit. Iar în Ierapoli pre Theodot, pre a cărușă aschiticiască vieșuire și până în șiuva de astă-șđi o povestesc toșđi. Iar pre Evsevie al Halchidei apoș, pe al cetățit nóstre Chir pre Isidor. Că despre amândouê era vrednic de iubire, și cu Dumneșeesca rîvnă împodobit. Șic însă că acesta și pre Evloghie acela, carele s'aș nevoit pentru apostoleștile dogme, și aș fost trimișđi împreună cu Protoghen și isgonit la Antina, l'aș hirotonit păștor al Edesiș. Că Dumneșeescul Vars a fost primit acum sfârșitul vieșitș. Evloghie însă pre Protoghen, părtașul seș întru nevoieșe, l'aș așeșat doctor vindecător cetăței Carelor aușind că nu se afla bine. Dumneșeescul Evsevie însă pre Marin cel mai de pre urmă Episcop l'aș hirotonitit Dolihiei. Cetățuie însă este acêșta mică, și în vremea aceea ce împărtășise de arienêșca bôlă. Pre acest Marin, vrednic de laudă fiind, și strălucit cu multe felurđ de fapte bune, voind marele Evsevie a-l întări cu ieraticêști sfaturđ, și ajungênd el l'aș așeșat la numita cetate. Inșă intrând la el o muiere ôre-care, plnă de bôla arienêșcă, de pre acoperêmintul casei a sloboșit o cărămidă, cărușă l-a șdrobit capul, și dupê pușin l-a trimis la viașă cea neînbatrânită. Carele sevirșindu-se cu jurăminturđ pre cei ce erau pre lângă dînsul legând l'aș

chezășluit a nu face nici o pedepsă cea ce aș lucrat acăsta. Că aș rîvnit stăpănuțul săș, carele pentru cei ce l'aș răștignit aș đis: Părințe lasă lor, că nu știu ce fac. Și luș Ștefan celuș împreună cu el rob, carele după multele grămeđi de pietre aș strigat: Dămne săș nu puș lor păcatul acesta. Acest fel de sfirșit după nevoințele cele de multe feluri aș primit marele Evsevie, și de varvariș cei din Thraciș scăpănd, de mășnile cinstitorilor de Dumneđeuș ereticuș nu aș scăpat, ci prin aceea s'aș incununat cu cunună Mucenieș. Decuș acestea după întărcerea episcopilor s'aș făcut. Gratian însă împăratul, aflănd că Thracia se pradă de către barbariș cei ce aș ars pre Valent, lăsănd Italia aș venit în Panonia.

CAP. V.

Despre oștirea luș Theodosie.

Intru acea vreme însă Theodosie, atăt pentru lauda strămoșilor, căt și pentru bărbăția sa, era prea numit, și pentru acăsta, de zavistia celor de o cinste cu el și de o seminție lovit fiind, petrecea în Șpaniș; că intru acelea s'aș sădit și aș crescut decuș nedumerindu-se împăratul ce ar trebui să facă, căci varvariș din biruință ce aș făcut asupra luș Valent biruindu-se, și se părea că cu anevoie se vor putea lupta cu dănșuș, aș prepus că voevăđia luș Theodosie va ștrica relele. Decuș îndată, din Șpania a chemat pre vităzul bărbat și întâuș Voevod de oști hirotonisindu-l, l'aș trimis cu oștea cea adunată. Iar acăsta cu credința îngrădindu-se aș năvălit cu îndrășnelă, și ajungănd în Trachia, și văđănd pre varvariș cu cruđime sporind, aș rînduit oștea ca spre răsboi. Și ciocniriș de răsboi făcându-se, și aceia nesuferind năpădirea, ș'aș lăsat rînduiala. Și abatere făcându-se, aceia adică fugeau, iar ceștiș-l-alți cu deadinsul în urmă uș gonea. Și multă ucidere din varvariș s'aș făcut. Că

nu numai de Romanî, ci și însuși ei unii pre alții se ucidău. Așa însă cei mai mulți ucigându-se, și puțină putând a scăpa trecând Dunărea; îndată vitézul Voevod oastea cea ce o avea prin cetățile cele apropiate împărțind'o, însuși către împăratul Gratian cu grabă alergând aș mers, vestitor făcându-se însuși. de biruința sa. Și nici împăratului i se părea că spune adevărul înspăimântat fiind de ceea ce s'a făcut. Iar cei ce se împungeau de boldurile zavistiei, și cea că el și aș fugit și că aș stricat oastea. Iar el aș cerut să trimită pre cei ce'i staș impropivă, și va cunoște pre mulțimea varvarilor celor uciși. Că cu lesnire este, aș dis și de la prăși a cunoște numărul. La aceste cuvinte înduplecându-se împăratul, aș trimis pre cei ce era să vadă cele ce s'aș făcut, și să i le vestescă.

CAP. VI.

Despre împărăția aczstua, și despre visurile cele ce mai înainte le-aș vădut.

Iar vitézul Voevod acolo rămâind, aș vădut ore-care vedenie Dumneșească, și arătată lui viderat de însuși Dumneșeul a tôte. Că i se părea că vede pre Dumneșeescul Meletie, pre întâiul șeșător al bisericii Antiohenilor și îmbrăcându-l pre el cu hlamidă împărătescă, și cu asemenea cunună împodobindu-i capul. Acestea nóptea vădându-le, diminșta le-aș vestit ore-căruia din cei cunoscuți. Iar acela i-a dis că arătat este visul, și nimic de gâcitură, nici de îndoială are. Puține șile fôrte însă trecând s'aș întors adică privitorii celor făcute, și aș spus că s'aș biruit ne-nunșratele miș ale varvarilor. Iar împăratul încredinșându-se, că prea bine aș făcut că l-aș hotărșit pre el Voevod preste ôste; l'aș hirotonisit împărat, și i-aș dat schiptrurile părșii lui Valent. Și însuși aș trecut la Italia, iar pre acela l'aș trimis la ocârmuirea cea dată lui. Decș îndată

ce aŭ luat împărăția, mai înainte de tóte s'aŭ silit pentru unirea bisericilor, și aŭ poruncit ca Episcopii ocârmuirei sale să se adune în Constandino-cetate. Că singură acésta era plină de arienésca lavă. Că apusul a rămas slobod de acéstă bólă. Căci Constantin cel mai mare din fiil lui Constantin, și Constans cel mai tînăr, părintésca credință nestricată o aŭ păzit și iarăși încă Valentian Impératul apusului întrégă aŭ păzit buna cinstire de Dumneđeŭ.

CAP. VII.

Carilă aŭ fost mai însemn-ŭl apărător al eresului lui Arie.

Partea răsăritului despre multe părți aŭ primit lava acésta. Că Arie prezviter fiind al Alexandriei Egiptenești, acolo aŭ născut hula. Și Evsevie, și Patrofil, și Aetie Palestinei, și Pavlin și Grigorie Finichieni, și Theodot al Laodichiei, și Gheorghie cel după acesta, și după acesta Athanasie și Narchis Chilichieni, cele rău semănate seminți le-aŭ secerat. Și Evsevie și Theognie Vithineni, și Minofant Efeseanul, și Teodor Perinthieanul, și Maris Halchidonénul, și alții órecarii din Thrachi, din singură réutatea însemnați, la multă vreme sémînța neghinelor plugărind'o și încăldind'o. Iar împreună cu răii aceștia plugari, molătate lui Constandie aŭ împreună lucrat, și réutate lui Valent. Că pentru acésta Theodosie, al singurii împărăției sale Episcopii aŭ poruncit să se adune în Constandino-cetate. Și fiind-că aŭ venit, și o sută cinc-đeci era, aŭ poruncit nimenea să nu-ı vestéscă lui carele este marele Meletie; că voia ca din singură aducere aminte a visului să cunóscă pre om. Și fiind-că aŭ intrat în împărătésca casă tótă adunarea aceea a Episcopilor, pre toți cei-l-alți lăsându-ı înainte marelui Meletie aŭ alergat, și ca un fiŭ iubit de tată, ci după multă vreme aŭ dobândit părintésca privire, așa l'aŭ îmbrățișat, și l-aŭ sărutat și ochii, și buzele, și obrajii, și capul, și mâna ceea

ce l'aŭ incununat. A spus încă și vedenia ceea ce o a vădŭt. Și cu iubire și pre cei-l-alți toți primindu-ŭ, i-aŭ rugat ca pre niște părinți să se sfătuŭască pentru cele mai înainte diŭse.

CAP. VIII.

Despre Sinodul cel adunat în Constantinopol.

Intru acea vreme însă Grigorie, în sfârșit păstorind Nazianzul, atuncŭ petrecea în Constantinopol, luptându-se împotriva arieneștilor hule, și pre Dumneșeescul norod adăpându-l cu Dumneșeeștile învățături, pre cei rătăciți afară de turmă vânându-ŭ, și de pajiștea cea pierdătoare scăpându-ŭ, așa pre turma aceea din puțin o aŭ arătat mare. Pre acesta vedându-l Dumneșeescul Meletie, și știind scoposul canónelor celor scrise, că prilejurile iubirei de începătoril curmându-se aŭ oprit mutarea, aŭ adevărit lui Grigorie proedria Constantinoplei, puțină vreme însă trecând Dumneșeescul Meletie s'a mutat la viața cea nesfârșită, de către toți cei împărțășiți de cuvânt făcându-i-se laudele cele asupra înmormintării. Iar Thimothei Episcopul Alexandrenilor, carele aŭ moștenit pre Petru cel ce se făcuse moștenitor al proedriei marelui Athanasie, în locul minunatului Grigorie, aŭ hirotonisit pre ore-carele Macsim Chinicesc, îndată tunșând perii lui cei cănești. Incă și de bârfire lui Apolinarie acesta era plin. Dar însă nu aŭ suferit necuviința lucrului ce s'aŭ făcut părinții cei ce atuncŭ s'aŭ adunat. Eraŭ însă bărbat vrednicŭ de laudă, de Dumneșească rîvnă și de înțelepciune plină, Eladiŭ adică moștenitorul proedriei marelui Vasilie, Grigorie apoŭ și Petru frații marelui Vasilie. Iar Amfilohie ocârmuŭa Biserica Licaonenilor, și al Pisidilor Optim, și Diodor al Chilichenilor. De față însă era și Pelaghie al Laodichiei, și Evloghie al Edesei, și Acachie și Isidor Episcopul nostru, și Chiril al Ierusalimului, și Ghe-

lasie al Chesariei Palestinei, cu cuvântul și cu viața împodobiți, și alții mai mulți nevoitori ai faptei bune, decî atunci toți aceștia de Egipteni pre sine însuși osebindu-se, împreună cu marele Grigorie ssevîrșea Dumneșeeștile praznuirii. Iar Dumneșeescul Grigorie se ruga, pentru conglăsuire fiind împreună adunați să protimisască unirea cea a unora cu alții mai mult de cît pre neîreptatea unui om. Că e, dice, de mai multele îngrijiri scâpând, mă voiu apăra de iubit a mea liniștire, și voi după îndelungatul și cumplitul acela răsboi veți dobândi pacea cea întreit dorită că e lucru din cele fôrte necuviincioșe, scâpând acum de săgețile vrăjmașilor, a ne lovi unii cu alții, și a cheltui puterea noastră. Că așa ne vom face bucurie neîmpăcaților vrăjmași. Decî căutând bărbat vrednic de laudă, și înțelept, carele să pôtă și a primi mulțimea îngrijirilor, și a îndrepta bine, propuneți-l Arhierul. De aceste sfătuirii prea bunii păstorii înduplecându-se, pre Nectarie bărbat din cei buni ai patriei și împodobit cu strălucirea neamului și strălucit cu feluri de fapte bune, l'a hirotonisit Episcop al marii cetăți aceea; iar pre Macsim, ca pre unul ce era împărtașit de stricare de minte a lui Apolinarie, l'a desbrăcat de arhieresca vrednicie. Incă și canone pentru buna podoba Bisericii scriind și credința cea aședată în Niceea hotărînd a rămânea adevărată, s'a întors pre la patriile lor. Iar în vara cea de pe urmă întru același cetate cei mai mulți dintre aceștia viind, că bisericesti trebuinți l'a chemat pre el împreună iarăși, a primit sinodicésca scrisore a Episcopilor Apusului, îndemnându-l pre el ca să vie la Roma, fiind că se adună acolo prea mare Sinod. Insă de călătorie l'a apărât, ca de una ce nu avea nici un câștig, dar a scris lor, însemnând viforul cel ce se ridicase asupra Bisericilor, și vestindu-le neîngrijirea ce s'a făcut lor, și în scurt a rătătat în scrisori și apostolésca cugetare. Iar mai descoperit însuși scrisorile vor arăta bărbăția și înțelepciunea celor scrise.

CAP. IX.

Sinodicésca scrisóre de la Sinodul cel adunat în Constantinopole.

Domnilor prea Iubiților și prea bine cinstiților frați și conslujitorilor, lui Damus, lui Amvrosie, lui Vriton, Valerian, Ascholie, Anemie, Vasilie, și celor-l-alti sfinți Episcopi celor împreună adunați în Roma cetatea cea mare, Sfințul Sinod al orthodoxilor Episcopi, celor împreună adunați în cetatea cea mare a lui Constantin, să se bucure întru Domnul.

A arăta adică bunii cinstirei de Dumne-deu a vóstre ca un lucru neștiut, și a povesti mulțimea patimilor, celor ce s'aú grămădit asupra noastră de către arienésca sâlnicie, póte va fi de prisos. Că nici socotim să fi fost atât de ne-băgat în sémă lucru a nu judeca buna cinstire de Dumne-deu a vóstră cele ce s'aú făcut asupra noastră în cât a-avea trebuință a le afla aceste la care ar trebui împécare. Nici viforurile cele ce ne învăluiau pre noi erau acest fel, în cât a nu fi cunoscute pentru micșorime, și vremea goanelor este nouă, încă în urechi păzind pomenirea, nu numai celor ce le-aú pătimate, ci și celor ce pentru dragoste împreună compătimea. Că eri ca cum am dice încă de dimineță. unii din legăturile izgonirei întorcându-se la bisericile lor aú venit prin nenumărate necazuri. Iar ale altora și rămășițurile sevrșindu-se în isgoniri li s'aú adus înapoi. Iar unii încă și după întórcerea din isgonire, încă clocoțind mânia ereticilor aú cădut într'insa, și mai amară de cât cele ce aú pătimit în streinătăți la ale loruși aú suferit, că cu pietre de către dinșii sevrșindu-se dupre fericitul Ștefan. Iar alții cu osebite schingțuri sgâriindu-se, încă ranele lui Christos și bubile pre trupurile lor le pórtă. Iar pagube de bani și procinstiri de cetăți, și prada cea asupra fiești-căruia, și meștesugirile, și ocările și închisorile, cine ar putea a le numera? Că tóte necazurile cu adevărat s'aú

înmulțit asupra noastră mai presus de număr, poate adică le suferim pentru păcatele noastre, poate încă și iubitorul de omeni, Dumnezeu, prin mulțimea pătimirilor iscusindu-ne pre noi. Deci de acestea mulțămită lui Dumnezeu, carele și prin atâtea necazuri pre robii săi ne-au pedepsit și după mulțimea îndurărilor sale iarăși ne-au scos la răsuflare. Nouă însă ne trebuia îndelungă indeletnicire, și avem trebuință de multă vreme și osteneală, pentru îndreptarea bisericilor, ca precum din o bătă îndelungată, trupul bisericii cu purtările de grijă a noastre încet încet răsolindu-l către sănătatea cea de mai înainte a bunei cinstiri de Dumnezeu l'am întors, fiind-că precum socotim mai ales aș scăpat de pornirea gonirilor, și bisericile îndelung de către eretici fiindu-se, din nou trebuie a se zidi; dar însă lupi grei și după ce s'au scos oile din staul, prin prăpăstii răpindu-le, protivnice adunări cutezînd, și rădicări de norode pornind asupra lor nimic lenindu-se a face spre vătămarea bisericilor. Deci era precum am șis de nevoe, mai multă vreme a ne indeletnici noi, dar fiind-că frățesca dragoste către noi arătând voi, adunând sobor cu voia lui Dumnezeu, în Roma, și pre noi ca pre niște mădulări ale vóstre ne-ați chemat, prin scrisorile prea iubitorului de Dumnezeu Impărat, ca de vreme ce atuncea singuri noi am fost osândiți cu necazuri, acum întru conșăsuirea aftocratorilor cea pentru buna cinstire de Dumnezeu să nu împărățiți fără noi; ci și noi împreună cu voi duple apostolescul glas împreună să împărățim, poftit lucru ar fi fost nouă, de ar fi fost cu puțință, toți de năprasnă lăsând bisericile, trebuința să o dăruim dorului. Că cine ar da nouă aripi ca de porumb, și să sburăm, și la voi să ajungem? Dar fiind că acesta desăvîrșit ar gohi bisericile, acum inoirea lor începându-se, și lucrul cu totul la cei mai mulți este cu neputință. Că ne-am grăbit împreună a veni la Constantino-pole, din scrisorile cele din anul trecut, cele de a vóstră

cinstire după sinodul cel adunat în Achilia trimisă către prea iubitul de Dumnezeu împăratul Theodosie. Cătră singură acéslă venire până la cetatea lui Constantin fiind gătiți, și pentru singur acest sinod urmând învoirei episcopilor celor ce au rămas pe la eparhiile, iar de mai mare călătorie nici așteptând, nici cât de puțin auzind, mai înainte de a veni în cetatea lui Constantin. Pre lângă aceste însă, și termenul prea scurt fiind, nici vreme de gătire spre mai îndelungată călătorie dând, nici pre toți Episcopii cei de împărțire întru Eparhiile a înștiința, și pre învoirea lor a o lua. Fiind dar acestea, și altele pre lângă acestea, venirea celor mai mulți o au oprit care era lucru al doilea, însă spre îndreptarea lucrurilor, și spre dovada dragostei voștre cei către noi, acésta am făcut, pre prea cucernicii și pre cinstiții sinliturgisitorii și frații noștri Episcopi, pre Chiriac, pre Evsevie, și pre Prischian, tam înduplicat a osteni până la voi, prin cari și proalegerea noastră pacinică fiind, și pravățul de unire avându-l, și râvna noastră cea pentru sănătoșa credință o facem arătată vouă. Că noi ori góne, ori necazuri, ori împărătești îngroziri, ori crușimile stăpânitorilor, ori óre-care altă ispită de la eretici de am suferit, pentru evanghelicésca credință cea în Nicea Vithiniei de cei 318 părinți întărită, le-am suferit. Că acésta și vouă și nouă, și tuturor celor ce nu strămbéză cuvântul adevăratei credință să cuvine să placă, prea veche fiind, și următore botezului, și care ne învață să credem în numele Tatălui, și a Fiului, și a Sf. Duh, adică o Dumnezeuire, și o putere, și o ființă, a Tatălui, și a Fiului, și a Sf. Duh creșându-se, de o ființă cu slava, pururea vecuitoare cu împărăția, în trei desevrșite ipostasuri, adecă în trei desăvrșite fețe, ca nici bóla lui Savelie se aibă încăpere amestecându-se ipostasurile, adică stricându-se însușirile, nici încă să pótă hula Evnomianilor, și a Arianilor, și a luptătorilor de Duh, ființa sa și firea, sa și Dumnezeuirea curmându-se, că

adecă vre una din aceste ڊise, s'ar fi făcut mai în urmă după nezidita și cea de o ființă și pururea vecuitoare Treime, ori zidită, ori de o fire de altă ființă. Și pre cuvântul înomenirii Domnului îl păzim nestrâmbat, nici fără de suflet, nici fără de minte, ori nedesevârșită iconomia trupului o primim; ci tot știindu-l deseavârșit adecă fiind cuvântul lui Dumnezeu mai înainte de veacuri, și că om deseavârșit său făcut pentru mântuirea noastră în ڊilele cele mai de pre urmă. Deci cele ce duple credința care de cătră noi fără sfială se propoveduește, ca în scurtă cuprindere sunt. Despre care și mai mult a vă încredința veți putea, de veți învrednici a ceti tomul cel ce în Antiohia său făcut de cătră Sinodul cel împreună adunat acolo, și cel din anul trecut așezat în cetatea lui Constantin de icumenicul Sinod, întru care mai pre larg am mărturisit credința, asupra erezurilor celor din nouă scornite vederat și înscris anathematizmos am făcut. Iar despre iconomiile cele îndeosebi în biserică legiure se păzește precum știți, și hotărâre a sfinților părinți celor adunați în Niceea, ca fiește care Eparhie Episcopii Eparhie, și aceea de ar voi împreună cu ei a fi și cei apropieti, spre folos să se facă hirotoniile. Căroră duple urmare, și cele-l-alte biserică se cunoste că se iconomiesc la noi, și ale bisericilor celor mai însemnate ce se arate preoții. Drept aceia biserică ce din cetatea lui Constantin, precum ar ڊice cine-va, mai nouă fiind, pre care ca din gura leului, din hula ereticilor ca de supt pământ o am răpit prin îndurările lui Dumnezeu, căria iam hirotonisit Episcop pre prea cucernicul și prea iubitorul de Dumnezeu Nectarie, în vremea icumenicului sinod cu obștească unire, în privirea și a prea iubitorului de Dumnezeu Impăratului Theodosie, tot clirosul, și totă cetatea împreună alegându-l. Iar biserică ce veche și cu adevărat Apostolicești din Antiohia Siriei, întru carea întâi său întrebuintat cinstitul nume al Hristianilor, pe prea cucernicul și prea

Iubitorul de Dumneḑeu Flavian, Episcopii eparhiei și ai răsăriteneștii ocârmuirii împreună adunându-se l'aũ hirotont Episcop, tótã biserica fiind împreună alegétore ca prin un glas pre barbat l'aũ cinstit, care Dumneḑeasca hirotontie o aũ primit și obștimea Sinodului. Iar a maicii tuturor bisericilor, adecã acei din Ierusalim, cunóștem a fi Episcop pre prea cucernicul și iubitorul de Dumneḑeu Chiril, canoniceste de demult hirotontit de Episcopii Eparhiei, careleprea mult și în multe locuri saũ nevoit înprotiva Arianilor, pentru cele ce ca legiuite și canonicesti se țin de cătrã noi, pentru carele rugãm și pre a vóstrã evlavie se vë împreună bucurați, mijlocind Duhovnicésca dragoste, și frica Domnului, celui ce domólã pre tótã împãtimirea omenésca, și zidirea bisericilor face a fi mai de cinste de cât obiceiul și harul cel cătrã fiește-carele. Cã așa conglãsuindu-se cuvintul cel pentru credință, și hristianésca dragoste întãrindu-se întru noi, vom înceta đicënd (cuvintul) cel osãndit de apostoli, eũ sunt a lui Pavel, iar eũ a lui Apolo, iar eũ a lui Chifa; ci toți ai lui Christos arãtãndu-ne, carele întru noi nu saũ împãrțit, Dumneḑeu învrednicind, nedezbinat se ținem trupul bisericii, și înainteã Județului Domnului cu îndrãznélã ne vom înfãțoșa. Acestea saũ scris asupra lui Arie, și Aetie, și a nebuniei lui Evnomie, încã și asupra lui Savelie și a lui Fotino, și Marchel, și Pavel Samosateul, și asupra lui Machedonie. Așjidirea încã și noua scornire a lui Apolinarie vederat o aũ lepãdat, đicënd (pãrinții) inse și cuvintul înomenirii Domnului nestrãmbat îl pãzim, nici fãrã de suflet, nici fãrã de minte ori nedesãvirșitã pre iconomia trupului o primim.

CAP. X.

Sinodicésca carte a lui Damas Episcopului Romê, asupra lui Apolinarie și a lui Timoteș scrisã.

Incã și Damos prea laudatul, aflând eresul acest din noi.

ivit, nu numai pre Apolinarie, ci și pre Timotei ucenicul aceluia oborându-î i-au împrișit de lepădat, și acesta prin scrisori o au făcut cunoscută, Episcopilor celor ce îndrepta partea răsăntenă, care am socotit a fi de trebuință să o pun în istorie.

Epistolia lui Damas Episcopul Romei.

Căci apostolescului scaun datornica cucerire i-o dă dragostea voastră, vouă înși-vă mai mult o dați, fiilor prea cinstiți. Că de și mai ales în sfînta biserică, întru care sfîntul apostol ședînd a învățat cum se cuvine noi a îndrepta hățurile care am primit, însă ne mărturisim pre sine a fi mai micî de cît cinstea. Ci pentru acesta cu orî-care chip ne sîrguim, doar cum-va vom putea să ajungem la slava fericirei sale. Decî să știți, că pre Timotei cel de demult, pre cel pîngărit, pre ucenicul lui Apolinarie ereticului, împreună cu păgânésca lui dogmă l'am oborât, și nici ca cum credem rămășițurile lui să aibă de acum înainte țarie cu vre-un cuvînt. Iar de cum-va încă șarpele acel vechi, odată și a doua oră fiind lovit, spre a sa muncă mai este viu, carele se află lepădat din biserică, și carele cu otrăvile sale cele omorîtore nu încetază a ispiți pre ore-cari necredincioși, de acéstă ca de o stricăcune abateți-vă, voi însă aducendu-vă aminte de apostolésca credință, mai ales de acéstă, care în Niceea de către părinți înscris s'au aședat, în întărita tréptă cu credință tare ne strămutat să rămăneți, și nu cu vorbe deșarte și întrebări perdute după acéstă să suferiți a auți pre clericii și norodnicii voștri. Că iată odată am dat închipuire, care cel ce știe pre sine și christian, acela să păzescă, care s'au dat de către apostoli, dîcînd Sfîntul Pavel, de va bine vesti vouă cine-va afară de ceea ce ați luat, anatema fie. Că Christos fiul lui Dumnezeu Domnul nostru, au dat neamului omenesc prin a sa pătimire deplinită mântuire, ca pre omul întreg ce-

cuprins de păcate să-l slobozescă de tot păcatul. Pre acesta de-l va ține cine-va că este mai josit de cât omenirea ori de cât Dumneșeirea, acela este plin de duhul diavolului, și se arată pre sine-și fiu al Gheenii. Deci ce iarăși se cere de mine caterisirea lui Timotei? Și aicea cu judecata apostolescului scaun, față fiind și Petru Episcopul cetății Alexandrenilor, s'aũ caterisit împreună cu dascălul său Apolinarie, carele și în ziua judecării va suferi îndatoritele sale pedepse și munci. Iar dacă pre ore-cari mai ușori îi îndupleca acela, ca cum or avea ore-care nădejde, ori carele pre adevărata nădejde cea în Christos cu mărturisirea o aũ schimbat, acela asemenea cu acesta va peri. Iar ori-carele voește când-va, împotriva canonului bisericii luptându-se. Dumneșeu pre voi să vă păzescă sănătoși, fiilor prea cinstiți, și alte încă ore-care împreună aducându-se în Roma cea mare s'aũ scris asupra a osebitelor eresuri, care de nevoe am socotit a le pune în istorie.

CAP. XI.

Mărturisirea trinitărească a credinței, pe care papa Damas o aũ trimis către Episcopul Paulin în Macedonia, care venise în Thesalonic.

De vreme ce după Sinodul cel din Niceea s'aũ ivit această rătăcire, în cât a cuteza unii cu urâtă gură a ține că Duhul cel sfânt s'aũ făcut prin Fiul, anathematisim pre cei ce nu propoveduesc cu totă îndrăzneala împreună cu Tatăl și cu Fiul pre Duhul cel sfânt, de a fi de una și aceeași ființă și stăpânire. Asemenea încă anathematisim și pre cei ce urmază rătăcirii lui Savelie, cari pre același îl ține și Tată a fi și Fi. Anathematisim pre Arie și pre Evnomie, cari cu asemenea păgânătate, de și cu graiurile se osibesc și să întăresc a ține că Fiul și Duhul cel sfânt sunt zidire. Anathematisim pre Macedonianii, cari din rădăcina lui Arie se trag, că nu nepăgânătatea; ci numirea o aũ schimbat. A-

nathematisim pre Fotino, carele eresul lui Evion înoindu-l pe Domnul nostru Iisus Christos, numai din Maria îl mărturisesc. Anathematisim și pre cei ce se întăresc a dice că doi fii sunt, unul cel mai înainte de veacuri, iar altul cel după înălțarea trupului celui din Maria. Anathematisim și pre aceia, cari se întăresc a dice că cuvîntul lui Dumnezeu în loc de suflet cuvîntător s'aũ întors în omenescul trup. Că însuși cuvîntul lui Dumnezeu acesta, nu aũ fost în loc de cuvîntăresc și gânditoresc suflet în trupul sãu, ci aũ luat adică suflet cuvîntător și gânditor fără de păcat, și pre sufletul nostru l'aũ mântuit. Anathematisim și pre cei ce dic, că cuvîntul lui Dumnezeu cu întinderea și cu strângerea s'aũ osebit de Tatăl, și că el este neînfințat ori că are a se sãvîrși hulind el. Iar pre cei ce de la unele biserici să mută la altele până acum îi avem streini de împărtășirea noastră până când nu se vor întorce la ale loruși cetățî, întru care mai întâi s'aũ hirotonisit. Iar dacă cine-va altul de la un loc la alt loc mutându-se, și s'aũ hirotonisit în locul celui viu, și până la atãta se va zãbovi de Arhieraticésca dregătorie cel ce ș'aũ pãrãsit cetatea sa, până când cel ce l'aũ moștenit pre el se va odihni întru Domnul. Dacă cine-va nu va dice pre Tatăl că este pururea, și Fiul pururea, și sf. Duh pururea, anathema să fie. Dacă cine-va nu va dice pre Fiul că s'aũ nãscut din Tatăl, adică din ființa Dumnezeirei lui, anathema fie. De nu va dice cine-va pre Fiul lui Dumnezeu Dumnezeu adevărat, precum Dumnezeu adevărat pre Tatăl lui și că tóte le póte, și tóte le știe, și asemenea cu Tatăl anathema fie. De va dice cine-va că în trup petrecënd Fiul lui Dumnezeu când era pre pãmënt, că nu era în cer și împreună cu Tatăl anathema fie. De va dice cine-va, că Fiul lui Dumnezeu întru pãtimirea cea de cruce cu Dumnezeirea aũ suferit durerea, și nu cu trupul și cu sufletul cel cuvîntător, care l'aũ lãsat în chipul robului, precum dice Sfînta Scriptură anathema fie. De

nu va ice cine-va, pre cuvîntul lui Dumneđeu că cu trupul aũ pătimit, ŝi cu trupul s'aũ răstignit, ŝi cu trupul aũ gustat mrtea, ŝi s'aũ făcut intiul nscut din mori. Fiind-că este via ŝi făcător de via Fiul anathema fie. De nu va ice cine-va, că cu trupul cel ce l'aũ luat luiŝi ŝade de a drpta Tatălui, cu carele ŝi va veni spre a judeca viii ŝi morții, anathema fie. De nu va ice cine-va că Duhul cel sfînt este cu adevărat din Tatăl, ŝi chiar, precum ŝi Fiul din Dumneđesca ființă, ŝi Dumneđeũ pre cuvîntu llui Dumneđeũ, anathema fie. De nu va ice cine-va că Duhul cel sfînt tte le pte, ŝi tte le ŝtie, ŝi pretutindena este fa ca ŝi Fiul ŝi Ttl, anathema fie. De va ice cine-va pre Duhul cel sfînt că este făptură, ori că prin Fiul s'aũ făcut, anathem fie. De va ice cine-va, că tte prin Fiul cel ce s'a intrupat, ŝi prin Duhul cel sfînt le-aũ făcut Tatăl, adică, pre cele vđute ŝi pre cele nevđute, anathema fie. De nu va ice cine-va că o Dumneđeire este a Tatălui ŝi a Fiului ŝi a Sfîntului Duh, ŝi o stpnire ŝi o putere, ŝi o slavă, ŝi o Domnie, ŝi o imprție, ŝi o voe ŝi un adevăr anathema fie. De nu va ice cine-va trei fee adevărate, a Tatălui, ŝi a Fiului, ŝi a sf. Duh, de-a pururea voe, pre tte stpnindu-le, pre cele vđute ŝi pre cele nevđute, tte pundu-le tte judecndu-le, pre tte vii fcndũ-le, pre tte infiinndu-le, pre tte mntuindu-le ŝi păzindu-le, anathema fie. De nu va ice cine-va că Duhul cel sfînt este închinat de tt făptura, ca ŝi Fiul ŝi ca Tatăl, anathema fie. De va cugeta cine-va despre Tatăl ŝi despre Fiul bine, iar despre Sf. Duh nu bine anathema fie că este eretic. Căci toi ereticii, despre Fiul lui Dumneđeũ ŝi despre Sf. Duh rũ cugetnd, să vădesc că se află întru necredina Iudeilor ŝi a pgnilor. Iar de va imprti cine-va Dumneđeirea, Dumneđeũ icnd pre Tatăl în parte, ŝi Dumneđeũ pre Fiul, ŝi Dumneđeũ pre Duhul Sfînt, ŝi s'aũ întărit că ice Dumneđeũ, ŝi nu un

Dumnezeu, pentru o Dumnezeire și stăpânire, pre care o credem și o știm a fi, a Tatălui și a Fiului și a Sf. Duh, un Dumnezeu în trei ipostasuri; ori iarăși despărțind pre Fiul și pre Sf. Duh, spre a socoti că numai Tatăl se dice Dumnezeu, ori se crede un Dumnezeu, anathema fie. Că numirea Dumnezeilor și Angelilor și tuturor sfinților s'aუ dăruit de la Dumnezeu. Iar pentru Tatăl și Fiul și Sf. Duh, pentru Dumnezeirea cea una și asemenea nu numai de Dumnezei, ce de Dumnezeu s'aუ arătat și s'aუ însemnat nouă, ca să credem că ne-am botezat în Tatăl și în Fiul și în Sf. Duh, și nu în numirile arhanghelilor ori ale angelilor, ca ereticii, ori ca Iudeii, ori ca păgânii nebunește cugetând. Decî acesta este mântuirea Christianilor, ca creșdând în Sf. Treime, adică și în Tatăl și în Fiul și în Sf. Duh, și botezându-ne într'însul și acéstă una Dumnezeire, și stăpânire, și sfințenie, și ființă, întru acesta credem. Acesta drept aceea Grațian față fiind s'aუ făcut acestea.

C. E.

(Va urma).

TRADUCERILE IN LIMBA ROMÂNĂ.

I.

Vécuri îndelungate biserica a fost singurul institut de cultură pentru poporul român. Vécuri îndelungate de asemenea literatura poporului român n'a fost de cât o literatură religioasă. Şi atunci când s'a început să se alcătuască sau să se tălmăcescă şi din alte terenuri de cât cel religios, nimic nu contradice sau nu era în desarmonie cu vederile religioase. Chiar în vécul nostru, după redeşteptarea naţională de la 1821, bărbaţii noştri cari doreaŭ îmbogăţirea sau măi bine şis formarea unei literaturi românesci, când indemnău pe toţi să lucreze în sensul acesta spuneaŭ lămurit, că doresc scrieri cu conţinut moral şi religios. Totul să conlucreze la formarea de caractere religioso-morale, la dezvoltarea armonică a omului şi a poporului. De vom răsfoi colecţiunea revistelor şi scrierilor din primile decenii ale vécului nostru nu vom găsi nimic, care să contradice sau să atingă sentimentele religioase şi morale. Părintele litera-

turii române, *I. Eliade Rădulescu*, acel care se adresa tuturilor îndemnându-l să muncască și să scrie, într'un articol publicat în Curierul de ambe sexe spune tinerilor în general, că nimeni nu poate să dobândească putere, răbdare, statornicie și înțelepciune pentru ȕilele negre de cât prin ajutorul unei ființe mai înalte ce priveghază asupra tuturilor prin puternicia lui Dumnezeu. Oamenii și mai mari au perit pentru că s'au încreșut lor însuși și au părăsit pe Dumnezeu. Eliade adăogă încă: Omul cel mai religios este și cel mai liniștit și cel mai sigur. Omul nereligios se turbură și înotă, într'o covrșire de bucurie și alta de durere: arare ori el se asemănă cu sine: nedestoinic de înfrânare sub cele din afară ale veseliei, el mai mult e nenorocit, de cât îndestulat în fundul inimei. Fără a ne face posomorîi și cărtitorii religia din potrivă este adevărata îndestulare a plăcerilor noastre și în ceasurile durerii ea dă caracterului o statornicie, o înălțare al căror sentiment este mai dulce și mulțămitor pentru suflet de cât ori-ce altă bucurie.

Așa a cugetat și a scris Eliade sub al cărui impuls s'a produs o adevărată literatură sănătósă și înălțătoare. Așa au cugetat și au scris toți cari au alcătuit și au tălmăcit în graul românesc. Și mult bine s'a făcut poporul prin o asemenea lucrare, căci numai prin credința în Dumnezeu s'a produs credința statornică în viața și viitorul lui; numai prin credința în Dumnezeu a fost el capabil de așa fapte mari de ale căror róde ne bucurăm noi ađi. Răpirea credinței în Dumnezeu, lipsa de ori și ce idealism în literatură va da cele mai desastrose rezultate pentru popor. Pildele din istoria altor popóre trebuie să ne servescă de învățatură în această privință.

II.

În țările culte ale Apusului a fost des și neîntrerupt luptă.

între Biserică și Stat, între biserică și societatea laică. Nu e locul aici ca să arăt cauzele și consecințele acestei lupte. Trebuie să spun însă că mulți s'au inspirat din ce au vădit în aceste țări și au căutat să transporte și să aclimatizeze și la noi. Unul din bărbații cei mai geniali ai Apusului, care a dus o luptă extraordinară contra bisericii catolice și mai cu sémă contra organizației ei a fost *Voltaire*. Numele și scrierile lui erau cunoscute pretutindeni. La noi în primele decenii ale vécului în care trăim n'a prins teren nimic din ale lui învățături, fiind-că toți erau conștienți de -desastrul moral ce ar produce învățături contra celor mai înalte principii religioase. Marele nostru poet *Gr. Alexandrescu* în poesia sa intitulată, *epistolă către Voltaire*, esaminéză cu durere cum acest bărbat și a întrebuintat geniul său spre a face și rău omului prin desprețuirea lucrurilor sfinte și în cele din urmă termină ast-fel:

Tu ca o dată Satan, pe om din rău l'ai gonit,
 Speranța, ăst fruct ceresc în inimă o ai călcat,
 Și care despăgubiri în locul ei ne ai lăsat?
 Ucideri și desfrinări, iată ce-ți suntem datorii!
 Vieța ai făcut'o grea sărmanilor muritorii,
 Iar pe scelerații l-ai scos din jugul lor neplăcut.
 Vor în zadar a-ți găsi un cuget ce n'ai avut;
 A dice că te-ai luptat abuzul să răsboesci
 Nu, temelia ai surpat în dogmele creștinesci.
 A! dacă talentul tău mai bine întrebuintat,
 Cu sórta-î a se lupta pe om l'ar fi înarmat;
 Dacă pe drepti întărind, pe răi ai fi îngrozit,
 Ingerii numele tău cu drag l'ar fi pomenit!

Observațiunile acestea făcute de unul din cei mai profunđi cugetători ai noștri sunt foarte drepte și întemeate. Spre norocul nostru tot ce era religios în alte părți nu gășia teren, la noi. Mai mult: nimeni nu'și lua sarcina să

redea și în graiul românesc aceea ce era profanator pentru cele sfinte, aceea ce era ireligios în alte literaturi. Și numai mulțămîta unei ast-fel de cumînțîi românesce a putut poporul nostru să fie inspirat în primele decenii ale vécului nostru de acel idealism înălțător, cum rar se pôtevedea la alte pnpóre.

III.

În ultima jumătate a vécului în care trăim o bogată și continuă relațiune intelectuală s'a produs între țările române și țările culte ale Occidentului și în deosebi cu Franța. Sute și miî de tineri români au mers să se adape la isvóarele sciinței din acéstă țară. Mult bine s'a adus țeriî nóstre prin asemenea relațiuni, prin o ast-fel de îndrumare a tinerilor către Occident. Au venit tineri români din Occident cu însemnate capitaluri intelectuale și morale și le au pus în șerviciul țeriî și al neamului lor. Grație unor asemenea tineri țara a mers înainte, țara s'a îndrumat pe calea civilisațiunei. Au venit însă și tineri români cu capete ușurele și inimî reci, cari n'au putut aduce nici un serviciu bun țarei și neamului lor, ba din contră nu le au făcut de cât réu din punctul de privire mai ales al educațiunii morale, al energiei sufletesci, în tot ce privesce adevêrul, binele și frumosul. Au luat în ris moravurile, credința și limba poporului din care făceaū parte. Nu le plăcea nimic, nu-î interesa nimic. Mediul în care trăiaū acum le era sufocant; tot gândul lor nu era îndreptat de cât acolo, unde 'și petrecuseră câți-va ani de tinerețe!

Marele nostru poet *V. Alexandri* în piesa sa teatrală *Iorguș de la Sadagura* combate cu mult spirit pe acei tineri, care veniaū din străinătate, fără să fi învățat ceva, dar cu pretenții de ómeni mari, de ómeni pentru care țara și moravurile ei, nu mai pot fi potrivite. Cine nu cunoșce

monologul lui *Damian*, unchiul lui Iorgu, în care 'și exprimă sentimentele de care e animat sufletul său pentru Iorgu și cât de amărît rămâne când nu găsește în Iorgu aceea ce se aștepta. Iată din propriile cuvinte ale lui *Damian*: Ah... ziua de astăzi este cea mai norocită pentru mine!... Astăzi vine Iorgu de la Sadagura, unde l'am trimis să învețe carte!.. De două ani nu l'am văzut și când gândesc că poate peste un ceas, am să-l strâng în brațe!... par-că 'mi furnică ceva prin inimă!... Ochii mi se pănginesc!... și 'mi vine sughit!... Iorgule! dragul moșului! Gugulea moșului!... Cât necaz o mâncat el prin țări străine!... Cât s'o strădănit drăguțul cu învățătura prin academiile din Sadagura!... par-că 'l ved și nopțe cu ochii pe carte, nemâncat, nebătut și nedorind altă în lume de cât să se procopsescă, după cum mi-aș scris în toate răvașele!... Dragă Gugule! .. bine dicea răposatul dascălul Ieni, Dumnezeu să'l ierte, că ai s'ajungi om mare!... Să dea Domnul, fătul meu, să mi te înalți ca ciocârliă, și *cu tine să-ți înalți și neamul!*...

Ce cuvinte, ce sentimente isvorite din sufletul lui *Damian*, care avea un singur nepot și pe care 'l trimise peste graniță ca să se întorcă procopsit pentru sine și pentru neamul său. Ce desilusionat rămâne însă când dă cu ochii de Iorgu, când l'aude cum vorbește, când constată de ce vederi și sentimente e stăpânit. Și atunci când aude că Iorgu se roagă de o persoană ca să-i fie milă de el și să-l mângâie de nenorocirea ce a avut a se întorce în țara lui și în casa unchiului său, nu se mai poate stăpâni și se adresază către nepot cu următoarele dureroase cuvinte: Așa! Casa părintescă 'i o nenorocire pentru tine?... Afară să ieși nerușinatule!... Să nu te mai arăți în ochii mei!... etc... Ce ideal 'și făcea *Damian* de Iorgu! La câte s'aștepta el de la Iorgu pentru binele și fericirea țării sale! Și cât de încurcat s'a prezentat el la minte și la suflet,

față de mărimea și limpedimea minții și a sufletului lui Damian!

Alexandri doră ca toți români, cari vin din țările culte să studieze starea țării lor, s'o ăa așa cum e în realitate și să-și depună tótă munca și priceperea lor pentru îndreptarea relelor. El nu voă ca o viață străină să se suprapună țării lui! Nu voă s'audă spunându-se de fiil românilor că tot ce constitue viața țării lor nu corespunde vécului în care trăim și că e cea mai mare nenorocire a trăi într'un așa mediū intelectual și moral!

Poetul Eminescu cu tóte că era un decepționist fruntaș și ca atare ar fi trebuit ca consecință să lase în liniște pe asemeni tineri superficiali, din contră el 'i sdrobesce cu următóarele frumoșe cuvinte: La Paris... V'ați pus averea și tinerețile... Ce a scos din voi Apusul, când nimic nu e de scos?

Ne ați venit apoi, drept minte o sticluță de pomadă,
Cu monoclu 'n ochi, drept armă—bețișor de promenadă,
Vestejiți fără de vreme, dar cu creeri de copil,
Drept știință, având în minte vre-un vals de Bal-Mabil
Etc., etc..

Și în altă parte tot Eminescu comparând scriitorii cu pretenții de ađi cu cei din trecut ne spune că pentru cei de ađi, *Dumneđeul nostru*: umbră, patria nóstră: o frază, În noi totul e spoială, tot e lustru fără bază;

Voă credeați (cei din trecut) în scrisul vostru, *noi nu credem în nimic.*

IV.

Multe bunuri ni s'aú adus din alte părți, dar și multe rele. S'aú adus moravuri și obiceiuri străine poporului nostru; s'a căutat fără voă póte de a ni se strica limba; s'a luat cele mai escentrice învățături din alte părți ca marfă bună; s'a luat adesea tot ce póte fi mai contrar *unei prosperări*

morale și materiale într'o țară. S'a produs deci un mediu intelectual și moral nenorocit după vederile noastre, fără să fi fost nevoie de el și acesta numai și numai prin ușurința noastră!

V.

Mediul acesta a convenit de minune elementelor străine de neamul și legea noastră. S'a profitat de slăbiciunile noastre și intenționat s'a căutat de a se produce încetul cu încetul un desastru moral în mijlocul poporului nostru. S'a alcătuit broșuri, parte traduse, parte și originale în graiul poporului și la priceperea lui cu cele mai obscene subiecte. S'a căutat în deosebi să se ponegrască conducătorii religiunii creștine în țara acesta și s'a luat în ris cele mai bine-făcătoare sentimente și tendințe ale poporului și anume: sentimentele și tendințele lui religioase. Am enumerat cu alt prilej multe din aceste broșuri. Nu e locul ca să mai revin. Amintesc numai că alt scop să urmăria altă dată prin *literatura populară scrisă*. Cine nu cunoște coprișul lui *Varlaam* și *Ioasaț*, al *Genovevei de Brabant*, al lui *Arghir și Anadam*, al *Epistoliei etc.*, etc.? Nu se urmăria alt-ceva de cât moralisarea poporului, de cât îndrumarea lui spre idealism. Câtă deosebire între modul de a lucra pentru popor altă dată și între modul de a lucra în timpul mai din urmă. S'a căutat de a i se infiltra veninul necredinței, de a-l face sceptic, de a-i răpi din sufletul său credința în ceea ce e înalt și neperitor.

VI.

Credeam că răul va înceta. Durere însă că el continuă și că a început să devină și mai periculos. Noi Români n'avem în literatura noastră tâlmăcite operele celor mai genialii omenii de pretutindenea. De mult s'a început și la noi

formarea unei biblioteci internaționale. Tot ce s'a tradus însă de marii noștri literați nu sunt de cât opere de valoare, care înalță sufletul omului. In zilele noastre din contră se caută cu intențiune de a se traduce tot ce pôte strica moralului omului, tot ce nu-l mai pôte lega cu eternitatea. Aceea ce se traduce ađi și cu desăvârșire de către străini sdruncină sentimentele religioase ale omului și prin acesta 'l lipsesce de ori și ce ideal!

Am arătat în alt număr al acestei reviste și am atras băgarea de sémă a cititorilor noștri, că în editura librăriei *Benvenisti* din Craiova a apărut vieța lui Iisus de Ernest Renan, tradusă de ovreiuil *B. Marian*. Am spus atunci, că o asemenea scriere în mâna poporului e o blasfemie, pe motivul, că Iisus e privit ca om, iar nu ca Dumnezeu. Nu s'a găsit în întréga literatură franceză o lucrare, care să corespundă vederilor bisericii relative la persóna Mântuitorului și s'a ales tocmai acesta! E o procedare cu tendințe!

Acum câți-va ani a apărut în editura librăriei Müller din București o scriere intitulată: «Femeia în trecut, present și viitor» tradusă de un anonim, care nu pôte fi de cât un ovreiu judecând după stilul traducerii. Prin această scriere se combate în chipul cel mai înjositor instituția căsătoriei și întréga organizare socială de ađi. In această scriere se supne hotărit: că moravurile bune și morala nu aű nimic de a face cu religia; numai imbecili și lingușitorii pot pretinde contrariul. Și mai departe: Omul 'și a creat un Dumnezeu după chipul și asemănarea sa și nu contrariul e adevărat. Și tot pe tonul acesta se vorbesce de cele religioase și de tóte instituțiunile omenesci întemeiate pe creștinism.

Librăria *Socec et comp.* din Bucuresci a început publicarea unei biblioteci internaționale. Prima lucrare, care a apărut din această bibliotecă e: «Minciunile convenționale ale civilizațiunei noastre» de ovreiuil *Max Nordaű* și tra-

·dusă de ovreiu *Mihail Canianu*. În această scriere se ·susține: că formele cu cari civilizațiunea s'a îmbrăcat în ·desvoltarea ei istorică sunt, familia, proprietatea, statul și ·religiunea. Dar nici una nu e așa de puternică ca acesta din urmă. De aceea după ce face istoricul desvoltării ideilor religioase ajunge la rezultatul, că religia este o slăbiciune activă datorită imperfecțiunii organului nostru cugetător și una din formele naturei noastre mărginite. Causalitatea și ne·capacitatea de a ne închipui forțele alt-fel de cât sub formele organice obicnuite l'au adus pe om la ideea de Dumne·deu; observațiunea inexactă a fenomenilor vieții și a morții, a somnului și a visului l' duseră la ipotesa unui suflet, iar neputința «eului» de a se crede ca neexistând și dete credința în nemurire sub toate formele ei. Prin ur·mare nu e Dumnezeu, nu e suflet, nu e nemurire. Totul ·e o minciună convențională. Și scrierea care coprinde a·semenea idei e luxos tipărită și e destinată în deosebi pen·tru tinerii noștri școlari și studenți. Prin această scriere ovreiu Nordaū sdruncină cu totul credința ori și cu în religieune și în instituțiunile omenesci actuale. Și cu toate acestea am ·citit în ziarul ovreesc din capitală «Egalitatea» din 17 Aprilie 1898 un fragment din o scrisoare a lui Nordaū adresată ziarului «Hapigoh» din Chicago care sună ast-fel: «Cred cu nestrămutare că vom reuși a rezidi Sionul și că ne aflăm în ajunul unei renașteri a Iudaismului. Dar *Israel trebuie abia educat la noua chemare* și la această operă de educație, grozav de grea trebuie să colaboreze fie-ce ovreiu care a avut norocul să atingă o mai înaltă scară a cultu·rei și a științei. Vă împliniți din parte-vă datoria, care e a·dă cea mai de căpetenie, cea mai importantă *de a trezi și a întări în evrei consciința iudaică*».

Și în Egalitatea din 29 Maiū a. c. am citit o cuvîntare a acelaș Nordaū pe care a ținut-o în Berlin în favorul Sionismului și care e plină de speranțe pentru viitorul în·

floritor al Iudaismului. N'am nimic de ȃis în ceea ce privește idealul acestui scriitor pentru neamul său. Mă dorensă sufletesce, când constatăm că acest scriitor ovreiu a întocmit o lucrare pentru creștinii spre a le răpi cele mai înalte sentimente, care inobilază inima umană și 'i dau viață. Ne aflăm în fața unei procedări necorecte: bine și fericire Iudaismului; mórte creștinismului. Înțelegem, pe partea din ovreii noștri, care doresc să conlucre alături de coreligionarii lor de pretutineii, nu înțelegem însă pe librarii noștri români care se fac códă de topor. Nu e ceva neimportant a ști ce trebuie să se alégă și să se traducă din literaturile streine. Prin urmare se cuvine mai multă atențiune, mai multă pricepere din partea acelor ce vor să îmbogățescă literatura română.

Chestiunea acésta presintă însă atâta importanță în cât 'mă rezerv să revin. Voi căuta să arăt, care e datoria noastră față cu acésta chestiune de viață pentru biserică creștină și pentru poporul român.

G....

TAINA ÎNTRUPĂRII.

De óre-ce Dumneđeirea lui Iisus Christos este temelia întregului creștinism, vom examina mai de aproape, probele cele mai însemnate pentru acest adevăr fundamental. Inșă, până a ajunge la acésta, este de trebuință să dăm mai din nainte, câte-va lămuriri asupra tainei întrupării lui Dumneđeș și a mântuirii omenirei; căci cei necredincioși obiceinesc să țieă, că este cu neputință ca Dumneđeș să se fi întrupat și ca lumea să fi fost mântuită; dar acésta, o spun, disprețuind,—dupre cum țice Apostolul—ceea ce nu înțeleg (Iuda 10).

I). Necredincioșii țic, că ar fi peste putință ca Dumneđeș să fi devenit om, pentru că: «cum s'ar putea închipui, ca Dumneđeș cel vecinic, neschimbător și nemărginit să se schimbe în om, și Dumneđeirea sa necoprinsă să stea închisă și mărginită de firea omenească?». Dar aici, defaîmă cele ce nu cunosc. Creștinismul nu învață nici de cum, că Dumneđeș s'ar fi transformat într'un om, sau că Dumneđeirea sa nețarmurită s'ar fi mărginit și închis în firea omenească cea mărginită; ci învață, că vecinical și infinitul Dumneđeș a unit cu sine natura omenească, în modul cel mai strîns și desăvirșit, care nu este cu putință, de cît numai a-tot-puterniciei și iubirii lui Dumneđeș; și că acésta unire,

Dumnezeu a făcut-o fără a se schimba în sine însuși câtuși de puțin. De aceea Iisus Christos este om adevărat, cu un corp și suflet omenesc, asemenea nouă în totul, afară numai de păcat; dar această fire omenească a fost primită indisolubil—fără a se putea desface vre-o dată—în comunitatea intimă a naturii divine, în o reunire ce este cu mult mai adâncă, de cât acea apropiere în care se află Dumnezeu cu sufletele dreptilor și cu spiritele sfinte și fericite din cer și care este atât de desăvârșită, în cât, omenirea lui Iisus Christos aparține pe deplin persoanei Dumnezeiesci a vecnicului Fiu al lui Dumnezeu și-i este întru toate părtașe. De aceea Iisus Christos este Dumnezeu adevărat.

Prin această unire însă, nici natura Dumnezeiască, nici natura omenescă n'așu pierdut caracterul său particularitatea lor. De aceea, Iisus Christos este tot-de odată Dumnezeu adevărat și om adevărat, nu prin amestecarea firii Dumnezeiesci și omenesci, ci prin unirea acestora în persoana Fiului lui Dumnezeu.

Acastă unire minunată și desăvârșită întrece fără îndoială ori-ce închipuire și cugetare omenescă și nici o minte creată nu este în stare să cuprindă în întregime chipul și modul cum s'a făcut; dar ea nu stă de loc în contradicere cu rațiunea,—dupre cum defaimă din neștiință cel necredincios,—ba ce este și mai mult, stă în deplin acord său învoire cu acesta. O adevărată iconă a acestei uniri a naturii divine și umane în Iisus Christos, o posedăm și noi înșine—ce-i drept incomplet—în propria noastră natură omenească, pentru că: în om este unit într'o singură persoană, corpul vedut și muritor cu sufletul nevędut și nemuritor, într'un mod neînțeles de mintea omenescă. Pentru aceea Biserica se rostește în «Simbolul Atanasian», în modul următor: «Acesta este credința cea adevărată, ca să credem și să mărturisim, că Domnul nostru Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu este Dumnezeu adevărat și om adevărat. Dumnezeu, con-

ceput în substanța Tatălui din veci; om, născut din mamă în timp. Dumnețeu desăvârșit, om desăvârșit, constând dintr'un suflet rațional și dintr'un corp omenesc. Asemenea Tatălui după Dumnețeirea sa; inferior Tatălui după omenirea sa. Dar de și este Dumnețeu și om, totuși nu sunt doi Christosi, ci numai un singur Christos. Este unul, nu prin schimbarea naturii divine în natura umană, ci prin primirea naturii umane în Dumnețeu. Este unul, nu prin o amestecare a substanțelor, ci prin unitatea persoanei. Căci precum în noi, suflet și corp este un singur om, așa și în Iisus Christos natura divină și natura umană este un singur Iisus Christos».

II). Necredincioșii susțin mai departe: ar fi nedemn de Dumnețeu, ca El să se pogore pe micul pământ și astfel să se unescă cu natura umană»; dar și aici defaimă ei, ceea ce nu înțeleg. Cu cât perfecțiunile Dumnețeești se descoper, se învederază în opera lui Dumnețeu, cu atât mai mult lucrul acesta este vrednic de Dumnețeu. Era vrednic de Dumnețeu, ca să creeze toate făpturile, de la îngerul cel mai de sus, până jos la flórea câmpului și pulbera pământului, de óre-ce în ele se manifestă în mod felurit, iubirea și bunătatea, puterea și înțelepciunea lui Dumnețeu. Mult mai demn însă era de Dumnețeu, să mântuiască pe om, prin întruparea sa miraculoasă și să împace cu sine totă făptura; pentru că în această operă se descoper perfecțiunile necoprínse ale lui Dumnețeu, într'un mod mult mai isbitor și într'un grad mult mai înalt de cât la creațiune.

1. Opera întrupării este descoperirea cea mai desăvârșită a *iubirei dumnețeești*. «Și noi am cunoscut și am cređut iubirea pe care o are Dumnețeu către noi. Dumnețeu este iubire.....» ȃice sf. Ión (I. Epistolă 4. 16). Insușirea iubirei este a se comunica. Iar în întrupare, Dumnețeu s'a comunicat omului, în chipul cel mai complet și l'a unit cu sine, prin legătura cea mai strînsă și plăcută, ce este cu puțină.

2. Intruparea este descoperirea cea mai înaltă a *a-tot-puterniciei lui Dumnezeu*, pentru că: această unire minunată a celui mai de jos cu acelui mai înalt, a omului cu Dumnezeu este opera miraculoasă, cea mai distinsă a a-tot-puterniciei Dumnezeștii, coróna tuturor operilor sale. Precum sórele este punctul de mijloc al lumii vădute—fi-reștii,—așa este și Dumnezeu—omul punctul de mijloc, centrul lumii supranaturale—Sórele,—de la care primesc crea-turile raționale o frumusețe și o viață Dumnezească.

3. Intruparea este descoperirea cea mai măreță a *înțelepciunii Dumnezeesci*. Pentru că, tocmai întruparea lui Dumnezeu este un mijloc minunat, prin care Dumnezeu a întreprins și îndeplinit cu omul, scopurile sale cele sfinte, în chipul cel mai desăvârșit și simplu.

a. Dumnezeu a creat pe om, ca să-l cunoscă, să-l iubescă și să fie asemenea lui. Dumnezeu nu putea să se facă cunoscut nouă ómenilor, într'un mod mai desăvârșit și mai convenabil firii nóstre, de cât făcându-se om.

În Iisus Christos, ni s'a arătat bunătatea și iubirea de ómenii a lui Dumnezeu, duple cum țice sf. Apostol Pavel în epistola către Tit: «Dar când s'a arătat bunătatea și iubirea de ómenii a Mântuitorului nostru Dumnezeu,...» (Tit 3. 4). Cine l-a vădut și cunoscut pe Iisus Christos, a vădut și cunoscut pe Tatăl cel cereșc; «Dacă m'ați fi cunoscut pe mine, ați fi cunoscut și pe Tatăl; de acum înainte îl cunoșteți, și L'ați vădut. Cine m'a vădut pe mine, a vădut pe Tatăl...» (Ión. 14. 7. 9). Mai departe, ce trebuie să ne hotărască pe noi la dragostea lui Dumnezeu, mai mult de cât faptul că: Fiul lui Dumnezeu s'a făcut om și frate al nostru din iubirea către noi? Și acum, putem fi cu adevărat imitatori ai lui Dumnezeu, după ce mai întâi, Fiul lui Dumnezeu s'a făcut asemenea nouă în totul, afară numai de păcat. El ne țice: «Învățați de la mine» nu a crea- cer și pământ, nu a face minuni mari, ci: «învățați de la

mine, că Eū sunt blând și smerit cu inima», și: «Iubiți-vē unul pe altul, precum eū v'am iubit pe voi». (Ión 15. 12. 17).

b. Scopul din urmă al tuturor operilor divine este: *mărire* a lui Dumnezeu și *fericirea creaturei sale*. Dar, acest scop urmă al tuturor lucrurilor este ajuns într'un mod nemărginit de înalt, prin întruparea lui Dumnezeu. Tóte făpturile nu pot să dea mărire lui Dumnezeu în comparație cu demnitatea sa, de cât într'un chip mărginit și nepus de puțin. Dumnezeu-omul însă a mărit pe Dumnezeu în fapt și într'un mod nețărnut, fiind-că tóte operele sfintei sale omeniri primesc prin Dumnezeirea sa o valóre nemărginită și neîntrecută; de asemenea și noi acum putem să mărim și să mulțumim înfinit lui Dumnezeu, în și prin Iesus Christos. În ceea ce privesce însă fericirea noastră, ea tótă este în Dumnezeu. Cu cât suntem uniți mai intim cu Dumnezeu, cu atât fericirea noastră este mai mare; însă, o unire mai complectă cu Dumnezeu nu există, de cât în Christos Iesus, în care firea omenescă este înălțată la firea Dumnezeescă, din a cărei bogăție nesfârșită, toți deja acum primim fericire și daruri nesecabile și pe viitor le primim desăvârșit în vecl. Despre acesta ne încredințază sf. Ión Evangelistul: «Căci din aceea cu ce dñsul era plin, noi toți am luat, adică dar pentru dar». (Ión 1. 16).

c. În sfârșit, întruparea este mijlocul minunat al înțelepciunii vecnice, prin care dreptatea și milostivirea lui Dumnezeu au fost prea mărite în modul cel mai desăvârșit; neamul omenesc a fost liberat cu prisosință din greșalele, condamnarea și relele, ce le cauzase păcatul.

III—Dar tocmai această taină mare a mântuirii este pentru necredincioși o nouă piatră de scandal, și în loc de a mulțumi lui Dumnezeu pentru îndurarea sa și de a-și însuși darul mântuirii, ei defaimă ceea ce nu înțeleg.

Ei nu pot să tăgăduiască, că doctrina fundamentală a creștinismului stă tocmai în opera mântuirii, pentru că li-

sus Christos, Fiul lui Dumnezeu, prin mórtea sa pe cruce a executat și a îndeplinit satisfacțiunea cerută de Dumnezeu pentru păcatele lumii și a liberat omenirea de păcat, punând-o în pozițiune de a căpăta darul și fericirea. Ei nu pot să desmință, că Vechiul și Noul Aședemînt vestesc în bună înțelegere acest adevăr. Pentru că toți profeții au preșis, că Mesia va împăca lumea cea păcătósă, cu Dumnezeu, prin patimile și mórtea sa. Ingerul a vestit despre El: «Și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus, căci el va mântui pe poporul său, de păcatele lui». (Matei 1, 21). Ión Botezătorul l-a arătat poporului ca pe mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatele lumii (Ión I. 29), Iisus Christos însuși a învățat fără încetare, că pentru aceea a venit, ca să jertfescă sîngele și viața sa pentru mântuirea tuturor ómenilor, dupre cum însuși ȓice: «Fiul omului n'a venit ca să fie slujit, ci ca să slujască, și să dea sufletul său preț de rescumpărare pentru mulți» (Mat. 20. 28). «Căci acesta este sîngele meu al legii, el se varsă pentru mulți spre iertarea păcatelor» (Mat. 26. 28). «Acest pahar este legea nouă în sîngele meu, care se varsă pentru voi» (Luca 22. 20). Pentru aceea toți Apostolii au propoveduit, că nu putem fi mântuiți, de cât numai prin El: «Și în nimenea altul nu este mântuire; căci nici nu este sub cer alt nume dat între ómeni, în care noi trebuie să fim mântuiți». (Fapte 4. 12). Prin sîngele său suntem mântuiți: «In care avem rescumpărarea prin sîngele lui, iertarea greșalelor noastre, potrivit bogăției darului său (Efes. 1. 7). In care avem rescumpărarea, iertarea păcatelor (Colos. 1. 14). Care s'a dat pe sine preț de rescumpărare pentru toți, dovada pentru timpurile sale cuvenite (Timot. 2. 6). Prin El, noi suntem împăcați cu Dumnezeu, și Dumnezeu cu noi: «Și pe voi fiind înstreinați óre-când și urțiți prin gândirea în lucrurile cele rele, v'a împecat însé acum (Colos. 1, 21). Și printr'insul să împace tóte față de sine, făcend pace prin sîngele

crucii sale, printr'insul să împace, fie pe cele de pe pământ, fie pe cele din ceruri. (Colos. 1, 20). Iar toate sunt de la Dumnezeu, care ne-a împăcat și ești prin Iisus Christos și ne-a dat însărcinarea împăcării (Corint. 5. 18). «Acum însă în Christos Iisus, care altă dată erați departe, v'ați făcut aproape prin singele lui Christos». (Efcs. 2. 13).

El este Arhiereu al omenirii, care s'a adus pe sine sacrificiu pentru toți: «Căci ast-fel de Arhiereu se cuvenea pentru noi, curat, fără răutate, fără pată, deosebit de păcătoși, și fiind mai sus de cât cerurile. Pentru că este cu neputință, ca sânge de tauri și de țapi să înlăture păcate. De aceea, intrând în lume ȳice. Jertfă și prinos n'ai voit, dar corp m'ai întocmit; arderi de tot și jertfe pentru păcat n'ai bine-voit. Atunci am ȳis: ȳată eũ vin—în volumul cărții este scris pentru mine,—ca să fac voința ta, Dumnezeule. Căci printr'un singur prinos, a desăvârșit pentru tot-d'auna pe cei cari sunt sfinți». (Ebrei 7, 26; 10, 4—8, 14).

El este sacrificiu pentru păcatele noastre și pentru păcatele întregii lumi: «Și el însuși este ispășire de păcatele noastre, dar nu numai de ale noastre, ci și de ale lumii întregi». (1 Ión 22). El a plătit păcatele noastre: «După ce ștersese, ce este în potriua noastră cu poruncile de mână scris, care ne era împotrivor și l'a ridicat din mijloc, pironindu-l la cruce» (înscrisu) (Colos. 2. 14). «Dar el a purtat păsurile noastre și cu durerile noastre s'a încărcat; dar noi socotirăm, că de la Dumnezeu este bătut, lovit și chinuit, dar el rănitu-s'a pentru fără-de-legile, zdrobitu-s'a pentru neleguirile noastre; pedepsă—aducătoare nouă de pace—era asupra lui, și prin ranele lui, noi ne-am vindecat» (Isaia. 53; 4, 5; Mat. 8, 17; Ebrei 9. 28); și prin ascultarea sa a îmbunătățit neascultarea noastră: «Căci dupre cum prin neascultarea unui om, cei mulți se făcură păcătoși, tot așa și prin ascultarea unuia, cei mulți se vor face drepti (Rom. 5, 19; 5, 12—21). Acosta este și a fost în tot-d'auna și

pretutindenea credința întregii creștinătăți. Necredincioșii nu pot tăgădui acesta, de aci, nu opun nimic în contra acestui adevăr fundamental, de cât pretexte țără nici o valoare ale neînțelepciunii omenesci, pe care le numesc «raționamente», defăimând ceea ce nu cunosc.

Ei dic: «De ce este nevoie de o satisfacțiune sau reparațiune pentru păcate? Dumnezeu poate să ierte omenilor păcatele lor fără ori-ce reparațiune; și acesta se cuvine și îndurării și iubirii de omeni a lui Dumnezeu».

Dar, cei ce vorbesc ast-fel, nu cunosc nici ce rău fără de sémă este păcatul, nici cât de infinit de sfântă este dreptatea lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu ar lăsa nepedepsit păcatul,—care nu este alt-ceva de cât o nesupunere, o împotrivire contra Lui și a legii sale celei vecinice, depărtarea de la iubirea sa cea sfântă,—atunci, unde ar mai rămânea ordinea sfântă a dreptății sale? Dacă Dumnezeu ar ierta omului păcatele, fără vre-o reparațiune, atunci s'ar satisface ore-cum milostivirea sa, nu ar fi însă satisfăcută pe deplin dreptatea Dumnezească. Pentru acesta, înțelepciunea divină a ales un alt drum și a găsit un mijloc minunat pentru a demonstra omênirii păcătose, cea mai mare-milă cu putință și în același timp a procura dreptății Dumnezești satisfacțiunea sau reparațiunea cea mai desăvârșită, realizând această satisfacțiune Dumnezeu-Omul, pentru păcatele omenirei.

Însă aici, iarăși obiectează necredinciosul: «Cum poate Unul să rădăce păcatele tuturilor omenilor?» Fără iudoială, acesta nu o poate face o creatură simplă, dar Iisus Christos a putut s'o facă, pentru că, ca om adevărat, este șeful și loco-ții-torul întregului neam omenesc; dar fiind-că tot-d'o-dată este și Dumnezeu adevărat, toate operele sale au o valoare nețărnută, așa că meritul ascultării și supunerii lui Iisus Christos biruește fără hotar păcatul neascultării omenirei întregi.

Dar continuă necredincioșii: «Nu este în contra dreptății⁷ lui Dumnezeu, ca să pedepsască pe cel nevinovat, pentru cel vinovat?» Dumnezeu însă n'a pedepsit în locul celui vinovat pe cel nevinovat, în contra voinței sale; ci Iisus Christos s'a dat pe sine sacrificiu pentru omenirea păcătoasă, de bună voie, după plăcerea din veci a lui Dumnezeu și fiind-că tocmai Dreptatea supremă cerea ast-fel de lucru, acest sacrificiu a fost primit pentru noi.

«Dar, nu este în contra sfințeniei lui Dumnezeu, ca El să socotască de virtuoși pe cei păcătoși, fiind-că Christes—răscumpărătorul lor—era virtuos? Și prin credința în reparațiunea făcută de Christos, nu se sapă moralitatea?»

Apoi acesta s'ar întâmpla numai în cazul, când s'ar crede, că credința singură ar aduce fericirea și când noi am fi considerați de drepti pentru Christos, rămânând în noi tot nedrepti și păcătoși. Dar nu acesta este învățătura creștină, pentru că, Biserica cea de a totă lumea și apostolică învață, că iertarea păcatelor și darul lui Dumnezeu numai atunci ni se dă, când nu numai credem în El, ci și ne întorcem din totă inima către densusul,—pe cât putem—facem fapte bune, pentru păcatele noastre, iubim pe Dumnezeu mai presus de orî-ce și îndeplinim voia lui. Dar cine ar putea să ne arate seriositatea dreptății divine, greutatea păcatelor, valoarea sufletului nostru, trebuința neaparată a întorcerei, cine ar putea—dic—să ne arate acestea mai mult de cât mórtea pe cruce a lui Iisus Christos, pentru păcatele lumii?

Dar, tocmai cel răstignit este pentru necredincioși smintelă și nemintoșie, dupre dișa Apostolului: «Noi predicăm pe Christos răstignit, pentru Iudei smintelă, iar pentru Neamuri nemintoșie» (1 Corint. 1, 23). Și aici defalămă ceea ce nu cunosc: *Taina Crucii*. El nu înțeleg pentru ce Mântuitorul lumii a voit să trăiască în umilire și sărăcie; pentru ce a voit să sufere prigoniri și să móră pe cruce, din

causă că sunt însuflețiți de sentimente josnice și trecătoare. Dacă din contră cunoștem și pricem spiritul lui Christos și ființa creștinismului, atunci vedem, că nu era nimic mai potrivit pentru Mântuitorul omenirii păcătoase, de cât să trăească și să móră ast-fel. Pentru că, voind Fiul lui Dumnezeu să ne mântuiască, a și voit să facă acesta—prin natura sa umană—în cel mai desăvârșit mod cu putință. De aceea, punându-se în pozițiunea suferindului, El ca Arhiereu al omenirei a voit să se ofere pe sine ca sacrificiū is să învingă răutatea lumii, nu prin silă, ci prin prisosința iubirei sale. Ca Invătător al dreptății, a voit să arate cum trebuie să ne punem chiar viața pentru dreptate și adevăr. Ca Invătător al umilinței și al ascultării—ce trebuie dată lui Dumnezeu,—a voit să se înjosască și să fie supus la mórte pe cruce. Ca Mântuitor al omenirei a voit să se pogóre în adâncimile sărăciei omenești, și prin patimile și mórtea sa, să devină mângăerea și puterea tuturilor suferinșilor și muritorilor. În sfârșit, prin mórtea sa, a voit să se descopere ca Domn al vieții și Rege al mării, de órece a murit—spre a învia glorios; și a murit pe cruce—pentru a trage de pe cruce pe toți la sine, duple cum însuși dice: «Și eū, când voiū fi înălțat de pe pământ, voiū trage pe toți la mine». (Ión. 12, 32). Prin urmare, dacă cei necredincioși defaimă ceea ce nu cunosc, noi ne unim cu Apostolul lumii și: «predicăm pe Christos răstignit, pentru Iudei smintélă, iar pentru Neamuri nemintoșie. Dar pentru cei chlemați înșiși, atât Iudei cât și Eleni predicăm pe Christos, puterea lui Dumnezeu și Înțelepciunea lui Dumnezeu» (1 Cor. I, 23, 24).

IV. Cei necredincioși mai ridică încă o obiecțiune, dicând: «Dacă Iisus Christos este Mântuitorul lumii și dacă Dumnezeu voește să facă fericiți pe toți ómenii prin El, atunci pentru ce acest Mântuitor s'a ivit așa de târdiū, după mil de ani în urma cãderei în păcat, și pentru ce mai se gã-

sesc și acum atâtea popoare necreștine? Și aici ei defaimă ceea ce nu cunosc, pentru că, departe de a fi o probă. contra Dumneșeirei lui epoca, când a venit Iisus Christos pe pământ; din contră această epocă este tocmai una din cele mai mărețe probe pentru divinitatea sa.

Nu era adică conform, nici înțelepciunii și dreptății lui Dumneșeu, nici naturii omenști, nici demnității lui Christos,—ca Mântuitorul să apară îndată după căderea prin păcat, de orice-ce, trebuia învederat să precedă să fie înaintea venirii sale un timp de pregătire pentru întreaga omenire; în care timp, neamul omenesc trebuia să fie lecuit de mândria sa și adus la recunoșterea vinovăției, păcătoșiei și trebuinței neapărate de a se mântui; iar pe de altă parte, trebuia să fie deșteptată și împrăștiată din ce în ce mai mult nădejdea în Mântuitorul și dorința vie de El. Precum după parabola din Evanghelie—, Tatăl a făcut pe Fiul cel pierdut să iasă din casa părintescă și să ajungă în străinătate în cea mai adâncă sărăcie, pentru a-l aduce prin această la recunoșterea păcatului său și la dorința ardătoare de casa părintescă, tot ast-fel a făcut Dumneșeu cu neamul omenesc. Dupre cum țice Sf. Apostol Paul,—îl lăsa să meargă un timp îndelungat pe drumul ce apucase, adică dispuse, ca popoarele, care se depărtaseră de la adevăratul Dumneșeu și de la descoperirea sa cea sfântă—prin păcat, să se afunde tot mai adânc în întunericul păgânismului și în urmările păcatelor lor.

Însă, când păgânismul și corupțiunea rezultată din păcat ajunsese punctul său cel mai înalt în împărăția romană—stăpâna lumii—; și când întreaga istorie a lumii a probat, că omenirea era nemulțumită în sine—din punctul de vedere moral—și nu era în stare să se mântuiască însăși, ci avea nevoie de un Mântuitor Dumneșeesc; după ce și pregătirea pentru Mesia se îndeplinise prin lege și profeți în Israel, poporul cel ales, atunci, apără Iisus Christos în

mijlocul istoriei lumii, pentru care este numit de Sf. Scriptură: Plinirea timpului», și cu aparițiunea sa se stinse iudaismul și păgânismul; toate popoarele civilisate îmbrățișară creștinismul și începu un alt period nou al lumii: «timpul creștin», care este destinat să lătească împărăția lui Christos la toate popoarele.

Acastă lățire a creștinismului trebuie însă să se facă după voința cea sfântă și dreaptă a lui Dumnezeu, nu printr'o constringere externă, sau printr'o minune neașteptată și generală, care să desființeze libertatea voinței omenesci, ci pe calea activității libere a omului și a convingerii interne. De aceea, chiar când creștinismul s'a răspândit cu repeziciune minunată, nu s'a lățit cu toate acestea, de cât gradat și după mersul regulat al istoriei, din prevederea Dumnezească. Însă, după cum orbirea și răutatea omenescă s'a opus la început lui Christos și Apostolilor, tot ast-fel este în orî-ce timp. În cât, dacă mai vedem și astă-zi popoare întregi, continuând de a trăi în idolatrie și în religiuni false, cauza zace pe de o parte în împietrirea inimii lor, împotrivindu-se cu încăpăținare adevărului; pe de altă parte, cauza acestor lucruri se află în mersul regulat al istoriei, și acesta din prevederea Dumnezească. În ceea ce privește însă sorta sufletelor isolate, trebuie să avem în vedere două lucruri și anume: 1) Că și acei oameni, cari au trăit înainte de Iisus Christos, sau cari n'au auzit Evangelia sa,—fără a fi acesta vina lor,—pot să se facă părtași de darul Mântuitorului, prin dorința vie și nădejdea după mântuire și 2) că Dumnezeu judecă pe orî-ce om după măsura darurilor, ce i-au fost împărțite și după buna-voință, ce el a probat prin fapt în starea, în care s'a aflat. Decî, în loc de a face cercetări amănunțite și adânci asupra sorței păgânilor, trebuie să ne îngrijim foarte mult de a întrebuița bine grația,—ce ni s'a comunicat,—a creștinismului; căci acesta rămâne foarte sigur: că mai curând găsim păgâni

neștiutori înaintea scaunului lui Dumnezeu, de cât creștini,— cari trăind în mijlocul luminii Evanghelice, au dus o viață fără credință și plină de păcate.

Însă, pentru ca să credem cu atât mai voioși în Iisus Christos, și pentru ca să stăm tari și neclintiți în credința noastră—în aceste timpuri de cădere și ispite,—vom lua în cercetare câte-va dintre cele mai de căpetenie probe pentru Dumnezeuirea lui Iisus Christos. Se mai găsesc multe alte probe și oricare probă—din acestea—luat aparte este de ajuns spre a nu se putea scuza și îngădui necredința; dar pentru scurtare, vom da aici numai pe acestea: Mărturia lui Iisus Christos, precum și a Apostolilor și a Evangeliștilor; sfințenia vieții lui Iisus Christos; superioritatea învățătorei sale; împlinirea profețiilor; predicerile lui Iisus Christos; mărturia minunilor; învierea lui Christos și întorcerea lumii la creștinism.

Traducere din limba Germană

Georgescu Nedelea

Student.

CRONICA BISERICII ORTODOXE ROMĂNE.

I.

În 9 și 11 Iunie 1848 s'a petrecut în țările române una din cele mai mari mișcări pentru *dreptate și trădăie*. Tot ce era cu suflet și cu minte în mijlocul poporului român a luat parte la această mișcare. Și cum era să nu se petrecă lucrurile așa, când ne gândim că era vorba de afirmarea trăinicieii poporului român, de înlăturarea despotismului, de stabilirea unor norme de dreptate, după care avea să se conducă țările și poporul român. Greu de trăit era pe acele vremuri! Când citim în cărți de viața de atunci par'că ne vine să nu credem! Ni se pare că ar fi niște povești isvorite din creerul unor visionari! Și cu toate acestea nu e de cât curatul adevăr. Ba chiar e probabil că s'a spus mai puțin de cât era în realitate! În memoria însemnatei mișcări din 1848 s'a făcut în țară și în deosebi în București mari serbări în ziua de 11 Iunie. Pe câmpia Filaretului s'a adunat popor mult, unde I. P. S. Mitropolit Primat cu P. S. Nifon, Vicarul sf. Mitropolii a ridicat rugăciuni către Cel a tot puternic pentru sufletele celor răposai și care au luat parte la această mare mișcare. În dealul Spirei s'a făcut încă un serviciu divin și s'a pus și temeliea unui monument în memoria pompierilor, care au cădut în 1848 în luptele pentru țară și neam.

Amintim că în marea mișcare de la 1848 unul dintre fruntașii conducătorii ai mișcării se afla și *Popa Șapcă*, din Romanați. Cine n'a aușit de rolul preponderant pe care l'a avut acest servitor al altarului în ziua de 9 Iuniu la Islaz? Cine n'a aușit de marea lui putere morală asupra poporului? Promitem că vom reveni asupra acestui bărbat, căci e bine să se scie cum că biserica tot-d'auna și în toate împrejurările a avut bărbați distinși, cari s'a'u luptat pentru drepturile și binele țării, cari au fost servii țării mai presus de orî și ce. La Islaz înainte de a se proclama drepturile țării s'a oficiat un serviciu divin de către Popa Șapcă și de alți două preoți și în urmă s'a citit cu glas tare și în genunchi de către Șapcă următoarea rugăciune:

„Dumnezeule al puterii și al dreptății! privește pe poporul tău ingenunchiat înaintea evangheliei și crucei tale. El nu vrea alta de cât dreptatea ta; ascultă și bine-cuvinteză rugăciunea sa. Dă putere brațului său și dușmanii tăi vor pieri. Varsă în sânul lui curajul, în inima sa încrederea și orînduiala în spiritul său. Dumnezeule al luminilor, tu ce ai puș odinioară stâlpu de foc povățuitor lui Moisi, în pustiū, poruncește și acum ingerului tău să se cobore în mijlocul nostru și să ne povățuiască întru căile tale. Bine-cuvinteză din înaltul cerurilor stindardele noastre, coronate din crucea mult iubitului fiū, fă-le a se desfășura pe drumul buneî orîndueli și al adevăratei gloriî.

„Dómne! Unicul tău Fiū trimes a fost de tine spre junghiere pentru mîntuirea ómenilor. În iubirea sa, el deveni o anatema pentru a îndumneđei lucrul săracului; el se face pradă morții, pentru a da viață și libertate ómenilor. Tu ești tot acel Dumneđeu; victoria și libertatea sunt ale tale; mîntuie și scapă pe tot omul ce suferă, ridică și întărește pe acest

popor ce se omórá pe sine pentru ca să îndelungéscă viața apăsătorilor sêi. Scapă-l de abuzurile ce reaua voință a făcut a se naște din instituțiile și chiar din virtuțile sale; mântue-l de abuzul clăcei, de ticălósa iobăgie necunoscută părinților noștri, de beilicurile drumurilor și ale oselelor, de aceste munci ale Faraonilor. Dă-î timpul și spațiul cu care tu înzestrași pe om, fă-l a se bucura de productul lucrului sêu.

„Scólă-te, Dómne, și fă să cunóscă lumea că tu ești Dumneșeul muncitorilor și a tot omul ce se apropie de tine prin muncă, singura rugăciune pe care tu o bine-cuvintezi și o îndeplineși. Fiul têu a făgăduit celor asupriți dreptate, celor flămânđi pâine, celor întristați mângâiere. Intórnă fiilor têi averea și pâinea lor, întocmai după dreptatea ta, căci a ta este împărăția, puterea și mărirea, a Tatălui, a Fiului și a sfintului Spirit, acum și pururea și în vecii vecilor, amin“.

II.

A apărut în Tipografia Cărților Bisericesci în a 5-a ediție și cu bine-cuvintarea sf. Sinod „*Carte fórte folositoare de suflet*“. Scrierea acésta coprinde trei părți: a) În-vățătură către Duhovnic; b) Canónele sf. Ión Pustnicul; c) sfātuire dulce către cel ce se spovedesce.

În acéstă scriere se espun în amănunțimi calitățile unui vrednic păstor sufletesc. Se arată cum trebuie să se porțe el în toate momentele păstoriei sale spre a fi la înălțimea chemării. Iată frumoșele cuvinte, cu care esplică autorul scrierii ce însemnéază duhovnic și cum trebuie să se porțe: Întâi, tu o părinte, carele vrei să te faci Duhovnic, se cuvine să aibi fapte bune și o sfințenie mai alesă și mai deosebită de cât a celor-l-alți ómenî, încă și

-de cât a preoților cu care împreună viețuiesci și dintru care vrei să te alegi. Să ai bi patimile tale vindecate și biruite. Să fii mai înalt întru toate și mai deosebit de cât toți ceilalți și ca unul ce vrei să te faci duhovnic, se cuvine să petreci o viață duhovnică povățuindu-te numai de socotela sfântului Duh, dacă voești să ai bi numele de duhovnic adevărat și unit cu lucrul.

Autorul recomandă în introducere acésta importantă scriere, alcătuită din învățăturile celor mai mari dascăli ai bisericii cu multă căldură. Se spune hotărit: nu vè scumpiți iubiți preoți de a avea fie-care acéstă carte trebuincioasă. Luați-o numai și citind'o cu luare aminte, veți înțelege cât folos pôte să găsească creștinul într'însa;...., Dar vai, după obiceiul cel rău.... să n'o aruncați pe poliță.. etc., etc.. Din parte-ne o recomandăm și noi cu tot dinadinsul, căci se cuvine să fie citită de tot preotul, se cuvine să facă parte din biblioteca ori și cărei biserici!

Acéstă carte conform decisiunei Sf. Sinod în ședința de la 3/15 Noembrie 1897 s'a vădut de P. P. S. S. Episcopii: Atanasie al Râmnicului Noului Severin, Silvestru al Hușilor și Gherasim al Argeșului, după ce s'a revădut și îndreptat de D-l Dr. Const. Chiricescu, profesor la facultatea de teologie.

Tiparul și materialul nu lasă nimic de dorit. Cu asemenea scrieri vom forma pe nesimțite o frumoasă bibliotecă pastorală, de a cărei lipsă se plâng toți preoții noștri. Amintim că s'a pus sub tipar și o colecțiune de predică, după una din cele mai importante din trecut.

III.

A apărut încă în Oradea mare, în tipografia societății pe acțiunii «sf. Ladislaū» *Cuvîntări bisericesci de Massillon*, Episcop de Clermont și membru al academiiei franceze, traduse de Ión Genț, preot. Se scie că Massillon e

unul din cei mai mari predicatori ai Franței din secolul numit al lui Ludovic al XIV-lea. Iată cum se exprimă stilistul Buffon despre cuvântările lui Massillon: «Dacă producțiile spiritului trăesc mai cu seamă prin stilul care e principiul lor conservator, vorbirile lui Massillon care cu drept cuvânt le socotim între operele cele mai bine scrise și cele mai frumoase monumente ale literaturii noastre, vor fi nemuritoare ca limba noastră. Europa nu posedă nimic asemenea în acest fel. Massillon e negreșit cel d'întâi între prozatorii noștri ne exceptând nici chiar pe Bossuet» Amintesc încă pentru o mai mare convingere despre valoarea cuvântărilor lui Massillon însăși dișele lui Ludovic al XIV-lea. «Părinte, am auzit mulți oratori mari în amvonul meu și am fost foarte mulțămît cu ei; cât pentru D-ta de câte ori te-am ascultat am fost foarte nemulțămît în mine însumi».

Traducătorul publică în tomul acesta 17 cuvântări și promite că va publica și restul în tomul al II-lea.

Recomandăm cititorilor noștri și această colecțiune de predici, căci, atât fondul cât mai ales forma le va folosi foarte mult. Limba traducătorului trebuie să mărturisim că lasă ceva de dorit. Când ne gândim însă la relațiunile sociale ale traducătorului putem să trecem cu buna-voință asupra acestor lipsuri!

G. ..

DONAȚIUNI.

Epitropia Bisericii parohiale din comuna Vlădaia plasa câmpu jud. Mehedinți cu ocazia reconstruirii ce s'a necesitat la sus și a bisericii aduce mulțumiri persoanelor de mai jos și anume: D-l Gh. Lepry și D-na Gh. Lepry proprietari 600 lei, și una piatră cu inscripția bisericii a 105 l. D-șora Zoe Vlădoianu proprietară 1000 lei și una piatră cu vechea inscripție a bisericii a 210 l. Primăria urbei Crajova 400 l. D-l Iorgu N. Condă arendaș 50 lei și un policandru a 100 l. Ioniță I. Geroșanu arendaș 30 l. Alex. Fara proprietar 20 l. Ștefan Ionescu arendaș 20 l. Petru Faras arendaș 10 l. Obștea locuitorilor Vlădaeni cu parohul câte 22 lei fiecare; D-l Costache Ghergani mecanic 20 l. A. B. Sabetai arendaș una piatră pe Sf. Prastol, 68 lei și 2 sfeșnice argint de china 140 lei a 280. Parohul I. Danubianu un rind vestimente naționale a 100 l. Gh. Butelco una dveră la ușile împărătesei și un acoperiș pentru prasnicear materie de casă. Efrosina Pr. D. Prisăceanu 2 dvere la altar cusute; Fló:ea Stanciu Vălcenu una masă pe sf. Prastol și 2 perdele la icóne, pândă vărgată de casă. Ana I. P. Facu una masă pe sf. Prastol, pândă vărgată; Fl. I. Gh. Tănasiu una masă de cânepă care acoperă Sf. Prastol preste tot pe dedesupt. D-na Aurelia M. Blendea una pereche perdele de casă cusute pentru icónă; Maria M. Ciocan 2 perechi perdele cusute la icóne. Ecaterina I. Postelnicu două perechi perdele la icóne; Maria I. B. Ispasoiu una cârpă de borangic; Elena Constantia Demetrescu una cârpă de borangic și un prosop; Elena D. Popescu una cârpă de borangic. Marghióla D. Căprărianu una perdea pe prásnicar; Dumitra I. Manolea una masă de pândă vărgată.

D-na Agripina N. Boureanu, a bine-voit a dărui un rînd vestminte preoțesci complete în valoare de 220 l. pentru biserica filială „Duminica tuturor Sfinților“ de la cimitirul din urbea Mihăileni, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

D-l Ivan D. Fântăneanu, comerciant în Alexandria, dăruiind bisericii din comuna Fântănele 1 candelă și 2 candelice în valoare de 260 lei, i se aduce mulțumiri publice.

Locuitorul Iorgu Iordache Rebegea a dăruiit Bisericii cu patronul Adormirea Maicii Domnului din parohia Dobreni, jud. Neamț, două sfeșnice boite pentru vâhod, în valoare de 9 lei. Pentru care i se aduce mulțumiri publice.

Locuitorul Ión Tiron din parohia și comuna Copoii jud. Iași, a dăruiit Bisericii cu patronul Sf. Atanasie și Chiril din casa parohie, o pereche sfeșnice de alamă pentru vâhod în valoare de 110 lei; iar clericul Gh. Bărgăoanu a dăruiit aceleleași biserică, un lăcior în valoare de 15 lei. Pentru care li se aduc mulțumiri publice.

D-l Ión Crăciunescu și soția sa Rada din comuna Trestia județul Buzău au dăruiit bisericii parohiale din acea comună un miruitor în valoare de 5 lei; iar D-l Stancu I. Tudor din comuna Băjanii, a dăruiit bisericii parohiale din parohia Halmaulele, o cruce de lemn zugrăvită, pentru Sf. Preaștol în valoare de 17 lei. Pentru care li se aduc mulțumiri publice.

D-l Dan Voicu din comuna Cazaci județul Dâmbovița dăruiind bisericii parohiale cu hramul „Adormirea“ din menționata comună una cruce de metal în valoare de lei 25, i se aduce mulțumiri publice.

D-l Radu G. Munteanu dăruiind bisericii parohiale Popa Tatu din Capitală o Perdea cu galerie, precum și D-na Smaranda I. Pencovici, a făcut o înbrăcămintă de argint la icoana bisericii Cuvișoa Parascheva de la aceleași biserică, li se aduc mulțumiri publice.

Mai mulți evlavioși creștini, contribuind la cumpărarea mai multor obiecte biericesci, pentru biserica din comuna Cloranii de jos, județul Prahova, li se aduc mulțumiri publice.

D-l și D-na Niță Vlădeanu din Câmpu-Lung bine-voind a dona bisericii parohiale Negru-Vodă, din acea urbe, un rînd de vestminte preoțesci, stofă de mătase, li se aduc mulțumiri publice.

Mai mulți evlavioși creștini contribuind la reconstruirea bisericii filiale Sf. mare mucenic Gheorghe din satul Mîslea, județul Prahova, li se aduc mulțumiri publice.

Se aduc mulțumiri publice D-nelor Ecaterina M. Amzulescu, din urbea Craiova, și Bălașa Grigorie Arnăutu, care a dăruit bisericii parohiei Bărea, județul Dolj, cea dintâi un Kiriaodromion, iar cea de a doua un epitrahil național, de arnică.

D-l Constantin Alexandrescu, legător de cărți în București, Pasa- giul român, și soția sa Maria, dăruind bisericii din sfânta monastire Dintr'un Lemn, județul Valcea, trei volume cărți bisericești și anume Octoihul mare, Penticostarul și Faptele Apostolilor, cu litere străbune și frumos legate cu piele marochin li se aduc mulțumiri publice.

Epitropia parohiei Ghermănescă din județul Tutova, aduce căldurose mulțumiri D-lor Radu și Elena Gheocă din comuna Banca acelaș județ, pentru că au dăruit bisericii parohiale cu patronul Adormirea Maicii D-lui, un felon cu epitrahil, adămască lână, cum și un rind acopereminte pentru sfintele vase, mătase cu bumbac, toate în valoare de 65 lei.

D-l Alexandru A. Bazach comerciant în comuna Perieți, plasa Balta Ialomîța, județul Ialomîța, făcând donațiune bisericii filiale cu hramul Adormirea din menționata comună. un Penticostar și un Octoih mic în valoare de 16 lei și 75 bani, i se aduce mulțumiri publice.

Bisericii parohiale cu patronagiul „Adormirea Maicii Domnului” din această parohie, donându-i-se un loc de drum, pentru vece cu act în regulă, autentificat de tribunalul de Vâlcea, de către D-l Constantin Patru Trioă din comuna Șimnicu, plasa Ocolu, județul Dolj cu scop d'a veni și întorce pe dinsul locuitorii acestei parohii la biserică; subsemnatul cu profund respect, în numele tuturor enoriașilor acestei parohii i se aduce mulțumiri publice.

- D-na Irina T. Mihai, dăruind bisericii parohiale „Sf. Voevođi” din comuna Străoani de jos, județul Putna, 100 lei; D-l Ditu Pintilie 20 lei; soția sa Ióna 4 l. D-l Ión T. a preotesei și fratele său Stăicu T. a preotesei 20 l. spre a se întrebuința în folosul acelei bisericii. pentru care li se aduc mulțumiri publice.

D-na Sevastița Zătrănu bine-voind a dăruia bisericii parohiale Oborului vechiu din Capitală, un felon, un epitrahil și o pereche rucațițe toate de mătase, și D-l Ștefan Dinescu un ceasornic de perete. Pentru care li se aduc mulțumiri publice.

D-l Nicolae I. Popescu din comuna Băldana, județul Dâmbovița a dăruit bisericii parohiale din acea comună două felone, un epitrahil, un aer și alte obiecte, i se aduce mulțumiri publice.

Prea Cucernicul Protoerei al acestui județ, Economul Ilie Bădulescu bine-voind a donat bisericii din comuna Alexandria, jud. Teleorman, una cădelniță de nichel în valoare de lei 12. Pentru această piosă ofrandă Epitropia acestei biserici îi aduce mulțumiri prin publicitate.

D-l Gh. Vasilescu și soția sa Maria au donat pentru biserică din Târgul Burdujeni, una iconă Maica Domnului de lemn cernită coróna cu raze de aur puse într'un dulăpaș cu geam de sticlă în valoare de 30 lei; Asemenea Primăria comunei Târgu Burdujeni a făcut un rînd veșminte preoțesci și un rînd acopereminte pentru sfințele Vase de adămască în valoare de 100 lei; Parohul bisericii din Comuna Costesoi prin raportul No. 11 face cunoscut că D-l Petrea Uluciu comersant a donat bisericii parohiale Sf. M. M. Voevođi un sfeșnic de alamă în greutate de 38 kilograme, costul 135 lei. Pentru care li se aduc mulțumiri publice.

D-nele Zoe Martino și Smaranda Murgeanu, din urbea Focșani, dărînd bisericii filiale „Sf. Nicolae (vechî)” parohia „Sf. Dimitrie” acea urbă, un rînd veșminte preoțesci în valoare de 200 lei și un chi-vot în valoare de 120 lei, pentru care li se aduc mulțumiri publice.

D-l I. Manoliu, din urbea Focșani, oferind bisericii filiale „Sf. Nicolae” parohia „Sf. Dimitrie” acea urbă, două perdele de atlas, în valoare de 80 lei, și D-na Zoe Ștefănescu, tot din Focșani oferind bisericii parohiale „Sf. Dimitrie” una iconă în valoare de 70 lei, reprezentând pe Arhanghelul Gabriel. Pentru care li se aduc mulțumiri publice.

Principele Dimitrie B. Știrbei, ctitorul bis. Sf. Nicolae din comuna Sotriile, județul Prahova a făcut din propria D-sale avere, reparațiunii la numita biserică, în suma de lei 2626,71 bani. Pentru care i se aduce mulțumiri publice.

Parohul bisericii din comuna Bucov-Adunați prin raportul No. 20 intervine a se aduce mulțumiri publice D-omnei Maria Oștescu din județul Argeș care a bine-voit a oferi bisericii filiale din cătunul Palanga, Octocahul cel mare, Apostolul, Imbrăcămintea Sf. Ieonostas și patru perdele la Iconele Impărătesei tóte în valoare de 60 lei.

Chiriarchia Dunărei de jos aduce mulțumire publică persónelor mai jos numite cari au dărîuit bisericii cu serbarea Sf. Nicolae din parohia Rachel, județul Tulcea, obiecte notate în dreptul fie-cărui și a-nume: Ghiță Ioniță o ușă cu geamuri în valoare de 16 lei; Ion Moise 2 perdele pentru icónele Impărătesei în valoare de lei 5; Voica Rădulescu una strană pentru cantor în valoare de 6 lei; Marin Stoian un discos în valoare de lei 2; Ión Munténu o candelă în valoare de lei 1 bani 50; Bncur Gh, Sandu Bucur, Ilie Rusei, Gh. Pompiéru, Vasile

Popa, Tasache Chiru, Manole Lungu, Oprea M. Lungu, Radu Trifan, Gh. Trifan și Fotache Grigorie un covor în valoare de 35 lei.

D-l Teodor Tatos și soția sa Elena, dăruiind bisericii parohiale cu patronul „Tăierea Capului Sffutului Ión Botezătorul“ din comuna Boghicea județul Roman, următoarele obiecte: o îmbrăcăminte de stofă pe Sfinta Masă, o perdea la icoana Măicii Domnului și trei perdele pentru ușile împărătesei, în valoare de 120 lei; D-na Safta Gh. Andoni făcând donațiune bisericii din cotana Călinești, comuna Negri, acelaș județ, un sfeșnic de lemn lustruit, în valoare de 12 lei, și D-l Vasile a Clubotăritei, contribuind cu suma de 100 lei pentru repararea în exterior a aceeași biserici, li se aduc mulțumiri publice.

Se aduc cele mai căldurose și depline mulțumiri publice Onor. D-lui Ghiță G. Danilescu și soției sale Maria fost proprietar al moșiei Chirnoși, cari din credința și evlavia către cele sfinte ca în toate actele lor filantropice, cu ocasiunea restaurării și înfrumusețării ce s'a făcut Sf. Bisericii cu hramul Sf. Nicolae din comuna Chirnoși au donat 24245 l. 75 b. Preșum și pișselor persoane mai jos notate cari binevoind a face diferite ofrande în bani și obiecte în folosul ei și anume: D-l Marin Petre Spoială 502 l. Ioniță Filipescu din Bucuresci sfeșnicele împărătesei și alte 4 mici în valoare de 450 l. D-na Elena Dambici din Bucuresci una Evanghelie legată în argint în valoare de 500 lei; D-l Anghel A. Driva din Oltenița și Marin Petre Spoială din Chirnoși ușa în 2 canaturi sculptate în valoare de 450 l. Preotul Moise N. Bărbătescu paroh 274 l. D-na Olga Filip T. Corlătescu 100 l. D-na Michalcea Pop din Bucuresci a dăruiit o candelă de argint în valoare de 120 l. Maria Vasile Mireea 105 l. D-l Gheorghe Budescu 100 l. Dima D. Spoială 40 l. Iordache N. Popa 40 l. Spiridon Georgescu 40 lei; Nicolae Dowléc 43 l. D-na Maria G. D. Teodorescu din Bucuresci 40 l. Alixândrina Mirescu 40 l. Preotul Marin Moisescu 30 l. D-na Maria Maimarol din Bucuresci 25 l. D-l Gheorghe Simpliceanu din Obiltesci 24 l. 70 b. Pănu Bulcandă 27 l. Marin Ionescu din Bucuresci 20 l. Vasile C. Băltacu 20 l. Costache Ioniță R. Niță 25 l. Anghel Mirolu 20 l. Ion Voicu Niță 20 l. Ene Păceagiu 21 l. Dragomir Dragomir 22 l. Dumitru R. Nița 20 l. Dumitru Cărașu 31 l. 75 bani; Nicolae Balcă 20 l. Marin D. Ganea 23 l. Radu I. Sava 20 l. Dobre N. Stănilă 25 l. Neona Păceagiu 20 l. Ioniță Vălcu 20 l. Stoica Băltacu 22 l. Ivan Vălcu 25 l. Badea Cărașu 20 l. D-na Ióna Andrei Micu 20 l. D-l Radu Sava Bismarc 24 l. Tudor Stăncu Cărlig 22 l. Gligore Zeicu, D-na Maria Herți din Bucuresci, D-l Nicolae Popa Ioniță, Tânase Constantinidis din Bucuresci, Tudorache Hagi Velicu din Oltenița, Alexandru Gheorghe și Teodor Ión din Bucuresci fiecare câte 20 l. Preotul Florea Ion a dăruiit un policandru de bronz cu 12 lumini D-l Vasile Peiof din Oltenița a dăruiit 2 m. pietrișu. Stăncu Stăncu Cărlig 15 l. Ión Nenciu 20 l. Stoian Pamucu 20 l. D-l Gh. G. Dudău 10 l. Ión Stoleacă 12 l. D-na Paraschiva Kris. Coconénu 10 l. D-l

Marin N. Boldu 12 l. Dumitru Ganea Diou 14 l. Ión Cărăușiu 10 l. Radu N. Spoială 10 l. Gheorghe D. Voicilă 10 l. D-na Dumitra N. Ciolobotea 10 l. D-l Ivan G. Arsenie 14 l. Stan N. I. Sava 10 l. Marin Floroia 12 l. Ioniță R. Nița 10 l. Flórea E. Basa 10 l. Petre Vălcu 12 l. D-na Dobra V. Geauș, D-l Ilie R. Buleandră, Ión E. Paceagin, Șerban Dănăilă și Călin Negrilă fie-care câte 10 l. Vasile Preda Filişian 12 l. Macarie Sóre 10 l. Șerban Naea 12 l. Păun R. N. Spoială 10 l. Gheorghe Rusen, Ioniță Grasu, Sandu Voicu, Marin Spân, Alexandru Docu, Ión Stoeneșcu din Oltelnița, D-na Anica Stan Popescu și D-l Ión G. Rudoveneanu fie-care câte 10 l. Radu N cap de mai 14 l. Dumitru Dragomir Spoială 10 l. precum și alți locuitori cari au contribuit cu sume mai mici dorind ca generósele și laudabilele fapte săvırșite pentru înfrumusețarea locașului celui prea înalt să fie imitate și de alți.

Din partea sfinței Episcopii a Hușilor, se aduc călduróse mulțumiri D-lui Nicolae Belegan, din comuna și parohia Valea-Rea, județul Vaslui, pentru că a dăruit bisericii parohiale din acea parohie mai multe lucruri neesare serviciului divin, în valóre de 538 lei.

Di partea epitropiei parohiei Sălăgenii din județul Fălciu se aduc călduróse mulțumiri D-lor Gh. Pralea și soției sale Efrosina din orașul Iași, pentru că au dăruit bisericii parohiale din Sălăgeni, una cruce mare de lemn, în valóre da 50 lei. De asemenea din partea epitropiei parohiei Băseștili tot județul Fălciu se aduc mulțumiri locuitorilor mai jos notați cari au contribuit la cumpărarea unui rând vestminte preoțesci în valóre de 100 lei și anume: Gheorghe Lupu Popa, Th. Stan, Gh. Bogos, N. Catană, Gh. Diaconescu, Ghiță Bogos, Constantin Bogos, Andrei Pop, Constantin Bălan, Ioniță Gruțu, N. Cucu, Gh. A. Andrunachi, Dănilă Bocimescu, Gh. A. Bocimescu, Alex. Gherasim, V. Gh. Ilie Bogos, Ión Cosma, Ión Buzé, Gavril Sandu, Stamat Sandu, Ștefan Sandu. Teodor Sandu, Vasile Gruțu, V. Stan Eftimie Butmalai, Teodor Alecu, Gavriil Bejenaru, Ión Gh. Alecu, Ión A. Stanei, Iordache Mocănașu, Ioniță Ursace, Nică Pintilie, Costache Popa, Gh. Bejenaru, Nică Bejenaru, Ion Mili Puiu, Const. I. Pascu, Teodor Cazimir, Gh. Carp, Gh. Dima Th. Dima, Th. I. Pascu, V. Petcu, N. V. Petcu, Barnea Mili Popa, Enache Gheoca, Dimitrie Munténu, N. Bogos, Gh. Neculcea, Gh. Micu, N. Lupu Popa, Costache Stan, Th. Catană, Gh. Gavril Popa, Constantin Cucu, Gh. Ioniță Mocănașu, Alexandru Pascu.

Se aduc mulțumiri publice persónelor cari au făcut donațiune sfinței Biserici din cătuna Socoteni, pendinte de comuna Slăvuța din jud. Dolj și anume: D-l Constantin Avram zis și Slăvuțénu pescar din orașul Craiova a dăruit un rând de odăjdii preoțesci oomplet a 80 l. I. Andrei Părăianu, pentru legatul a niște cărți ale bisericii a dat 5 l.

Alexandru Durlă 3 l. Fota Vasile 1 l. Dumitru Preda 2 l. Radu Petru 3 l. Nicolae Durlă 2 l. Lucan Durlă 4 l. Ion A. Durlă 1 l. Ion D. Marin 1 l. Dumitrașcu Marin 3 l. Maria Pasăre 1 l. Ion N. Mariu 2 l. Grigore Feraru 50 b. Gheorghe Bată 50 b. Ion M. Stoean 1 l. Ghiță Ștefan 2 l. Costache M. Stoean 50 b. Ion Ilie Preda 50 bani; Bănică Dinec 1 l. Ion Dascălu 1 l. 50 b. Cești din urmă douăzeci persoane sunt din cătunul Socoteni comuna Slăvuța.

Chiriarchia Dunării de jos aduce mulțumire publică persoanelor mai jos numite cari au oferit diferite obiecte bisericii, cu serbarea Adormirea M. D-lui din parochia Oncea, jud. Covurlui și au contribuit și cu bani la reparația numitei biserici, după cum urmează: D-l Gabriel Gheorghiu, comerciant din comuna Oncea a dăruit una cristeluită de aramă în valoare de 100 lei; un sfânt Aer în valoare de 75 lei; una cruce mare în valoare de 110 l. una iconă cu Nascerea Mântuitorului în valoare de 10 l. și bani numerari și lucruri din prăvălie pentru reparația bisericii în suma de 526 lei. D-l Pavel Balmuș cântareț din Galați, a oferit un rînd de vestimente complete în valoare de 60 lei, una cuvertură pentru sfînta masă în valoare de 15 l. un Apostol cu litere cirilice în valoare de 36 lei și a plătit pentru zugrăvirea iconei Marelui Domnului suma de 60 lei. D-l Mihail Onu Ambasadorul Rusiei la Athena a contribuit la reparația bis. cu suma de 200 l. D-na Eufrosina T. Balaban a dăruit un rînd de vestimente complete de mătase ornată cu fir în valoare de 350 l. și a contribuit la reparația bisericii cu suma de 100 l. D-l Anton Iconomu, învățător în Galați a contribuit la reparația bis. cu suma de 100 lei. Gh. Lazăr din com. Oncea a contribuit cu suma de 34 lei la legatul a 5 cărți (viețile sfinților). Nic Ghenu din Oncea, a dăruit un serafim nou în valoare de 100 lei. Dimitrie Mihail a dăruit un trichor pentru sfînta masă în valoare de 10 l. D-na Catinca Caraman a dăruit una dveră de mătase în valoare de 30 l. D-l Dimitrie Coveos a dăruit una iconă de argint în valoare de 150 lei. Costache Popa a contribuit la vopsirea cu ulei a plafonului bis. cu suma de 100 l. și D-na Vasilica I. Raru a dăruit un sfeșnic mare în valoare de 45 l.

Se aduc mulțumiri publice persoanelor cari au făcut donațiuni bis. din com. Almăjelu și anume: Ióna Barbu Boceanu și Ilinca Stan Plăcintaru din com. Slasoma a dăruit o dveră la ușile împărătesei. Maria Nița Barbu Mirea Slasoma una perdea de borangie pentru icona M. D-lui din bis. bărbaților. Ióna Barbu și Maria Barbu Boceanu de fiecare câte o perdea de borangie la icona D-lui Iisus din biserică bărbaților. Elisaveta C. Dumitrele din Slasoma un acoperămint de iconostas. Maria Pr. I. Gomocu Almajel o velniță de lână și o perină pentru jețul Arhieresc. Dumitrana Matei Popescu la icona Sf. Nicolae o perdea de borangie. Ana Dinu Tutunaru o perdea la icona M. D-lui Ióna Barbu Dumitrele cu finul său Gheorghe o perdea de borangie și o pólă pentru icona D-lui Christos. Petre P. Păslaru cu soția sa Păuna

o perdea și o pólă la icóna Sf. Voevođi Dumitru N. Boiangiu cu soția sa Maria o averă de borangio la ușa altarului cea de la miază-noapte. Ión V. Dondru cu soția sa Maria o averă pentru ușa de la miază-zi. Ióna Florea al Mandi o perdea de borangio la icóna D-lui Christos din bis. femeilor. Ion Gh. Stan Lungu o perdea de borangio la crucifix. Minodora Pr. I. Gono'u aerul cel mare lucrat în arnică. Ión Preda Nica Lungu două procovețe lucrute în borangio și Maria soția sa o perdea de borangio la icóna Maicii D-lui din biserica femeilor Stoian Baroga și soția sa din com. Salcia un acoperămint de bumbac la sf. Răstignire.

D-l Constantin Ionescu și soția sa Iordana din comuna Poiana de Vărbilăi jud. Prahova a dăruit Bisericii parohiale un potir, un disc, o linguriță și trei candelă toate de argint, un baptister de aramă spoit și trei perdele de atlas pentru ușile și icónele împărătesci, toate în valóre de 450 l. Se aduc donatorilor mulțumiri publice.

Se aduc mulțumiri publice locuitorilor comunei Seaca plasa Călm-Marginea, Județul Teleorman, cari au procurat cărțile de ritual cu litere noi ale Bisericii acestei parohii, și anume: Nicolae Oroviceanu a procurat sf. Evanghelie legată cu piele; Marin Biloiu, Marin Păduche, Florea Auger și Linca Tufan, Apostolul legat cu piele; George Bărca și Culcea Ruță Molitvelnicul; Ivan Mihaï, Psaltirea; Stan Chiru, Marin Pasa, Dumitru Pietrėnu, Dunance Lascu, Ilie Partea și Nae Abălaru au procurat Triodul; Mitra A. Baban, Marin Răsfugitu și Ión Răsfugitu Orologiul cel mic; Ión Ancu Turcu, Tipicul; Anica D. Serdan, Ión Tarnăcop și Petre Crăc un, Catavasierul; Ión Bozan și Ión Dragomir, Mineiul pe luna Ianuarie, G. Caraivan, Pantelie Caraivan și Cr. Oșteru Mineiul pe Februarie; Florea Pantelie Mineiul pe Martie; George Popescu Mineiul pe Aprilie; Constantin Genescu, Alexe Biloiu și Paune Barbu Mineiul pe Mai; Petre Óne Sărbu, Mineiul pe Iunie; Ilie Óne, Mineiul pe Iulie; Flórea Manea, Stancu Manea, Ion M. Lascu și Alex. Părlea, Mineiul pe August; Marin Burcin Mineiul pe luna Septembrie; Constantin Staicu Mineiul, pe luna Octombrie; Anghel Orovičianu, Mineiul pe luna Noembrie; Stoica Lascu mineiul pe luna Decembrie; Ștefan Lăzărescu și Ștefan Chiru un Prohod, Ión Mateescu și Nicolae Trifu Ocolul cel mare, Ión Miu a procurat Penticostarul și Pr. D. Popescu Liturgia.

Se aduc mulțumiri publice pioșilor creștinii cari au contribuit la facerea a 10 icone împărătesci și alte necesarii bis. din Călugăreni pl. Cricov-Podgoria Jud. Prahova și anume: Ión Preotul Grigore, Vasile A. Galeș, Petrache Leescu, Dumitru St. Galeș Grig. re Răducanu, G. Lăzăroiu, Nae N. Leescu, Iordache Negoitșă, Ionitșă Enache și Petrache R. Merezėnu fie-care câte 25 lei.

Se aduc mulțumiri publice persónelor mai jos notate, care au donat bisericii parohiale cu patronul Sf. Voievođi din parohia centru comunei Mălinii următoarele obiecte: D-na Ecaterina Dimitrie Buzdugan, un rând vestminte preoțesci complete și un rând acoperăminte pe sfințele Vase de adămască de mătase în val re de 110 lei. Parascheva Nichită Ión Neroceț, una față pe Sf. Masă, Maria Ion Agapi idem și Ana Gh. Bârsan un prosop, toate în valóre de 11 lei, D-l Leon Bendescu a donat o candelă de reolt în valóre de 10 lei. Locuitorul Gheorghie Irimia din cotuna Petrișurile Comuna Ruginosa au donat bisericii parohiale cu patronul Sf. Voievođi din parohia Petrișurile un clopot în valóre de 200 lei. Asemenea D-na Ruxanda C. Popa Pintilie, au donat bisericii filiale cu patronul Tăerea Capului Sf. Ión Botezătorul din Cotuna Giurgestii acea parohie Petrișurile un clopot în valóre de 115 l. D-l Dimitrie Butnariu din Urbea Fălticeni a donat bisericii parohiale cu patronul Sf. Voievođi din parohia Opișeni una cădelniță de madem în valóre de 53 l. Bisericii parohiale cu patronul Sf. martir Gheorghie din parohia Cotârgașu, s'au făcut următoarele donațiuni: Un rând sf. Vase de argint în valóre de 317 lei, de către locuitorii Constan Nistor și Constantin a Mariei. Un Polcandru de alamă în valóre de 95 lei, de către locuitorii Ión Bălan și Gh. Andrei Sandu. Un epitaf în valóre de 50 lei, de către locuitorul Nicolae I. Bălân, și două perdele de buhur în valóre de 7 lei 50 b. de către locuitorul Dimitrie Nicol.ă. Bisericii parohiale cu patronul Sf. Apostoli Petru și Pavel din parohia Homița comuna Cristești de către D-l Gh. I. Ștefănescu din comuna Pașcani, s'au donat un sfeșnia de alamă cu nouă fofeze în valóre de 95 lei. D-na Ortausa Nicolae Drosu din Urba Iași, proprietara moșiei Drăgușeni au contribuit cu suma de 580 lei, la repararea bisericii parohiale cu patronul Sf. Ierarh Spiridon din parohia Drăgușeni cum și la cumpărarea unui rând vestminte preoț. sol. Asemenea obștia locuitorilor din acea parohie Drăgușeni au contribuit la repararea acelei B'sericii precum cumpărarea mai multor obiecte necesare serviciului Divin și a altor obiecte pentru podoba numitei biserici. Bisericii filiale cu patronul Adormirea Maicii Domnului din cotuna Todireștii-Băloșești comuna Vascanii s'au donat două rânduri vestminte preoțesci complete de adamască, dintre care unul s'a donat de obștia satului Todireștii-Băloșeștii și unul s'a cumpărat de către locuitorul Gh. Lăcătușu contribuind și preotul Ión Verșescu din acea cătună. Tot de către locuitorul Gh. Lăcătușu s'a donat acelei biserici, una cruce de lemn poleită, una candelă de argint și două rânduri procovețe pe Sf. Vase. Bisericii parohiale cu patronul Buna-Vestire din parohia Pleșești de către locuitorul Gh. Tănăsescu s'au cumpărat și donat mai multe cărți nouă ediția sf. Sinod; asemenea D-na Parascheva Pricopi a Jorei au donat acelei biserici o iconiță cu chipul Prea Cuviosului Parascheva.

Se aduc mulțumiri publice pioșilor creștini cari au contribuit la repararea Bisericii filiale Sf. Nicolae din parohia Tg. Pârincea, plasa

Bistrița de jos, județul Bacău. Comuna Părincea 200 l. De la pétra pentru Spital 67 l. D-l Vasile Pătrașcan 20 l. D-na Arghira Creugăgus 40 l. D-l Gh. Trifan 20 l. Al. Trifan 20 l. V. Nistor 10 l. Luca Goilov Dumitru I. Rusu 3 l. I. Bojógă 5 l. Dumitru Borcea 2 l. I. A. Toderței 3 l. C. Mohor 20 l. V. Duracu 10 l. V. A. Catrinei 10 lei; V. I. Știucă 5 l. C. Hanga 1 l. Pintilie Furduim 5 l. C. Zelog 3 l. V. Tomozei 10 l. Gh. Opria 2 l. St. Vasilache 1 l. Gh. Popa 4 l. Dumitru Bugaciu 5 l. Gh. Tudurim 5 l. Dumitru Damian 5 l. Al. Tudurim 3 l. Matachi Șerban 1 l. I. Știucă 5 l. D-na Marghióla Taban 5 l. D-l V. Popa 4 l. Gh. Huțu 5 l. Maria Volcescu 2 l. N. Duracu 10 l. Ilie Petraru 5 l. D-l C. Huluboiu 3 l. I. Simion 3 l. N. Boghiu 3 l. Gh. Boghiu 3 l. I. Iordache Rusu 3 l. N. Maneiu 2 l. S. Sirghi 5 l. Gh. Chiriac 2 l. C. Chiriac 1 l. N. Pavel 1 l. N. Boghiu 2 lei; Gh. Turduiu 2 l. I. Ciobanu 1 l. V. Borhanu 1 l. Gh. Rosu 3 l. C. Tomosem 3 l. Iordache Ancuței 1 l. Gh. Munténu 1 l. T. Popovici 5 lei; N. Tirghi 5 l. Gh. Rosu com. Lecca 3 l. Frăsina Știuca Ilie Cioplégă 1 l. Enache Oprișanu 5 l. C. Popa 5 l. D-l Gh. Tomosei 3 lei N. Volcescu 3 l. D. Tuduriu 1 l. I. Huțu 2 l. Gh. Nedita 10 l. St. Aramă 1 l. I. Chița 1 l. I. Busdugan 5 l. C. Știucă C. Hulubei 2 l. Gh. Mesniță 3 l. I. Gr. Buga 5 l. Ioniță Gr. Buga 5 l. Sevastia C. Mohor 5 l. Ilie Rosu 1 l. 50 b. C. Juverdérine 3 l. V. Juverdénu 3 lei; Gh. Zelog 4 l. 50 b. Gh. Murguleț 75 l. Th. Gh. Nechită 2 lei; Mihai Roșu 3 l. I. Iacob 3 l. I. Paraipan 2 l. V. V. Borhan 2 l. 50 banl. Tache Cazacu 5 l. S'aú mai dăruit în natură de către D-l Ion Gh. Lecca, Prefectul județului Bacău lemnul de stejar 10 arbori în costul de 150 lei. D-na Arghira Creugăniș din Hatari un rind complet de vestminte de lână, o ladă pentru păstrarea vestmintelor și perdelele la icónele Imperătesci de la starea femeilor. D-na Ana Taban o perdea la ușile Impărețesci. D-l Enache Diaconescu, Icóna Hramului la Iconostas. D-l Vasile Durar, a îmbrăcat Biserica cu lumânări de cêră de stupi.

